

**Európska komisia
Riaditeľstvo pre životné prostredie**

*Hodnotenie plánov a projektov významne ovplyvňujúcich lokality sústavy
NATURA 2000*

**Metodická príručka k ustanoveniam článkov
6 (3) a 6(4) smernice o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov
a voľne rastúcich rastlín 92/43/EHS**

November 2001

**Oddelenie pre dopady na životné prostredie,
School of Planning,
Oxford Brookes University,
Gipsy Lane,
Headington,
Oxford,
Anglicko
OX3 0BP**

**0044 (1)865 483434
wjweston@brookes.ac.uk**

Hodnotenie plánov a projektov významne
ovplyvňujúcich lokality sústavy Natura 2000

Metodická príručka k ustanoveniam článkov 6 (3) a 6 (4) smernice 92/43/EHS
o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín

Preložená z anglického vydania:

Assessment of Plans and Projects Significantly Affecting Natura 2000 Sites: Methodological Guidance on the Provisions of Article 6 (3) and 6 (4) of the „Habitats“ Directive 92/43/EHS; ktoré vydal **Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002**

Preklad: **Ing. Zuzana Juríčková**

Materiál bol vydaný a financovaný v rámci projektu „Budovanie sústavy Natura 2000 v Slovenskej republike“, ktorý je financovaný holandským MATRA Pre-Accession Project Program. Projekt je riešený konzorciom organizácií: **VVMZ, DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, Botanický ústav SAV, Spoločnosť na ochranu vtáctva na Slovensku, Prírodovedecká fakulta UK, AVALON, SOVON a International Agricultural Centre**, v úzkej spolupráci s **Ministerstvom životného prostredia SR a Štátnou ochranou prírody SR**.

Rukopis neprešiel jazykovou úpravou.

Vydalo: Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky v roku 2002.

ISBN 80-228-1213-7

OBSAH

1. ÚVOD	7
1.1 Povaha dokumentu	7
1.2 Štruktúra	7
2. VŠEOBECNÝ POSTUP A PRINCÍPY	9
2.1 Popis metodiky	9
2.2 Všeobecný prístup k rozhodovaciemu procesu	12
2.3 Forma podávania správ a ukladania údajov	12
2.4 Hodnotenie vplyvu na životné prostredie (EIA) a strategické environmentálne hodnotenie (SEA)	13
2.5 „V kombinácii s inými plánmi alebo projektmi“	13
2.6 Alternatívne riešenia a zmierňujúce opatrenia	14
2.7 Naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu	15
2.8 Zahájenie hodnotenia	16
3. METODIKA PRE ČLÁNKY 6(3) A 6(4)	18
3.1 Prvá etapa: Zisťovacie konanie (screening)	18
3.1.1 Úvod	18
3.1.2 Prvý krok: manažment lokality	19
3.1.3 Druhý krok: popis projektu alebo plánu	19
3.1.4 Tretí krok: charakteristiky lokality	20
3.1.5 Štvrtý krok: hodnotenie významnosti	21
3.1.6 Výstupy	22
3.2 Druhá etapa: Zodpovedajúce hodnotenie	27
3.2.1 Úvod	27
3.2.2 Prvý krok zodpovedajúceho hodnotenia: požadované informácie	27
3.2.3 Druhý krok zodpovedajúceho hodnotenia: predpovedanie dopadu	28
3.2.4 Tretí krok zodpovedajúceho hodnotenia: ciele ochrany	29
3.2.5 Štvrtý krok zodpovedajúceho hodnotenia: zmierňujúce opatrenia	31
3.2.6 Výstupy	32
3.3 Tretia etapa: Hodnotenie alternatívnych riešení	36
3.3.1 Úvod	36
3.3.2 Prvý krok: identifikovanie alternatívnych riešení	36
3.3.3 Druhý krok: hodnotenie alternatívnych riešení	37
3.3.4 Výstupy	37
3.4 Štvrtá etapa: Hodnotenie v prípade, že neexistujú žiadne alternatívy a negatívne účinky pretrvávajú	43
3.4.1 Úvod	43
3.4.2 Prvý krok: identifikácia kompenzačných opatrení	43
3.4.3 Druhý krok: hodnotenie kompenzačných opatrení	44
3.4.4 Výstupy	45
3.5 Zhrnutie hodnotenia	48
3.6 Súbor doporučení pre preskúmanie informácií, zostavených pre účely hodnotenia podľa článku 6(3) a 6(4) smernice o biotopoch	49

3.6.1 Úvod	49
3.6.2 Aplikácia súboru doporučení	49
3.6.3 Užívatelia súboru doporučení	50
ZÁKLADNÉ REFERENCIE A METODICKÉ PRÍRUČKY	57
<i>Príloha 1 VÝCHODISKOVÉ PODKLADOVÉ ŠTÚDIE, PREDPOVEDANIE DOPADU A HODNOTENIE VÝZNAMNOSTI</i>	<i>59</i>
1 ÚVOD	60
2 VÝCHODISKOVÉ PODKLADOVÉ ŠTÚDIE	63
3 PREDPOVEDANIE DOPADU	69
4 HODNOTENIE VÝZNAMNOSTI	71
REFERENCIE	72
<i>Príloha 2 VZOROVÉ HODNOTIACE FORMULÁRE</i>	<i>74</i>
<i>Príloha 3 VÝSVETLIVKY K TEXTU</i>	<i>85</i>
Diagramy	
Diagram, znázorňujúci postup podľa článku 6(3) a 6(4) (z MN2000) vo vzťahu k jednotlivým etapám tejto príručky	11
Diagram pre prvú etapu: zisťovacie konanie	17
Diagram pre druhú etapu: zodpovedajúce hodnotenie	26
Diagram pre tretiu etapu: hodnotenie alternatívnych riešení	35
Diagram pre štvrtú etapu: hodnotenie v prípade, že neexistujú žiadne alternatívy a negatívne účinky pretrvávajú	42
Boxy	
1 Popis parametrov projektu alebo plánu	19
2 Hodnotenie kumulatívnych dopadov	20
3 Zdroje, s pomocou ktorých možno identifikovať dopady	21
4 Príklady indikátorov významnosti	21
5 Príklady prípadových štúdií: hodnotenie významnosti	22
6 Kontrolný zoznam o informáciách pre zodpovedajúce hodnotenie	28
7 Zdroje informácií	28
8 Metódy predpovedania dopadov	29
9 Príklady cieľov ochrany	30
10 Kontrolný zoznam o integrite lokality	30
11 Príklady prípadových štúdií: negatívne dopady na integritu lokalít	31
12 Príklady prípadových štúdií: zmierňujúce opatrenia	32
13 Príklady prípadových štúdií: hodnotenie alternatív	36
14 Ako hodnotiť alternatívne riešenia	37
15 Príklady kompenzačných opatrení	43
16 Príklady prípadových štúdií: kompenzačné činnosti	44

1 ÚVOD

1.1 Povaha dokumentu

Cieľom tohto dokumentu je poskytnutie nezáväznej metodologickej pomoci pri uskutočňovaní, alebo preverovaní hodnotení, vyžadovaných podľa článkov 6(3) a 6(4) smernice o biotopoch¹ (označovaných v ďalšom texte ako „hodnotenie podľa článku 6“). Tieto hodnotenia sú vyžadované tam, kde projekt, alebo plán môže mať významný dopad na lokality sústavy Natura 2000². Metodika bola vyvinutá počas výskumu, prebiehajúceho pod záštitou Riaditeľstva pre životné prostredie (DG Environment) Európskej komisie. Výskum bol založený na zhrnutí existujúcej literatúry a odporúčaní v rámci EU a celého sveta ako aj na skúsenostiach získaných spracovaním materiálu z prípadových štúdií tam, kde bolo realizované hodnotenie podobné hodnoteniam požadovanými uvedenou smernicou.

Táto príručka je určená hlavne investorom, poradcom a konzultantom, správcom chránených lokalít, praktikom, zodpovedným úradom a národným agentúram v členských štátoch EÚ a v kandidátskych krajinách. Dúfame, že bude zaujímavá aj pre ďalšie organizácie spolupracujúce v starostlivosti o lokality sústavy Natura 2000.

Príručku je treba používať vždy spolu so smernicami a národnou legislatívou a len v kontexte doporučení, spísaných v interpretačnej príručke Komisie „Starostlivosť o územia Natura 2000: Ustanovenie článku 6 smernice o biotopoch 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín“ (v skratke manažment of Natura 2000 ďalej v texte uvádzané ako „MN2000“). MN2000 musí byť východiskovým podkladom pre interpretáciu kľúčových pojmov a ich spojení, obsiahnutých v smernici o biotopoch, a v predkladanom dokumente nemožno chápať žiadne ustanovenie tak, ako by šlo nad rámec či dokonca nahradzovalo výklad v MN2000. Túto metodiku taktiež nemôžeme chápať tak, že by prikazovala, alebo navrhovala akékoľvek procedurálne požiadavky na implementáciu smernice o biotopoch. Príručka by sa mala používať v prípade potreby a nepovinne, nakoľko na základe princípu subsidiarity je záležitosťou jednotlivých členských štátov, akým spôsobom zabezpečia procedurálne požiadavky vyplývajúce zo smernice.

Zodpovednosť za kľúčové rozhodnutia týkajúce sa hodnotenia podľa článku 6(3) a 6(4), leží na zodpovedných úradoch všetkých členských štátov. V tomto dokumente je termín „hodnotenie“ používaný vo význame „hodnotenie vplyvov na životné prostredie“ (EIA). Znamená to, že ide o popis celého procesu, pri ktorom sa získavajú informácie od navrhovateľov plánov, alebo projektov, od príslušných úradov ochrany prírody a ďalších organizácií, vrátane nevládných organizácií a verejnosti a sú poskytované zodpovednému úradu k posúdeniu a vyhodnoteniu. Zodpovedný úrad následne určí výstupy hodnotenia a vydá rozhodnutie. Z toho automaticky vyplýva, že hodnotenie podľa článku 6 bude závisieť od získavania informácií a údajov od širokej škály dotknutých osôb a inštitúcií a od rokovaní a diskusií medzi nimi.

1.2 Štruktúra

Dokument pozostáva zo štyroch hlavných častí.

- Po tomto úvode nasleduje vysvetlenie všeobecných prístupov a princípov, z ktorých príručka vychádza. Pre názornú demonštráciu toho, ako je hodnotenie podľa článku 6 štrukturované, uvádzame aj diagram z MN2000. Ten ukazuje, aký je vzťah rôznych fáz hodnotenia, navrhovaných v tejto príručke, k požiadavkám článkov 6(3) a 6(4).

- Nasledujúca časť popisuje krok za krokom metodiku pre hlavné etapy a obsahuje ďalšie podrobnejšie diagramy ilustrujúce proces zavŕšenia každej z nich. Materiál z prípadových štúdií, obsiahnutý v tejto príručke, zámerne neumožňuje odhaliť identitu jednotlivých lokalít a aktérov. Nie je totiž úlohou tohto dokumentu diskutovať o vecnej podstate konkrétnych hodnotení v rámci vybraných prípadov. Prípadové štúdie a spracovaný príkladový materiál sú tu prezentované preto, aby pomohli ilustrovať niektoré z použitých metód a vysvetliť jednotlivé aspekty procesu hodnotenia. Prístup zvolený v tejto príručke, je založený na využití katalógov a predlôh, vytváraných pre jednotlivé fázy hodnotenia. Na pomoc je uvedený aj zoznam hlavných zdrojov informácií vrátane využiteľných webových stránok³.
- Na konci príručky sa nachádza predloha formulára pre správu, predstavujúca komplexný súhrn celého hodnotenia. Túto je možné využiť taktiež ako nástroj spätnej kontroly úplnosti príslušných druhov hodnotenia.

Záverečná časť zahŕňa prílohu 1, obsahujúcu niektoré doporučenia k realizácii základných ekologických štúdií, a prílohu 2, obsahujúcu formuláre pre jednotlivé hodnotenia.

2. VŠEOBECNÝ POSTUP A PRINCÍPY

2.1 Popis metodiky

Východiskovým bodom pre zostavenie tejto príručky je samotná smernica o biotopoch. Táto vo svojich článkoch 6(3) a 6(4) stanovuje:

„(3) Akýkoľvek plán alebo projekt, ktorý s určitou lokalitou priamo nesúvisí alebo nie je pre starostlivosť o ňu nevyhnutný, avšak bude mať pravdepodobne na túto lokalitu významný vplyv, a to buď samostatne, alebo v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi, musí byť predmetom zodpovedajúceho hodnotenia jeho dôsledkov pre lokalitu z hľadiska cieľov jej ochrany. S prihliadnutím k výsledkom uvedeného hodnotenia dopadov pre lokalitu a vzhľadom na ustanovenie odstavca 4 schvália príslušné orgány dotyčného štátu tento plán alebo projekt až potom, keď sa uistia, že nebude mať záporný vplyv na celistvosť príslušnej lokality, a keď už si v prípade potreby zaobstarali stanovisko verejnosti.

(4) Ak napriek negatívnemu výsledku hodnotenia dopadov pre lokalitu musí byť určitý plán alebo projekt z naliehavých dôvodov prevažujúceho verejného záujmu vrátane sociálnych alebo ekonomických dôvodov uskutočnený, a ak nie je k dispozícii žiadne alternatívne riešenie, zaistí členský štát všetky kompenzačné opatrenia nevyhnutné pre zabezpečenie ochrany všeobecnej celistvosti siete NATURA 2000. Štát zároveň informuje Komisiu o prijatých kompenzačných opatreniach.

Ak sa na tejto lokalite vyskytujú prioritné typy prírodných biotopov a/alebo prioritné druhy, v takomto prípade môžu byť uplatnené iba dôvody súvisiace s ochranou zdravia ľudí a verejnej bezpečnosti s nespornými priaznivými dôsledkami mimoriadneho významu pre životné prostredie alebo iné naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu podľa stanoviska Komisie.“

Na základe MN2000, dôležitých súdnych prípadov, ako aj pomaly sa rozvíjajúcej praxe, začína byť všeobecne akceptovaná skutočnosť, že požiadavky na hodnotenie podľa článku 6 vyžadujú viacfázový prístup. Jednotlivými fázami, doporučovanými touto príručkou, sú:

Prvá etapa: screening – proces, prostredníctvom ktorého sa identifikujú pravdepodobné dopady projektu, alebo plánu na lokality sústavy Natura 2000, buď samostatne, alebo v kombinácii s inými projektmi, resp. plánmi, a posudzuje sa, či je pravdepodobné, aby tieto dopady mohli mať významný vplyv;

Druhá etapa: zodpovedajúce hodnotenie – zhodnotenie dopadu plánu alebo projektu na integritu lokality sústavy Natura 2000, vzhľadom na štruktúru a funkciu lokality a jej všeobecné ochranné ciele. Okrem toho v prípadoch, kde existujú negatívne dopady, táto etapa zahŕňa hodnotenie potenciálnych možností ich zmiernenia;

Tretia etapa: hodnotenie alternatívnych riešení – proces, ktorý preveruje alternatívne spôsoby dosiahnutia všeobecných cieľov projektu alebo plánu, ktoré vylučujú negatívne dopady na integritu lokality sústavy Natura 2000;

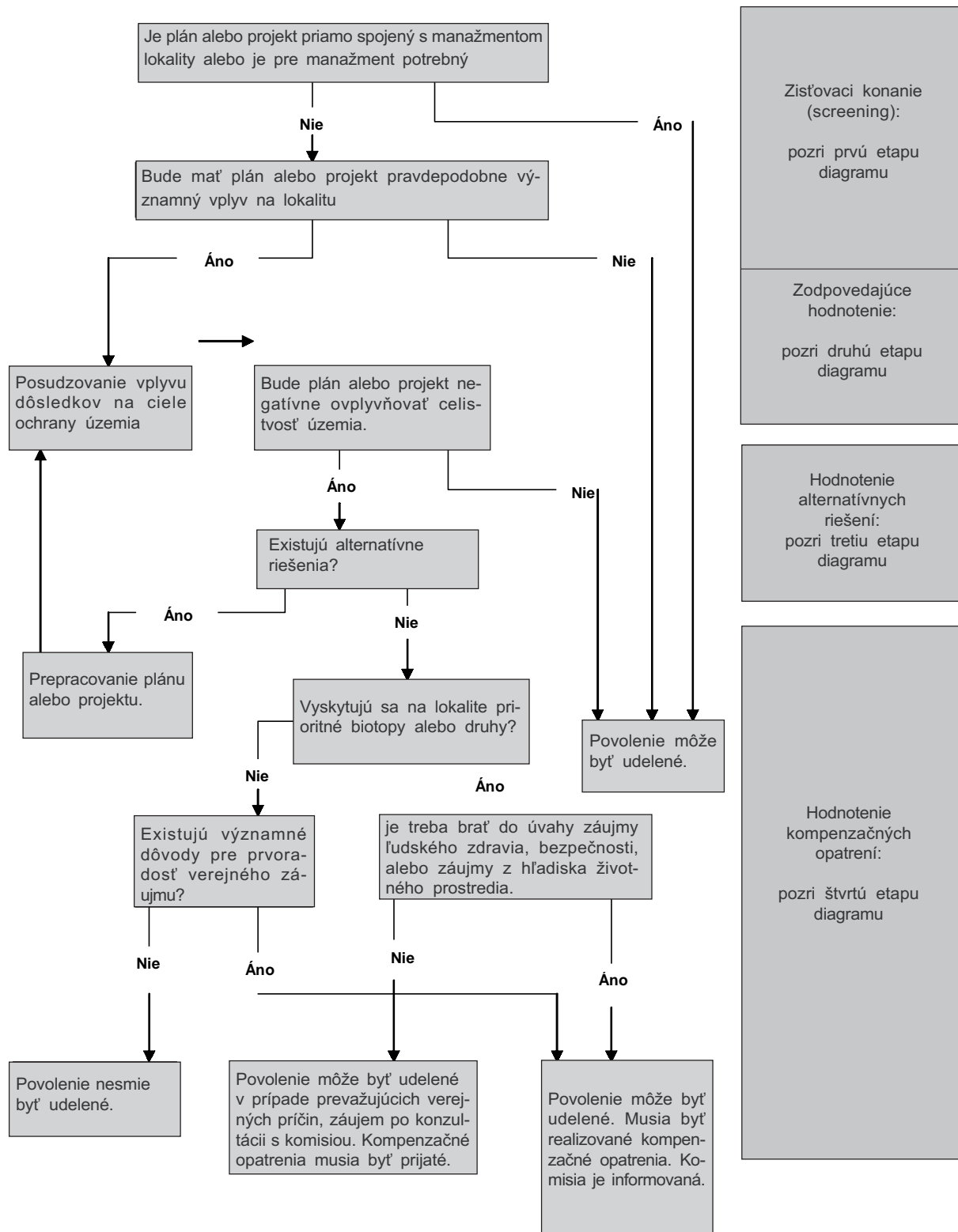
Štvrtá etapa: hodnotenie tam, kde negatívne účinky pretrvávajú – hodnotenie kompenzačných opatrení v prípadoch, keď so zreteľom na zhodnotenie naliehavých dôvodov prevažujúceho verejného záujmu je považované za nutné, aby bol projekt či plán realizovaný (je treba pripomenúť, že táto príručka sa nezaobera vyhodnocovaním naliehavých dôvodov prevažujúceho verejného záujmu).

Tento dokument obsahuje doporučenia pre jednotlivé etapy hodnotenia. Výsledok každej etapy predurčuje, či bude nasledujúca etapa potrebná. Pokiaľ napríklad je záverom prvej etapy konštatovanie, že na konkrétnej lokalite sústavy Natura 2000 nenastanú žiadne významné dopady, nie je dôvod pokračovať ďalej. Vzájomné súvislosti medzi štyrmi etapami hodnotenia, popisovanými v tejto príručke, a všeobecným postupom, založeným článkom 6(3) a 6(4), sú zobrazené na nasledujúcej strane.

Diagram, znázorňujúci postup podľa článku 6(3) a 6(4) (z MN2000) vo vzťahu k jednotlivým etapám podľa tejto príručky

POSTUP PRI POSUDZOVANÍ PLÁNOV A PROJEKTOV, KTORÉ MAJÚ VPLYV NA ÚZEMIA NATURA 2000

ETAPY PODĽA TEJTO PRÍRUČKY

2.2 Všeobecný prístup k rozhodovaciemu procesu

Diverzita biotopov, druhov⁴, projektov a plánov, existujúcich v rámci Európskej únie a rozdiely medzi spôsobmi národných legislatív vyžadujú, aby bol postup k hodnoteniu podľa článku 6 jasne stanovený, ale zároveň aj flexibilný. V rámci EU existuje široká škála názorov na význam, alebo hodnotu jednotlivých lokalít a projektov. Z týchto dôvodov by sa rozhodovanie, realizované prostredníctvom aplikácie zvolenej metodiky malo snažiť o maximálne možnú transparentnosť a objektivitu a zároveň by malo odrážať oceňovanie hodnôt, ktoré je vlastné každému environmentálnemu hodnoteniu. Smernica o biotopoch implicitne predpokladá použitie *princípu preventívnych opatrení*, ktorý požaduje, aby ochranné ciele sústavy Natura 2000 mali väčšiu váhu vždy, keď prípad nie je jednoznačný. „Záverečné komuniké Komisie o princípe preventívnych opatrení“ (COM (2000) 1 Final, Communication from the Commission on the Precautionary Principle, CEC 2000) stanovuje, že princíp preventívnych opatrení vopred predpokladá:

- identifikáciu potenciálne negatívnych účinkov vyplývajúcich z daného javu, výrobku alebo postupu;
- vedecké zhodnotenie rizík, ktoré sa nedajú zistiť s dostatočnou presnosťou kvôli nedostatočným, všeobecným, alebo nepresným údajom (CEC, 2000, str. 14).

Znamená to, že dôraz pri hodnotení má byť kladený na objektívnu demonštráciu (vrátane podporujúcich dôkazov) toho, že:

- **nebudú existovať významné dopady** na lokalitu sústavy Natura 2000 (prvá etapa: zisťovacieho konania); alebo
- **nebudú existovať záporné dopady** na integritu lokality Natura 2000 (druhá etapa: zodpovedajúce hodnotenie); alebo
- **neexistujú alternatívy** k projektu či plánu, u ktorého je pravdepodobné, že bude mať negatívny vplyv na integritu lokality sústavy Natura 2000 (tretia etapa: hodnotenie alternatív); alebo
- **budú realizované kompenzačné opatrenia**, ktoré zaisťujú udržanie alebo zlepšenie všeobecnej celistvosti sústavy Natura 2000 (štvrtá etapa: hodnotenia kompenzačných opatrení).

2.3 Forma podávania správ a ukladania údajov

Na podporu požiadaviek transparentnosti, objektivitu a flexibility a k demonštrovaní skutočnosti, že bol aplikovaný princíp preventívnych opatrení, je táto metodika vypracovaná tak, že každá jej etapa je zakončená hodnotiacou správou alebo vyplnením tabuľky, dokladajúcou, že príslušné hodnotenie bolo uskutočnené. Aby však bolo zaistené, že zaznamenávanie a poskytovanie informácií bude zvládnuteľné a uskutočňované zodpovedajúcim spôsobom, navrhuje sa, aby sa vyplnenie formulárov o uskutočnenom hodnotení požadovalo len vtedy, pokiaľ nie je potrebné už žiadne ďalšie hodnotenie. Napríklad pokiaľ sa behom etapy zisťovacieho konania došlo k záveru, že existuje pravdepodobnosť významných dopadov, potom nevzniká potreba vyplnenia hodnotiaceho formulára, lebo nutne nasleduje postúpenie do ďalšej etapy hodnotenia. Naopak, pokiaľ už v tejto etape padne rozhodnutie, že nenastanú významné dopady, bude nutné zaznamenať a poskytnúť informácie, na základe ktorých bol takýto záver konštatovaný. Formuláre s dokladmi o uskutočnenom hodnotení sa potom stanú záznamom o zozbieraných informáciách a o rozhodnutiach uskutočnených v priebehu hodnotiaceho procesu. Na konci každej etapy metodiky sú uvedené príklady vyplnených formulárov, ktoré sú dokladom o uskutočnenom hodnotení.

2.4 Hodnotenie vplyvu na životné prostredie (EIA) a strategické environmentálne hodnotenie (SEA)

Pre zabezpečenie kompatibility a konzistentnosti s požiadavkami smernice 85/337/EHS (v znení smernice 97/11/ES; smernice EIA) a pre zohľadnenie skutočnosti, že u mnohých projektov, kde je pravdepodobné, že budú mať vplyv na lokality sústavy Natura 2000, pôjde o také, ktoré sú automaticky pokryté smernicou EIA, boli do tejto metodiky začlenené aj postupy, ktoré sú podobné tým, ktoré sa bežne používajú v procese EIA. Táto metodika je taktiež v súlade so všeobecným postupom doporučovaným tromi metodickými dokumentmi Európskej komisie o zisťovacom konaní, stanovení obsahu a rozsahu dokumentácie a posudku o vplyvoch zámeru na životné prostredie (Screening, Scoping and Review in EIA)⁵.

Naviac, pôsobnosť nedávno prijatej smernice o SEA⁶ zahŕňa všetky plány, vyžadujúce hodnotenie podľa článku 6. Vždy, keď musí byť projekt alebo plán posúdený postupom podľa smerníc EIA alebo SEA, môže byť hodnotenie podľa článku 6 súčasťou týchto posudzovaní. **Hodnotenie podľa článku 6 by však malo byť vždy ľahko rozoznateľné a identifikovateľné v rámci stanoviska o posudzovaní vplyvov a jeho výsledky by mali byť oznamované samostatne.** Podobne MN2000 zreteľne uvádza, že tam, kde je pravdepodobné, že projekt môže mať významný vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000, je tiež pravdepodobné, že bude potrebné uskutočniť jednak hodnotenie podľa článku 6, ako aj hodnotenie EIA podľa smerníc 85/337/EHS a 97/11/ES.

Táto metodika bola zostavená tak, aby bola kompatibilná so všeobecnými postupmi EIA a hodnotenie podľa článku 6 tak môže byť ľahko začlenené do úplného procesu EIA alebo SEA projektu či plánu. Metodika je zrkadlovým obrazom etapového prístupu, používaného v EIA, a okrem toho v sebe zahŕňa i ďalšie procedurálne požiadavky EIA, ako napr.

- popis projektu alebo plánu;
- popis základných charakteristík prostredia tam, kde to je vhodné z hľadiska všeobecných cieľov ochrany lokality sústavy Natura 2000 (napr. pôdy, vody, flóry a fauny, klímy a vzájomných vzťahov medzi týmito faktormi);
- identifikácia vplyvov a hodnotenie ich významnosti;
- zaznamenávanie a zverejňovanie výsledkov z procesu hodnotenia.

2.5 „V kombinácii s inými plánmi alebo projektmi“

MN 2000 jasne stanovuje, že slovné spojenie „v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi“ z článku 6(3) sa týka kumulatívnych účinkov, vyvolaných plánmi alebo projektmi, ktoré sú práve teraz posudzované, spolu s účinkami akýchkoľvek už existujúcich alebo navrhovaných projektov či plánov. Tam, kde sú dopady posudzované týmto spôsobom vo vzájomnej kombinácii, sa dá stanoviť, či môžu alebo nemôžu dohromady vyvolať dopad, ktorý by mal významný účinok na lokalitu sústavy Natura 2000 alebo ktorý by mohol negatívne ovplyvniť integritu takej lokality. Napríklad: navrhovaná cesta má prechádzať v určitej vzdialenosti od lokality sústavy Natura 2000 a pôsobenie na okolie, ktoré bude vyvolávať (napr. hluková záťaž a pod.), nebude mať významný vplyv na druhy vtákov, dôležité pre integritu lokality. Avšak pokiaľ už existujú alebo sú navrhované iné projekty alebo plány (napr. iná cesta na druhej strane od lokality sústavy Natura 2000), potom celková hladina hluku zo všetkých týchto projektov pôsobiacich spoločne môže spôsobovať vyrušovanie, ktoré už bude vyhodnoteného ako významné.

Taktiež je potrebné pamätať na to, že kumulatívne dopady môžu vznikáť aj tam, kde spolu ovplyvnené oblasti navzájom súvisia. Príkladom môže byť situácia, keď navrhovaný projekt môže pravdepodobne znížiť hladinu spodnej vody v lokalite sústavy Natura 2000. Zatiaľ čo také zníženie samo o sebe nemusí byť významné, tam, kde existujú reziduálne ložiská hnojív alebo pesticídov, zasahujúce na lokalitu z okolitých intenzívne využívaných fariem, zníženie hladiny spodnej vody môže znamenať zvýšenie koncentrácie škodlivých látok v takom rozsahu, že sa kombinácia týchto účinkov stane významnou. Je treba zdôrazniť niektoré skutočnosti významné pri uskutočňovaní hodnotenia kumulatívnych účinkov⁷, vrátane:

- stanovenia topografických hraníc pre hodnotenie – to môže byť komplikované, pokiaľ projekty a iné zdroje vplyvov, ktoré majú byť posudzované dohromady neležia blízko seba, alebo tam, kde druhy či iné prírodné faktory, ako napr. zdroje potravy, sú rozptýlené, a pod.;
- jednoznačného stanovenia zodpovednosti za uskutočnenie hodnotenia tam, kde sú projekty alebo plány navrhované rôznymi navrhovateľmi alebo proces riadia rôzne zodpovedné úrady,
- charakterizovanie potenciálnych dopadov vo forme príčin, súvislostí a účinkov, a
- tam, kde dva alebo viac zdrojov vplyvov vo vzájomnej kombinácii vytvárajú významný dopad, treba venovať zvláštnu pozornosť hodnoteniu možností zmiernenia dopadov a presného stanovenia zodpovednosti za realizáciu vhodných zmierňujúcich opatrení.

Táto metodická príručka navrhuje pri hodnotení kumulatívnych účinkov postup metódou postupných krokov; na tieto by mali nadväzovať prvá a druhá etapa (zist'ovacie konanie a zodpovedajúce hodnotenie) podľa tejto metodiky. Tabuľka, vysvetľujúca jednotlivé kroky uskutočnenia hodnotenia kumulatívnych účinkov, je zaradená do odstavca 3.1.3 v rámci etapy zist'ovacieho konania.

2.6 Alternatívne riešenia a zmierňujúce opatrenia

Táto metodika bola zostavená tak, aby mohla byť využívaná investormi, vlastníkami pozemkov, správcami území, zodpovednými orgánmi, určenými konzultačnými spoločnosťami, štátnymi orgánmi, nevládnymi organizáciami a Európskou komisiou. Metodika môže byť využiteľná aj pre bežnú verejnú vôľu, pretože vysvetľuje proces a postupy, vyžadované smernicou o biotopoch tam, kde je pravdepodobné, že projekt alebo plán môže mať dopady na lokality sústavy Natura 2000. Výskum, ktorým je táto metodika podložená, potvrdil, že existujú značné rozpory medzi dotknutými partnermi v chápaní rozdielov medzi pojmami „alternatívy“ a „zmierňovanie dopadov“ aj v tom, v ktorej etape plnenia článku 6 majú byť brané do úvahy. MN2000 poskytuje kľúčové interpretácie, ktoré by mali byť používané pri rozlišovaní medzi pojmami „alternatívy“ a „zmierňovanie dopadov“. Pre alternatívne riešenie MN2000 navrhuje, že „by mali zahrňovať alternatívne umiestnenie (trasy v prípade líniových stavieb), odlišný rozsah alebo návrh zámeru výstavby, alebo alternatívne postupy. Malo by sa uvažovať aj o nulovom variante“ (článok 5.3.1, MN 2000).

Navrhovatelia projektu alebo plánu by mali zvažovať alternatívne riešenie už v počiatočných etapách prípravy. Skúmanie alternatívnych riešení by v praxi mali uskutočňovať ako prvú fázu celého procesu, napriek tomu, že z procedurálneho hľadiska je to v tejto metodike až tretia etapa. Pre splnenie požiadaviek smernice o biotopoch je však **na zodpovednom úrade, aby určil, či alternatívne riešenia existujú, alebo nie**, a toto hodnotenie by malo prebehnúť vtedy, ak bude etapa zodpovedajúca hodnoteniu zakončená záverom, že existuje pravdepodobnosť negatívnych účinkov.

Zodpovedné úrady budú v tejto etape posudzovať celú škálu možných riešení. Tie môžu zahŕňať alternatívne riešenia, ktoré už sú uvažované navrhovateľmi projektu alebo plánu, ale zároveň aj iné alternatívne riešenia, ktoré môžu byť navrhované ostatnými účastníkmi procesu. Je preto nutné dať najavo, že úrady môžu určiť, že existujú ďalšie alternatívne riešenia, aj vtedy, ak navrhovateľ projektu alebo plánu preukázal, že v prípravnej etape už bola preskúmaná široká škála alternatívnych riešení. Pri zaznamenávaní výsledkov hodnotenia alternatívnych riešení bude dôležité podchytiť všetky uvažované riešenia a ich relatívny dopad na danú lokalitu sústavy Natura 2000.

Zmierňovanie účinkov je v MN2000 definované v podobe „opatrení, zameraných na minimalizáciu alebo dokonca odstránenie negatívnych dopadov navrhovaného plánu alebo projektu počas jeho realizácie alebo po jeho dokončení“ (odstavec 4.5.2). Výskum pre tento metodický dokument potvrdil, že zmierňujúce opatrenia by mali byť posudzované v súlade s hierarchickým poradím možností uvedených v nasledujúcej tabuľke.

Spôsob zmierňujúceho opatrenia	Preferencie
Vylúčenie dopadu priamo u zdroja	Najvyššia
Zmenšenie dopadu priamo u zdroja	
Zmiernenie dopadu na lokalite	
Zmiernenie dopadu u príjemcu	Najnižšia

Navrhovatelia projektov a plánov sú často podporovaní v tom, aby zaradovali zmierňujúce opatrenia do svojich návrhov na samom začiatku. Je však dôležité vedieť, že zisťovacie konanie by malo byť uskutočnené aj pri absencii akýchkoľvek úvah o zmierňujúcich opatreniach, ktoré tvoria súčasť projektu alebo plánu a sú navrhnuté s cieľom vylúčiť, alebo znížiť dopad projektu alebo plánu na lokalitu sústavy Natura 2000. Predstavy navrhovateľa o efektívnej miere zmierňujúcich opatrení sa môžu odlišovať od predstáv zodpovedného úradu i ďalších účastníkov. Aby bolo zaistené, že hodnotenie bude tak objektívne, ako je len možné, zodpovedný úrad musí najprv zhodnotiť projekt alebo plán bez zmierňujúcich opatrení, ktoré sú navrhnuté ako súčasť projektu. Účinné zmiernenie negatívnych účinkov na lokality sústavy Natura 2000 je možné realizovať až vtedy, keď budú tieto účinky kompletne známe, zhodnotené a zdokumentované. Bude potom na zodpovednom úrade, aby na podklade konzultácie stanovil, aký typ a rozsah zmierňujúcich opatrení bude potrebný.

2.7 Naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu

Po rozhodnutí o tom, či existujú alternatívne riešenia, je podľa článku 6(4) potrebné zvážiť, či existujú alebo neexistujú naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu. Táto metodická príručka sa vôbec nezaobera metodikou hodnotenia naliehavých dôvodov prevažujúceho verejného záujmu, nakoľko je táto problematika v kompetencii národných úradov. MN2000 sa k testovaniu týchto naliehavých dôvodov vyjadruje nasledovne (odstavec 5.3.2):

„Vzhľadom na štruktúru ustanovenia môžu zodpovedné národné úrady v špecifických prípadoch vysloviť súhlas s danými plánmi alebo projektmi za podmienky, že rovnováha medzi cieľmi ochrany danej lokality, ovplyvnenej príslušnými aktivitami a vyššie uvedenými naliehavými dôvodmi bude posunutá v prospech týchto dôvodov. Tieto by mali byť určené cestou nasledujúcich úvah:

(a) Verejný záujem musí byť prevažujúci: a je preto jasné, že nie každý druh verejného záujmu sociálnej alebo ekonomickej povahy je dostačujúci, hlavne pokiaľ je naň prihliadané

v porovnaní s váhou konkrétnych záujmov, chránených smernicou (porovnaj napr. so štvrtým odstavcom preambule, hovoriacim o „prírodnom dedičstve Spoločenstva“) (viď prílohu I, bod 10).

(b) V tomto kontexte možno opodstatnene predpokladať, že verejný záujem môže byť prevažujúci jedine vtedy, ak ide o záujem dlhodobý; krátkodobé ekonomické záujmy či iné záujmy, ktoré spoločnosti poskytujú len krátkodobý úžitok, nebudú dostatočné na to, aby prevážili nad dlhodobými ochrannými záujmami, chránenými smernicou.

Možno oprávnenne predpokladať, že „naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu vrátane dôvodov sociálnej a ekonomickej povahy“ sa vzťahujú k situáciám, kde možno navrhované plány alebo projekty považovať za nepostrádateľné:

- v rámci akcií alebo politík, zameraných na ochranu základných hodnôt, týkajúcich sa života ľudí (zdravie, bezpečnosť, životné prostredie);
- v rámci základných politík štátu a spoločnosti;
- v rámci uskutočňovania aktivít ekonomickej a sociálnej povahy, plniacich špecifické povinnosti verejných služieb“.

V prípade prioritných biotopov môže príprava projektov a plánov, u ktorých je pravdepodobné, že by mohli mať negatívne účinky, pokračovať jedine vtedy, „pokiaľ verejný záujem, ktorý za nimi stojí, sa týka ochrany zdravia ľudí a verejnej bezpečnosti alebo prevažujúcich priaznivých dôsledkov pre životné prostredie alebo vtedy, ak Komisia pred tým, ako udelí súhlas s plánom alebo projektom, vyjadrí svoje stanovisko k tejto záležitosti“.

Jediná odlišnosť medzi hodnotením projektov a plánov, ovplyvňujúcich prioritné biotopy a ostatné lokality sústavy Natura 2000, sa týka preverovania naliehavých dôvodov prevažujúceho verejného záujmu. Táto metodika preto nerobí v jednotlivých navrhovaných etapách hodnotenia žiadny podstatný rozdiel medzi prioritnými biotopmi a ostatnými lokalitami sústavy Natura 2000.

Prípadové štúdie potvrdzujú, že za naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu možno považovať – za podmienky, že pre to existujú podklady – za určitých okolností tieto:

- projekty alebo plány, u ktorých existuje preukázateľná verejná alebo environmentálna potreba;
- projekty alebo plány, špecificky zamerané na zlepšenie verejného zdravia a/alebo verejnej bezpečnosti;
- projekty a plány, špecificky zamerané na záchranu ľudských životov a majetku.

Je pochopiteľne potrebné poznamenať, že také dôvody musia byť „prevažujúce“ v tom zmysle, že význam je vyšší ako nadradený všeobecný záujem stavu lokality z hľadiska ochrany. MN2000 taktiež jasne stanovuje, že projekty alebo plány, slúžiace iba záujmom spoločností alebo jednotlivcov, nemožno zaradiť medzi „naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu“. Ďalej je nutné uviesť, že k preskúmaniu takýchto záujmov má dôjsť až vtedy, ak bolo zistené, že neexistujú žiadne alternatívne riešenia.

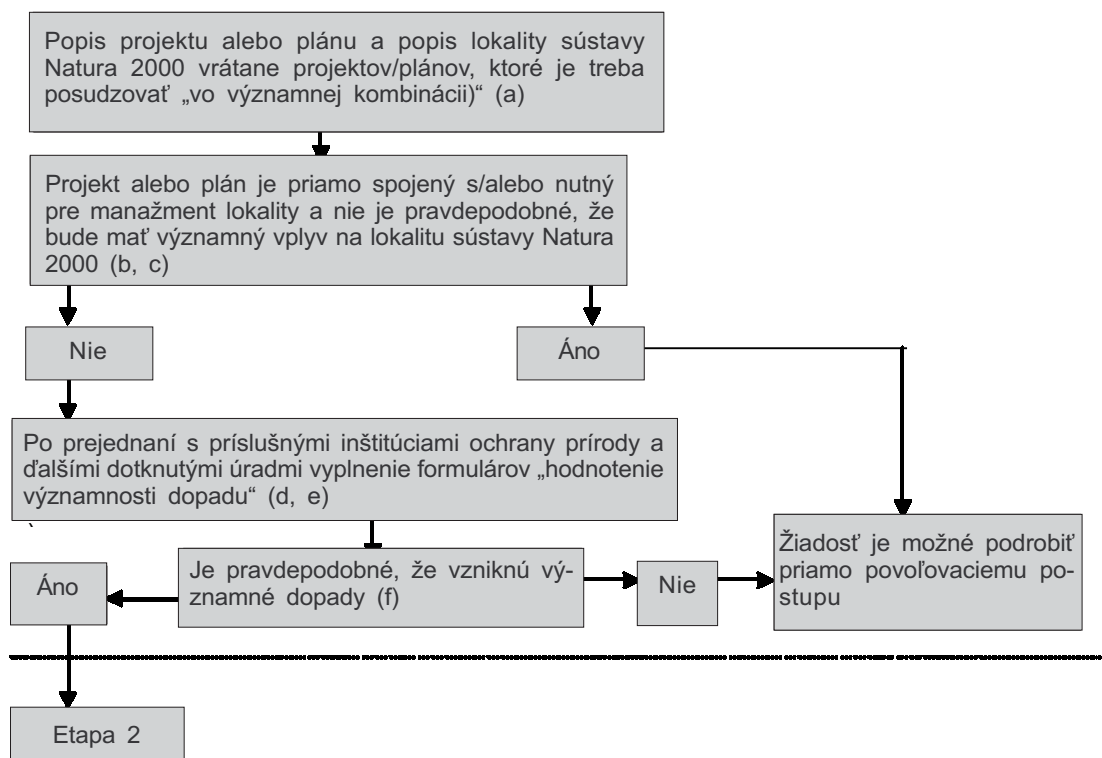
2.8 Zahájenie hodnotenia

Táto kapitola uvádza všeobecný prístup a princípy, na ktorých je založená táto metodika. Pri uskutočňovaní hodnotenia je nutné uvádzať tieto princípy a najdôležitejšie referencie vrátane tých, ktoré sú uvedené v závere tohto dokumentu.

Aby metodika naplnila požiadavky hodnotení podľa smernice o biotopoch, je rozdelená na štyri etapy. Každá z nich je uvedená diagramom znázorňujúcim grafickou formou jednotlivé kroky hodno-

tenia v rámci každej etapy. Metodika predpokladá, že zodpovedajúce etapy hodnotenia budú dokončené vždy pred podaním žiadosti o povolenie projektu alebo plánu.

Prvá etapa: Zisťovacie konanie

POZNÁMKY

- a Aby bolo možné previesť hodnotenie plánu alebo projektu, je najprv nutné kompletne charakterizovať projekt alebo plán a prostredie, do ktorého má byť situovaný (pozri nižšie uvedenú časť 3.1.4).
- b Hodnotenie sa musí vysporiadať s účinkami iných plánov/projektov (existujúcich alebo plánovaných), ktoré môžu pôsobiť v kombinácii s navrhovaným plánom/projektom a vytvárať kumulatívny účinok (pozri vyššie uvedenú časť 2.5).
- c Tam, kde plán alebo projekt je priamo spojený s/alebo je nutný pre manažment lokality a je pravdepodobné, že nebude mať významné účinky na lokalitu sústavy Natura 2000, nie je hodnotenie požadované (pozri časť 4.3.3 príručky MN2000).
- d Inštitúcie sa medzi jednotlivými členskými štátmi odlišujú. Vždy je nutné konzultovať záležitosť s tým úradom, ktorý zodpovedá za implementáciu smernice o biotopoch.
- e Hodnotenie významnosti (pozri časť v 3.1.5).
- f Toto vyhodnotenie sa uskutočňuje s využitím princípu preventívnych opatrení.

Výstupy prvej etapy: screeningový formulár (Tab. 1)

zistenie, že nenastanú významné účinky (Tab. 2)

3. METODIKA PRE ČLÁNKY 6(3) A 6(4)

3.1 Prvá etapa: Zisťovacie konanie (screening)

3.1.1 Úvod

V tejto etape sa skúmajú pravdepodobné účinky projektu alebo plánu, a to buď samostatne alebo v kombinácii s inými projektmi alebo plánmi, na lokalitu sústavy Natura 2000 a zvažuje sa, či je možné objektívne prísť k záveru, že tieto účinky nebudú významné. Toto hodnotenie pozostáva zo štyroch krokov:

1. určenie, či je projekt alebo plán priamo spojený s manažmentom lokality alebo je pre manažment nevyhnutný;
2. popis projektu alebo plánu a popis a charakterizácia iných projektov alebo plánov, ktoré v kombinácii s nimi získajú potenciál na to, aby mali významné účinky na lokalitu sústavy Natura 2000;
3. identifikovanie potenciálnych účinkov na lokalitu sústavy Natura 2000;
4. zhodnotenie významnosti účinkov na lokalitu sústavy Natura 2000.

Pre dokončenie zisťovacieho konania bude nutné, aby zodpovedný úrad získal z najrôznejších zdrojov úplné informácie. Často bude možné urobiť v tejto etape rozhodnutie s využitím bežne publikovaných materiálov a na základe konzultácií s príslušnými inštitúciami ochrany prírody. Spôsob prijímania rozhodnutí v etape zisťovacieho konania zodpovedá princípu preventívnych opatrení, aplikovanej v zodpovedajúcom rozsahu vzhľadom na projekt alebo plán a na dotknutú lokalitu. Pri navrhovaní veľmi malých projektov alebo plánov je možné, aby zodpovedný úrad rozhodol o tom, že nenastanú významné vplyvy, už na základe samotného popisu projektu. Podobne môže byť táto úroveň informácií dostačujúca pre rozhodnutie, že u veľkých a rozsiahlych projektov významné vplyvy pravdepodobne nenastanú. Také rozhodnutie možno urobiť len na základe poznania príslušného úradu o danej lokalite sústavy Natura 2000, údajov o jej vyhlásení a jej stave z hľadiska ochrany. Tam, kde je menej zreteľné, či nastanú alebo nenastanú významné vplyvy, bude nutné použiť už v zisťovacom konaní podstatne tvrdsí postup.

Aplikácia princípu preventívnych opatrení a potreba transparentnosti pri rozhodovaní vyžaduje, aby záver, podľa ktorého nie je pravdepodobné, že nastanú významné vplyvy na životné prostredie, bol zaznamenaný a zverejnený. Z tohoto dôvodu bude vhodné, aby sa v prípadoch, kde sa dôjde k objektívnemu záveru, že nie je pravdepodobný vznik environmentálnych účinkov na lokalitu sústavy Natura 2000, stalo bežnou praxou vyplnenie *Záznamu o nezistení významných účinkov* (pozri ďalej). Tam, kde aj bez detailného hodnotenia v zisťovacom konaní možno predpokladať (vďaka celkovej veľkosti alebo merítku projektu, alebo charakteristikám lokality sústavy Natura 2000), že pravdepodobne nastanú významné vplyvy, bude dostačujúce pristúpiť priamo k *zodpovedajúcemu hodnoteniu (druhá etapa)* namiesto dokončenia screeningových hodnotení (zisťovacieho konania), tak ako ich popisujeme nižšie.

Ak sa návrh týka projektu, na ktorý sa vzťahuje smernica EIA, alebo plánu, pokrytého smernicou SEA, potom impulz „významnosti“, používaným pre zisťovacie konanie pri projektoch EIA alebo plánoch SEA, bude pravdepodobne využiteľný aj pre zisťovacie konanie projektov v rámci zodpovedajúceho hodnotenia (druhá etapa). Tam, kde je požadované stanovisko k hodnoteniu vplyvov, možno za normálnych okolností predpokladať, že bude taktiež požadované zodpovedajúce hodnotenie. Taktiež možno predpokladať, že pokiaľ je pravdepodobné, že projekt by mohol mať významný dopad na lokalitu sústavy Natura 2000, bude nutné uskutočniť úplné hodnotenie EIA.

3.1.2 Prvý krok: manažment lokality

MN2000 jasne stanovuje, že pri projektoch alebo plánoch, ktoré majú byť „priamo spojené s alebo nevyhnutné pre manažment danej lokality“, sa musí termín „manažment“ dotýkať iba opatrení, nevyhnutných pre ochranárske účely a termín „priamo“ vzťahovať na opatrenia plánované pre ochranársky manažment lokality a teda nie pre priame či nepriame dôsledky iných činností. Poznámka: pokiaľ by opatrenie navrhnuté pre ochranársky manažment na jednej lokalite mohlo ovplyvniť inú lokalitu, bude hodnotenie nutné, pretože v prípade druhej lokality už nejde o špecificky a priamo cielené opatrenia ochranárskeho manažmentu (MN2000 časť 4.3.3).

3.1.3 Druhý krok: popis projektu alebo plánu

Pri popisovaní projektu alebo plánu bude nevyhnutné identifikovať všetky jeho prvky, a to samostatne alebo v kombinácii s inými projektmi alebo plánmi, ktoré potenciálne môžu mať významné dopady na lokalitu sústavy Natura 2000. Zoznam uvedený v boxe 1, zahŕňa hlavné typy parametrov projektov/plánov, ktoré bude za normálnych okolností potrebné identifikovať. Tento zoznam je iba príkladom, nakoľko v dokumente, ako je tento nemožno uviesť kompletný zoznam. U niektorých projektov alebo plánov môže byť potrebné identifikovať tieto parametre samostatne pre fázu výstavby, prevádzky a následnej likvidácie.

Box 1 Popis parametrov projektu alebo plánu

<i>Boli identifikované tieto charakteristiky projektu alebo plánu?</i>	✓/✗
Veľkosť, rozsah, záber pôdy a pod.	
Odvetvie, do ktorého plán spadá	
Povrchové zmeny, vyplývajúce z projektu alebo plánu (výkopové práce, výsypky, bágrovanie a pod.)	
Požiadavky na prírodné zdroje (čerpanie vody a pod.)	
Emisie a dopady (dopad na pôdu, vodu alebo ovzdušie)	
Nároky na dopravu	
Doba výstavby, prevádzky, demontáže a pod.	
Doba plánovaná na realizáciu plánu	
Vzdialenosť od lokality sústavy Natura 2000, alebo od jej kľúčových charakteristík	
Kumulatívne dopady s ostatnými projektami alebo plánmi	
Ostatné (podľa potreby)	
Ostatné (podľa potreby)	

Tam, kde je k dispozícii geografický informačný systém (GIS), môže byť GIS veľmi užitočným nástrojom pre uľahčenie lepšieho pochopenia vzájomných vzťahov medzi všetkými prvkami plánu alebo projektu a atribútov konkrétnej lokality sústavy Natura 2000. Na zabezpečenie podchytenia všetkých priamych a nepriamych dopadov na lokalitu, ktoré sú výsledkom kumulatívnych dopadov (pozri časť 2.5 vyššie) je nutné uskutočniť aj kroky znázornené v boxe 2.

Box 2 Hodnotenie kumulatívnych dopadov

Kroky hodnotenia	Činnosti, ktorých uskutočnenie je potrebné
Identifikácia všetkých projektov/plánov, ktoré môžu pôsobiť vo vzájomnej kombinácii	Identifikujte všetky možné zdroje účinkov daného projektu alebo plánu spolu s účinkami iných zdrojov v okolitom prostredí a všetkými ďalšími účinkami, u ktorých je pravdepodobné, že by mohli vyplývať z iných navrhovaných projektov alebo plánov
Identifikácia dopadu	Identifikujte typy dopadov (napr. hluk, obmedzenie vodných zdrojov, chemické emisie a pod.), u ktorých je pravdepodobné, že by mohli ovplyvniť niektoré aspekty štruktúry a funkcie lokality ohrozenej plánovanými zmenami
Definovanie hraníc hodnotenia	Definujte hranice pre preskúmanie kumulatívnych účinkov; berte do úvahy, že tieto hranice sa budú líšiť pre rôzne typy dopadov (napr. účinky na vodné zdroje, hluk) a môžu zahŕňať aj vzdialené zdroje (ležiacie ďaleko od danej lokality)
Identifikácia ciest šírenia dopadov	Identifikujte cesty, ktorými sa môžu šíriť potenciálne kumulatívne dopady (napr. vodou, vzduchom, a pod.); berte do úvahy kumuláciu účinkov v čase alebo v priestore). Skúmajte podmienky na danej lokalite pre identifikáciu toho, aké prvky jej štruktúry a funkcie sú zraniteľné a môžu byť ohrozené
Predpoveď	Predpoveď šírky/rozsahu identifikovaných účinkov, ktoré môžu mať kumulatívny efekt
Hodnotenie	Komentár o tom, či je/nie je pravdepodobné, že kumulatívne účinky budú významné

3.1.4 Tretí krok: charakteristiky lokality

Identifikácia dopadov na lokality sústavy Natura 2000 bude vyžadovať charakterizáciu lokality ako celku, alebo tej časti, kde je najviac pravdepodobné, že dopady nastanú. Identifikácia dopadov bude taktiež vyžadovať zváženie kumulatívnych účinkov iných projektov alebo plánov a teda bude potrebné odvolať sa na jednotlivé kroky hodnotenia kumulatívnych účinkov, popísaných v boxe 2. Na kľúčové charakteristiky každej lokality budú mať dopady kľúčové aspekty projektov alebo plánov. Zoznam v boxe 3 uvádza niektoré zo zdrojov, z ktorých bude nutné vychádzať, aby mohli byť identifikované dopady projektu alebo plánu na lokalitu sústavy Natura 2000. Rovnako ako u všetkých zoznamov odporúčaných krokov v tejto príručke, aj tento zoznam slúži na ilustráciu príkladu.

Box 3 Zdroje, s pomocou ktorých možno identifikovať dopady

<i>Boli uskutočnené konzultácie s týmito zdrojmi?</i>	✓/x
Štandardný dátový formulár lokality sústavy Natura 2000	
Súčasnú a historickú mapy	
Územné plány a ďalšie využiteľné plány	
Existujúci inventarizačný materiál pre lokalitu	
Existujúce dáta o hydrogeológii	
Existujúce dáta o kľúčových druhoch	
Stanoviská k dokumentácii EIA pre podobné projekty a plány z iných miest	
Správy o životnom prostredí	
Plány starostlivosti pre lokalitu	
GIS (pozri odst. 3.2.3)	
Záznamy o histórii lokality	
Ostatné (podľa okolností)	

3.1.5 Štvrtý krok: hodnotenie významnosti

Nasledujúcim krokom zisťovacieho konania je hodnotenie významnosti dopadov identifikovaných v treťom kroku. Pojem „významnosť“ je rozpísaný v Prílohe 1, časť 4. Testovanie významnosti môže vyžadovať o niečo viac ako len konzultáciu s príslušnou inštitúciou ochrany prírody. V niektorých prípadoch, hlavne tam, kde existujú názorové rozdiely medzi účastníkmi, môže byť nevyhnutné uskutočnenie ďalšieho skúmania toho, či je pravdepodobné, že účinky projektu alebo plánu budú významné. Bežným prostriedkom určovania významnosti účinkov je použitie kľúčových indikátorov. Box 4 prináša príklady niektorých indikátorov s návrhom, akým spôsobom ich možno použiť. Box 5 popisuje príklady prípadových štúdií, ako boli u rôznych typov projektov/plánov a lokalít využité indikátory významnosti. Niektoré indikátory, ako napr. percentuálne vyjadrenie straty biotopu, môžu byť u prioritných typov biotopov vďaka ich štatútu významnejšie.

Box 4 Príklady indikátorov významnosti

Typ dopadu	Významnosť indikátora
Strata rozlohy biotopu	Percento straty
Fragmentácia	Doba trvania alebo trvalé pôsobenie, celková úroveň vo vzťahu k pôvodnému rozsahu
Vyrušovanie	Doba trvania alebo trvalé pôsobenie, vzdialenosť od lokality
Populačná hustota	Časový harmonogram pre obnovu stavu
Vodné zdroje	Relatívne zmeny
Kvalita vody	Relatívne zmeny kľúčových indikačných chemických zlúčenín a iných prvkov

Box 5 Príklady prípadových štúdií: hodnotenie významnosti

Výstavba cesty a železnice naprieč lokalitou so suchými lesmi: významnosť straty alebo zmeny biotopu v tomto prípade bola najprv hodnotená z hľadiska percenta celkovej plochy biotopu, ktoré bude ovplyvnené. V záverečnej analýze sa však došlo k záveru, že akákoľvek plošná strata na tomto stanovišti musí byť považovaná za významnú a taktiež ako závažná bola zistená zmena lokality bez možnosti obnovy.

Cestný projekt: v tomto prípade bola významnosť dopadu stanovovaná na základe percenta stratenej plochy biotopu v rámci danej lokality. Následne bolo toto percento straty biotopu porovnané s celkovou rozlohou daného typu biotopu v rámci príslušného členského štátu. Došlo sa k záveru, že daný typ biotopu je na ústupe, takže aj strata 1% celkovej rozlohy by mohla byť významná.

Rozvojový projekt na lokalite v ústí rieky (estuáriu): v tomto prípade boli v strete záujmov zložité vzťahy medzi druhmi a typmi biotopov. Bola vytvorená matica znázorňujúca vzájomné vzťahy piatich typov vtáčích biotopov (napr. pre malé brodivé vtáky, nočľazisko vodných vtákov a pod.) k trom úrovňam citlivosti („disturbačný potenciál“ v priebehu celého roka). Citlivosť bola hodnotená v kategóriách vysoká, stredná alebo nízka. Obdobie od mája do augusta bolo vyhodnotené ako perióda s najvyšším disturbačným potenciálom. Uskutočňovanie plánovaných stavebných prác počas obdobia s vysokým disturbačným potenciálom bolo klasifikované tak, že pravdepodobne môže spôsobiť významné dopady (t. j. v tomto prípade postačovali okamžité zmierňujúce opatrenia, zahrňujúce aj zmenu harmonogramu stavebných prác).

Využívanie vodných zdrojov v semiaridnej oblasti: hodnotenie významnosti bolo v tomto prípade zahájené stanovením súboru indikátorov pre kritické aspekty životného prostredia a socioekonomické podmienky; indikátory zahrňovali mimo iného stav územia z hľadiska ochrany a regionálne rozšírenie druhov podľa kritérií pre výber biotopov. Dopady boli stanovené v podobe percenta zmenšenia veľkosti vtáčích populácií, pravdepodobnosti vymiznutia jednotlivých druhov a vymiznutia mokradí, ktoré boli predmetom ochrany lokality.

Tam, kde bolo rozhodnuté o potrebe uskutočniť ďalší výskum, bude dôležité používať verifikovateľné metódy hodnotenia. Aby testovanie významnosti účinkov mohlo byť uskutočnené systematickým a objektívnym spôsobom, mali by sa používať nasledujúce zoznamy a formuláre. V [tab. 1](#) je uvedený pracovný príklad screeningového formulára, navrhovaného touto metodikou.

Pri identifikácii potenciálnych dopadov je dôležité rozpoznať, u ktorých konkrétnych prvkov plánu alebo projektu je pravdepodobné, že by mohli mať dopady na lokality sústavy Natura 2000 alebo ktoré z nich sa tak môžu prejaviť v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi. Takými prvkami projektov môžu byť požiadavky plynúce z procesu výstavby, požiadavky na prírodné zdroje a fyzikálne požiadavky – šírka, hĺbka, doba trvania a pod. V prípade plánov môžu prvky zahŕňať detailné požiadavky pre jednotlivé projekty v rámci týchto plánov, alebo môže ísť o prvky vzťahujúce sa k jednotlivým sektorom dotknutých plánmi, ako napr. poľnohospodárstva, rybárstva a energetiky.

Po vyplnení screeningového formulára musí byť vydané rozhodnutie, ktoré by v zásade malo mať podobu jedného z týchto konštatovaní:

1. možno vysloviť objektívny záver, že nie je pravdepodobné, že nastanú významné účinky na lokalitu sústavy Natura 2000; alebo
2. zhromaždené informácie buď potvrdzujú, že existuje pravdepodobnosť významných účinkov, alebo sú natoľko nejednoznačné, že z toho vyplýva, že je potrebné uskutočniť zodpovedajúce hodnotenie.

3.1.6 Výstupy

Ak v zisťovacom konaní došlo k záveru, že existuje pravdepodobnosť významných účinkov alebo tam, kde sa nedá s dostatočnou istotou rozhodnúť inak, mala by nasledovať ďalšia etapa tejto metódy. Pokiaľ však v tejto etape možno konštatovať, že nie je pravdepodobné, že nastanú významné účinky na lokalitu sústavy Natura 2000, malo by sa stať bežnou praxou vyplnenie „*Záznamu o nezistení významných účinkov*“ (tab. 2 na konci tejto kapitoly), ktorý by mal byť prístupný všetkým účastníkom.

Tab. 1 Pracovný príklad screeningového formulára pre stratégiu rozvoja turistiky (plán)

Stručný popis projektu alebo plánu	Navrhovaný plán je konceptom stratégie rozvoja turistiky pre oblasť, ktorá prešla útlmom priemyselnej výroby a potrebuje ekonomickú a environmentálnu obnovu.
Stručný popis lokality sústavy Natura 2000	Lokalita je predstavovaná barinami v ústí rieky. Ide o oblasť ochrany vtáctva (SPA) a ramsarskú lokalitu, evidovanú pre významné zastúpenie vodných a brodivých vtákov. Vyskytuje sa tu 1 % všetkých rozmnožujúcich sa vtákov a 29 % všetkých prezimujúcich vtákov v danom štáte.
Kritéria hodnotenia	
Popis individuálnych prvkov projektu (bud' pôsobiacich samostatne alebo v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi), u ktorých je pravdepodobne, že môžu mať dopady na lokalitu sústavy Natura 2000	<ol style="list-style-type: none"> 1) Plán navrhuje zlikvidovať opustené priemyslové stavby na brehu oproti lokalite sústavy Natura 2000. 2) Plán obsahuje návrh na vybudovanie pobrežnej cesty pre peších. Táto bude vedená priamo v danej lokalite alebo v jej blízkosti. 3) Plán zahŕňa návrh na demoláciu existujúcich prístavných zariadení smerom proti prúdu od lokality a ich nahradenie novými zábavnými a športovými zariadeniami pre lodnú dopravu a vodné športy.
Popis všetkých pravdepodobných priamych, nepriamych alebo sekundárnych dopadov projektu (bud' samostatných, alebo pôsobiacich v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi) na lokalitu sústavy Natura 2000 pôsobením –veľkosti a merítka; –záberu pôdy; –vzdialeností od lokality sústavy Natura 2000 alebo od kľúčových fenoménov lokality; –požiadaviek na prírodné zdroje (čerpanie vody a pod.); –požiadaviek na výkopové práce; –dopravných požiadaviek; –doby trvania stavby, doby prevádzky, dĺžky likvidácie a pod.; –ostatné	<ol style="list-style-type: none"> 1) Demolačné práce, nevyhnutné pre odstránenie opustených priemyslových stavieb, budú prebiehať bližšie ako 400 m od hranice lokality. Je pravdepodobné, že práce potrvajú šesť mesiacov (potenciálne vyrušovanie). 2) Pobrežná cesta je plánovaná priamo v lokalite a v jej blízkosti. Šírka koruny cesty bude 4 m a je pravdepodobné, že bude nutné uskutočniť určité výkopové práce pre založenie štrkového podlažia; niektoré úseky cesty bude nutné oplotiť (potenciálne straty rozlohy lokality). 3) Nové zábavné zariadenia, založené na využitie vody, budú 1 km proti prúdu; ich vybudovanie zahŕňa demoláciu a odstránenie existujúcich budov, výstavbu nových zariadení vrátane nového súkromného prístavu pre 20 jacht, kotvisko pre 3 výletné lode, ďalšie zariadenia pre aktivity, viazané na využitie vody v sezóne (potenciálne vyrušovanie).
Popis všetkých pravdepodobných zmien na lokalite, vzniknutých v dôsledku - redukcie rozlohy biotopu; - vyrušovania kľúčových druhov; - fragmentácie biotopov alebo výskytu druhov; - zníženie v druhej hustote; - zmeny kľúčových indikátorov, majúcich ochrannársku hodnotu (kvalita vody a pod.); - zmeny klímy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Likvidácia opustených priemyslových stavieb môže potenciálne pôsobiť vyrušovanie hniezdiacich vtákov prostredníctvom hluku a prítomnosti ľudí. Riziko škodlivých látok, ktoré môžu byť uvoľnené do rieky, sa môže tiež dotýkať schopnosti druhov naďalej využívať lokalitu. 2. Trasa pobrežnej cesty, aj keď sa miestami vzdiaľuje od vlastnej lokality, hrozí potenciálne privedením veľkého počtu ľudí, spôsobujúcich vyrušovanie; taktiež v miestach, kde má cesta pretínať lokalitu, hrozí strata biotopov. 3. Novo navrhované zábavné a športové zariadenia môžu pravdepodobne spôsobiť vyrušovanie ako výsledok rastúcej dopravy na rieke.

Pokračovanie Tab. 1

<p>Popis všetkých pravdepodobných dopadov na danú lokalitu sústavy Natura 2000 z hľadiska</p> <ul style="list-style-type: none"> - interferencie s kľúčovými vzťahmi, ktorými je definovaná štruktúra lokality; - interferencie s kľúčovými vzťahmi, ktorými je definovaná funkcia lokality. 	<p><i>Hlavným rizikom je vyrušovanie rozmnožujúcich sa vtákov, ktoré môže viesť v priebehu času k celkovému zmenšeniu populácie.</i></p>
<p>Súpis indikátorov významnosti ako výsledku identifikácie vyššie popísaných účinkov z hľadiska</p> <ul style="list-style-type: none"> - straty - fragmentácie - prerušenia - vyrušovanie - zmeny kľúčových charakteristík lokality (napr. kvality vody a pod.) 	<ol style="list-style-type: none"> 1) <i>Odhadovaný stupeň poklesu populácií kľúčových druhov;</i> 2) <i>Stupeň fragmentácie a vyrušovania, spôsobeného účinkami pobrežnej cesty;</i> 3) <i>Odhadovaný stupeň rizika znečistenia, ovplyvňujúceho lokalitu, ak dôjde ku kontaminácii počas odstraňovania existujúcich zariadení a k asanácii pozemkov.</i>
<p>Výpis tých prvkov projektu alebo plánu (v rámci vyššie uvedených) alebo ich kombinácií, u ktorých je pravdepodobné, že môžu mať pravdepodobne vyššie uvedené typy dopadov alebo u ktorých rozmer či šírka dopadov nie sú známe.</p>	<p><i>Na základe konzultácií s príslušnou inštitúciou ochrany prírody došlo k záveru, že vznik významných účinkov v dôsledku vyrušovania, pochádzajúceho zo všetkých troch prvkov daného plánu je pravdepodobný.</i></p>

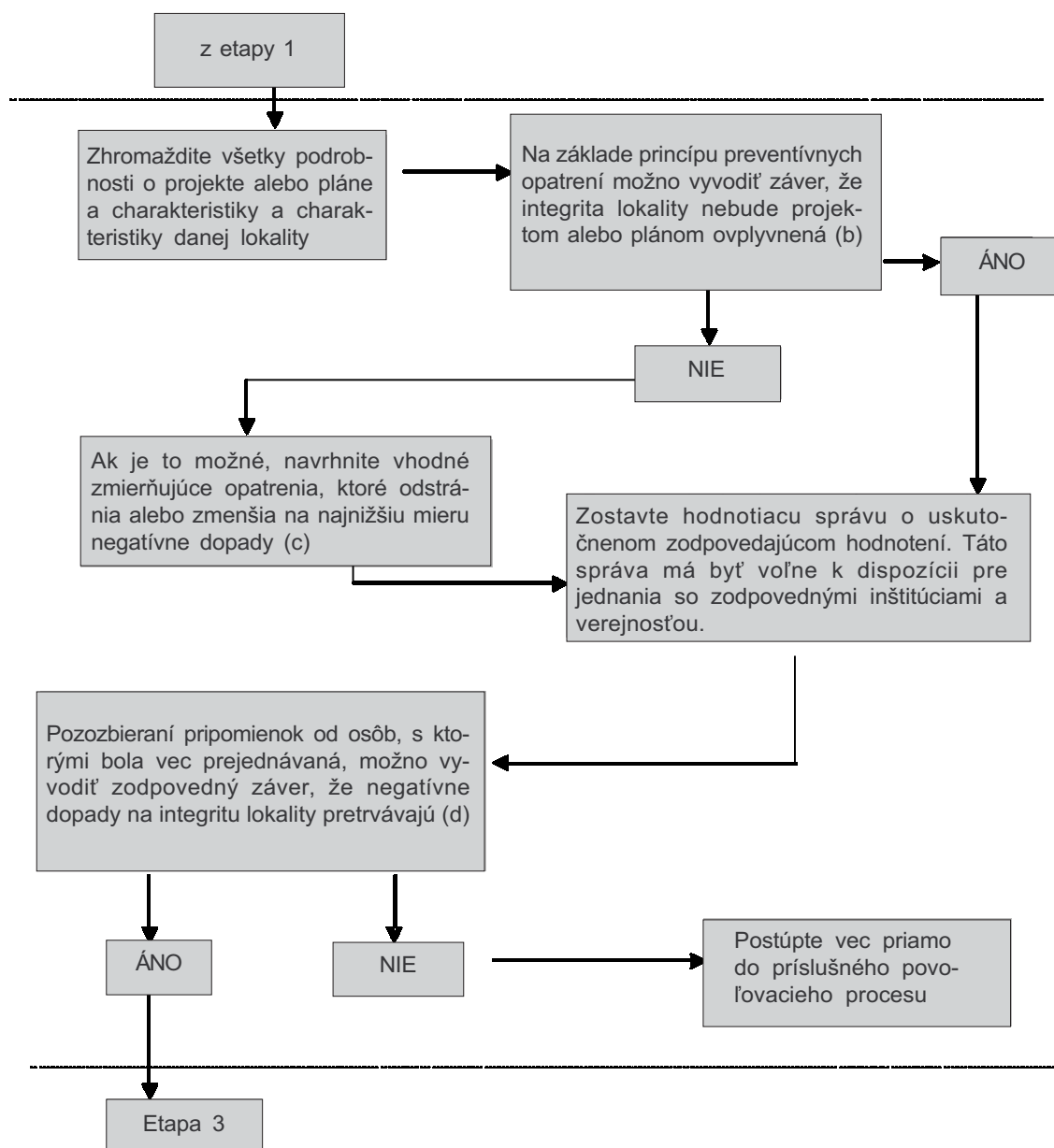
Poznámka: vzorový formulár je uvedený v prílohe 2

Tab. 2 Záznam o nezistení významných účinkov

Názov projektu alebo plánu			
Názov a poloha lokality sústavy Natura 2000		<i>Bude užitočné pripojiť mapu alebo plán.</i>	
Popis projektu alebo plánu		<i>Uveďte detaily o veľkosti, rozsahu a fyzických požiadavkách behom výstavby, prevádzke a tam, kde je to vhodné, aj počas likvidácie.</i>	
Súvisí projekt alebo plán priamo s ma- nazmentom lokality alebo je pre ňu nevyhnutný (uveďte podrobnosti)?			
Existujú ďalšie projekty alebo plány, ktoré, ak budú hodnotené spolu s týmto projektom, by mohli ovplyvniť lokalitu (uveďte podrobnosti)?		<i>Definujte hranice hodnotenia, podrobnosti o zodpovednosti za iné projekty a plány a názvy a umiestnenia iných projektov alebo plánov (pre ilustráciu vzájomných vzťahov budú opäť užitočnou pomôckou mapové podklady).</i>	
Hodnotenie významnosti účinkov			
Popíšte, prečo je pravdepodobné, že projekt alebo plán (samotný alebo vkom- binácií) bude mať vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000		<i>Zahrňte priame aj nepriame účinky a vysvetlite, akým spôsobom bolo uskutočnené hodnotenie</i>	
Vysvetlite, prečo tieto účinky nie sú považované za významné		<i>Toto možno uskutočniť s odvolaním sa na kľúčové indikátory významnosti vrátane stupňa zmeny lokality, dĺžky trvania projektu alebo plánu a pod.</i>	
Zoznam inštitúcií, s ktorými bola zá- ležitosť prerokovaná:		<i>Uveďte kontaktné mená a telefónne čísla alebo emailové adresy.</i>	
Výsledky rokovania		<i>Uveďte, či tieto inštitúcie považujú účinky za významné, alebo nie.</i>	
Dáta, zhromaždené k uskutočneniu hodnotenia			
Kto uskutočnil hodnotenie	Zdroje dát	Dosiahnutá úroveň hodnotenia	Kde sa dá zoznámiť s kompletnými výsledkami hodnotenia s možnosťou pripomenkovať?
<i>Malo by ísť o úrad príslušný k rozhodnutiu navrhovateľa projektu alebo plánu, ďalšie ústredné alebo regionálne zodpovedné štátne úrady a inštitúcie.</i>	<i>Môžu zahŕňať terénne štúdie, existujúce záznamy, výsledky rokovaní s príslušnými inštitúciami a pod.</i>	<i>Môže zahŕňať teoretické hodnotenie „od stola“, úplne ekologické hodnotenie a pod. – Vyznačte stupeň spoľahlivosti, ktorý možno prisúdiť výsledkom uskutočneného hodnotenia.</i>	<i>Uveďte čas a dátum, kedy sa dá s dokumentáciou zoznámiť, adresy a telefónne čísla kontaktných osôb.</i>
Všeobecné závery			
<i>Vysvetlite, akým spôsobom došlo k záveru, že v danom prípade nedôjde k vzniku významných účinkov na lokalitu sústavy Natura 2000.</i>			

Poznámka: vzorový formulár je uvedený v prílohe 2

Druhá etapa: Zodpovedajúce hodnotenie

POZNÁMKY

- a Možno využiť informácie, zozbierané už v prvej etape, napriek tomu, že bude taktiež potrebné získať podstatne podrobnejšie údaje (pozri ďalej kap. 3.2.2 a 3.2.3).
- b Toto hodnotenie musí byť uskutočnené na základe princípu preventívnych opatrení (pozri kap. 3.2.4).
- c Je na zodpovednom úrade, aby stanovil, aké zmiernujúce opatrenia budú vyžadované (pozri ďalej kap. 3.2.5).
- d Využite zoznam z boxu 10 uvedeného nižšie.

Výstupy druhej etapy: *Zodpovedajúce hodnotenie: zmiernujúce opatrenia* (Tab. 3)
Správa o zodpovedajúcom hodnotení (Tab. 4)

3.2 Druhá etapa: Zodpovedajúce hodnotenie

3.2.1 Úvod

Za uskutočnenie zodpovedajúceho hodnotenia zodpovedá príslušný úrad. Ako však už bolo vysvetlené v úvode k tejto príručke, proces hodnotenia bude zahŕňať aj zhromažďovanie a vyhodnotenie informácií od mnohých účastníkov vrátane navrhovateľov projektu alebo plánu, ústredných, regionálnych a miestnych úradov ochrany prírody a príslušných NGO. Podobne ako v procese EIA bude proces zodpovedajúceho hodnotenia spravidla zahŕňať aj predloženie informácií navrhovateľa projektu alebo plánu k posúdeniu zodpovednému úradu. Zodpovedný úrad môže využiť tieto informácie ako základ pre konzultácie s internými a externými odborníkmi a ďalšími účastníkmi. Zodpovedný úrad môže taktiež pocítiť potrebu zadať spracovanie vlastných posudkov, aby bolo zaistené, že konečné hodnotenie bude tak úplne a objektívne, ako len je možné. Box 6 uvádza typy informácií, potrebných pre túto etapu.

V tejto etape sa posudzuje dopad projektu alebo plánu (buď samostatne alebo v kombinácii s inými projektmi či plánmi) na integritu danej lokality sústavy Natura 2000 vzhľadom na jej ciele ochrany, štruktúru a funkciu. Príručka Komisie k tomu uvádza:

„Celistvosť lokality zahŕňa jej ekologické funkcie. Rozhodnutie o tom, či je negatívne ovplyvnená, sa musí zamerať a byť obmedzená na ciele jej ochrany.“ (MN2000, časť 4.6.3).

3.2.2 Prvý krok zodpovedajúceho hodnotenia: požadované informácie

Aby bolo zaručené, že pre dokončenie zodpovedajúceho hodnotenia budú k dispozícii adekvátne informácie, navrhujeme vyplniť kontrolný zoznam v boxe 6. Tam, kde informácie nie sú známe či dostupné, bude nevyhnutné ďalšie zisťovanie. Prvým krokom hodnotenia bude identifikácia cieľov ochrany lokality a tých aspektov projektu alebo plánu (samostatne alebo v kombinácii s inými projektmi alebo plánmi), ktoré budú tieto ciele ovplyvňovať. Príklady cieľov ochrany lokalít z prípadových štúdií sú uvedené v boxe 9. Tieto ciele možno za normálnych okolností získať zo štandardných dátových formulárov Natura 2000 pre každú lokalitu, prípadne z plánov starostlivosti.

Ak niektoré informácie chýbajú, bude za normálnych okolností nutné doplniť existujúce dáta ďalším zberom údajov v teréne. Ako pomôcka pri pochopení nutnosti terénnych prác pre tých, ktorí nie sú špecialistami v odbore, je v prílohe 1 tejto príručky uvedený stručný prehľad o základných ekologických štúdiách predpovedania dopadu a hodnotenia významnosti.

Box 6 Kontrolný zoznam o informáciách pre zodpovedajúce hodnotenie

Sú tieto informácie známe alebo k dispozícii?	✓ / ✗
Informácie o projekte alebo pláne	
Úplná charakterizácia projektu alebo plánu, ktorý môže ovplyvniť lokalitu	
Celkový areál alebo oblasť, ktorej sa plán týka	
Veľkosť a ďalšie špecifikácie projektu	
Charakterizácia existujúcich, navrhovaných alebo schválených projektov alebo plánov, ktoré môžu spôsobovať interaktívne či kumulatívne dopady spolu s hodnoteným projektom, a ktoré môžu ovplyvniť danú lokalitu	
Plánované či uvažované zámery ochrany prírody, u ktorých je pravdepodobné, že by v budúcnosti mohli ovplyvniť stav lokality z hľadiska ochrany	
Vzťahy (napr. kľúčové vzdialenosti a pod.) medzi projektom alebo plánom a danou lokalitou sústavy Natura 2000	
Požiadavky na informácie (napr. EIA/SEA) povoľujúcej inštitúcie alebo úradu	
Sú tieto informácie známe alebo k dispozícii?	✓ / ✗
Informácie o lokalite	
Dôvody vyhlásenia lokality sústavy Natura 2000	
Ciele ochrany lokality a faktory, prispievajúce k jej ochranárskej hodnote	
Stav lokality z hľadiska ochrany (priaznivý alebo iný)	
Existujúce základné podmienky lokality	
Kľúčové atribúty všetkých biotopov v podľa prílohy I a druhov podľa prílohy II	
Prírodné a chemické pomery lokality	
Dynamika biotopov, druhov a ich ekológia	
Popis aspektov lokality, ktoré sú citlivé na zmeny	
Kľúčové štruktúrne a funkčné vzťahy, vytvárajúce a udržiavajúce integritu lokality	
Sezónne vplyvy na kľúčové stanovisko podľa prílohy I a druhov podľa prílohy II	
Ostatné ochranné významné skutočnosti na lokalite vrátane budúcich zmien, u ktorých je pravdepodobné, že nastanú	

Box 7 prináša zoznam doporučených zdrojov niektorých informácií, potrebných v tejto etape.

Box 7 Zdroje informácií

<p>Kľúčové zdroje informácií:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Štandardné dátové formu láre Natura 2000 a plány starostlivosti, pokiaľ existujú; • Ekologické informácie, zo zbierané pre etapu zisťovacieho konania, • Dotknuté inštitúcie ochrany prírody a ďalšie orgány a organizácie, • Príslušné plány, súčasné a historické mapy, existujúce geologické a hydrogeologické prieskumy a všetky existujúce ekologické údaje, ktoré možno získať od vlastníkov pozemkov, správcov územia alebo úradov ochrany prírody; • Stanoviská posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA), správy o zodpovedajúcom hodnotení a ďalšie dokumentárne záznamy z prípadov, kde boli v minulosti hodnotené podobné plány či projekty.
--

3.2.3 Druhý krok zodpovedajúceho hodnotenia: predpovedanie dopadu

Predpovedanie pravdepodobných dopadov projektu alebo plánu na lokalitu sústavy Natura 2000 môže byť zložitá, nakoľko prvky, tvoriace ekologickú štruktúru a funkciu lokality, sú dynamické a nie sú ľahko merateľné. Predpovedanie dopadov by malo byť sprevádzané systematickým a štruktúrovaným postupom a malo by byť tak objektívne, ako len je možné. To vyžaduje, aby bol identifikovaný

typ dopadu – spravidla charakterizovaný v pojmoch priamych a nepriamych účinkov, krátkodobých a dlhodobých účinkov, účinkov pri výstavbe, prevádzke a likvidácii a izolovaných, interaktívnych a kumulatívnych účinkov. Box 8 prináša ilustráciu šírky existujúcich metód predpovedania dopadu.

Box 8 Metódy predpovedania dopadov

Priame merania, napr. zničených či ovplyvnených častí biotopov, môžu identifikovať relatívne straty populácií druhov, biotopov a spoločenstiev.

Grafy, sieťové a systémové diagramy identifikujú reťazce dopadov vyplývajúce z priamych dopadov, nepriame dopady sú pomenované ako sekundárne, terciárne, atď., tak, ako sú spôsobované. Systémové diagramy sú pri ilustrácii vzájomných vzťahov a procesových dráh flexibilnejšie ako sieťové diagramy.

Kvantitatívne predpovedné modely poskytujú matematicky odvodené predpovede, založené na dátach a predpokladoch o silách a smeroch dopadov. Modely môžu extrapolovať predpovede, ktoré sú v zhode s predchádzajúcimi aj súčasnými dátami (analýzy trendov, scenáre, analógie, s pomocou ktorých sa prenášajú informácie z iných zodpovedajúcich lokalít), a intuitívne predpovedanie. Normatívne prístupy k modelovaniu pracujú spätne od požadovaného výstupu k hodnoteniu, či ho bude možné dosiahnuť navrhovaným projektom. Niektoré bežne používané modely predpovedajú šírenie škodlivín vo vzduchu, pôdnu eróziu, ukladanie sedimentov v prúde a zníženie obsahu kyslíka v znečistených riekach.

Geografický informačný systém (GIS) môže byť využívaný k vytváraniu modelov priestorových vzťahov, ako je prekryv vrstiev, alebo k mapovaniu citlivých oblastí a lokalizáciu strát biotopov. GIS sú kombináciou počítačovej kartografie, ukladania mapových dát a databázového riadiaceho systému, ukladajúceho atribúty typu využitia územia alebo sklonu svahov. GIS umožňuje rýchle znázornenie, kombinovanie a analyzovanie uložených premenných.

Informácie z predchádzajúcich podobných projektov môžu byť užitočné, hlavne vtedy, pokiaľ by boli už na samom začiatku uskutočnené kvantitatívne predpovede a projekty boli potom monitorované počas prevádzky.

Expertné stanoviská a posúdenia možno získať z predchádzajúceho dôkazného materiálu a rokovaní.

Popisy a korelácie fyzikálnych faktorov (vodný režim, hluk) možno dať priamo do vzťahu s rozšírením a hustotou druhov. Pokiaľ možno predvídať budúce fyzikálne podmienky, je na tomto základe možné predpovedať aj druhovú početnosť v budúcnosti.

3.2.4 Tretí krok zodpovedajúceho hodnotenia: ciele ochrany

Akonáhle boli identifikované a predpovedané účinky projektu alebo plánu, bude nutné vyhodnotiť, či nastanú záporné účinky na integritu lokality, ako je definovaná cieľmi ochrany lokality a jej stavom z hľadiska ochrany. Príklady cieľov ochrany sú uvedené v boxe 9.

Box 9 Príklady cieľov ochrany

Pre potok v kriedovom podloží: „Vo vegetácii v kanáloch by mali dominovať vymenované druhy; prietok musí byť dostatočný pre udržiavanie prírodných riečnych procesov; mali by byť udržiavané výtoky z prameňov; riečnym substrátom by aj naďalej mal byť čistý štrk“.

Pre estuárium: „Udržiavanie charakteru estuária a asociovanej flóry a fauny v priaznivých podmienkach“.

Pre morský breh: „Pre udržiavanie stavu európsky významných prvkov tejto pobrežnej lokality v priaznivom stave, umožňujúcom prírodné zmeny“. Tieto prvky zahŕňajú pobrežnú vegetáciu okruhliakových brehov a lagúny (v rámci kandidátskej lokality SAC, ktorá je zároveň lokalitou SPA).

Pre morské územie: „Zaistiť, že nenastanú žiadne absolútne straty územia alebo zmeny v štruktúre, biodiverzite alebo vzoroch rozšírenia vysoko citlivých spoločenstiev v rámci lokality“.

Pre lokalitu s lagúnami so slanou vodou: „V závislosti od prírodných zmien udržiavať lagúnu v priaznivom stave vzhľadom na spoločenstvá kľúčových druhov v rámci celej lokality“.

Pri uskutočňovaní nevyhnutného hodnotenia je dôležité aplikovať princíp preventívnych opatrení. Ťažisko hodnotenia by malo byť v objektívnom demonštrovaní, podporenom podpornými dôkazmi, že nenastanú žiadne negatívne dopady na integritu danej lokality sústavy Natura 2000. Tam, kde sa to nepodarí, musia byť negatívne účinky predpokladané.

Na základe zhromaždených informácií a predpovedí o pravdepodobných zmenách, ktoré budú dôsledkom etáp výstavby, prevádzky a následnej likvidácie projektu alebo plánu, by malo byť možné vyplniť *Kontrolný zoznam o integrite lokality*, uvedený v boxe 10.

Box 10 Kontrolný zoznam o integrite lokality

Ciele ochrany	
Projekt alebo plán môže potenciálne:	Áno/Nie
spôsobiť meškanie vo vývoji vzhľadom na plnenie všeobecných ochranárskych cieľov lokality?	
prerušiť priebeh plnenia všeobecných ochranárskych cieľov lokality?	
poškodiť či zničiť faktory pomáhajúce udržiavať podmienky na lokalite v priaznivom stave?	
dostávať sa do konfliktu s rovnováhou, rozšírením a hustotou kľúčových druhov, ktoré sú indikátormi toho, že lokalita má priaznivé podmienky?	
Ďalšie indikátory	
Projekt alebo plán potenciálne môže:	Áno/Nie
spôsobovať zmeny životne dôležitých aspektov (napr. rovnováhy živín), určujúcich ako lokalita funguje ako biotop alebo ekosystém?	
zmeniť dynamiku vzájomných vzťahov (napr. medzi pôdou a vodou alebo medzi rastlinami a živočíchmi), definujúcich štruktúru alebo funkciu lokality?	
dostávať sa do konfliktu s predpovedanými alebo očakávanými prírodnými zmenami lokality (ako je vodná dynamika alebo chemické zloženie)?	
zredukovať areál výskytu kľúčových typov biotopov?	
zredukovať populácie kľúčových druhov?	
zredukovať diverzitu lokality?	
viesť k vyrušovaniu, ktoré by mohlo ovplyvniť veľkosť populácie alebo populačnú hustotu alebo rovnováhu medzi kľúčovými druhmi?	
viesť k fragmentácii	
viesť k strate alebo redukcii kľúčových charakteristík (napr. stromového krytu, pôsobenie prílivu a odlivu, každoročných záplav a pod.)	

Z kontrolného zoznamu v boxe 10 by malo byť možné stanoviť, či projekt alebo plán, samostatne či v kombinácii s inými projektmi alebo plánmi, bude či nebude mať záporné účinky na integritu lokality. Príklady dopadov na integritu lokalít sú uvedené v [boxe 11](#). Pokiaľ v tejto etape informácie alebo podklady chýbajú, je nutné predpokladať, že negatívne účinky môžu nastať. Toto rozhodnutie by malo byť zaznamenané a mala by o ňom byť zostavená správa; formulár pre takú správu je uvedený v [tab. 4](#). Všade tam, kde nemožno preukázať, že na lokalite nenastanú negatívne účinky, je potrebné navrhnúť zmierňujúce opatrenia, ktorých cieľom bude vždy, keď to bude možné vylúčenie všetkých záporných účinkov.

Box 11 Príklady prípadových štúdií: Negatívne dopady na integritu lokalít

Odber vody z potoka na kriedovom podloží: úrad ochrany životného prostredia v tomto prípade stanovil, že potenciálne negatívne dopady na integritu lokality nemožno vylúčiť z toho hľadiska, že existuje problém pri určovaní, či bol terajší (v dobe uskutočňovania hodnotenia) nepriaznivý stav rastlinných spoločenstiev zavinený prirodzenými zmenami alebo odberom vody. Kľúčom k procesu hodnotenia sa v tomto prípade stal princíp preventívnych opatrení.

Výstavba priemyslovej zóny: v tomto prípade boli identifikované negatívne dopady vo vzťahu k SPA, ktoré je zároveň ramsarskou lokalitou a chráneným územím podľa národnej legislatívy. Integrita lokality bolo posudzovaná z hľadiska tej časti, ktorá by mala byť zničená, z pohľadu dopadov na vtáky, primárnu ekológiu lokality a na bezstavovce. Tento príklad ukazuje dôležitosť pochopenia štruktúry a funkcie lokalít a základnej dynamiky vzájomných vzťahov medzi druhmi a biotopami.

Výstavba dokov: bolo stanovené, že plánovaná samostatná stavba v ústí rieky nebude mať podstatne negatívny vplyv na záujmy ochrany prírody na danej lokalite, ale očakávali sa určité škodlivé účinky. Nakoľko však zodpovedný úrad ochrany prírody bol trvale znepokojený postupným úpadkom typov stanovišť, prítomných na lokalite, trval na nesúhlase s výstavbou na základe princípu preventívnych opatrení.

Výstavba prístavu: celoštátna inštitúcia ochrany prírody došla k záveru, že na danej lokalite nie je dostatočne známy režim sedimentácie počas prílivu a odlivu tak, aby bolo možné určiť, či by zmeny tohto režimu mohli viesť k negatívnym účinkom na integritu lokality ako celku. Riziko negatívnych účinkov na integritu lokality bolo dostatočne vysoké, aby bola opodstatnená požiadavka na zmierňujúce opatrenie a monitoring – čo opäť ilustruje význam použitia princípu preventívnych opatrení.

3.2.5 Štvrtý krok zodpovedajúceho hodnotenia: zmierňujúce opatrenia

Zmierňujúce opatrenie je potrebné hodnotiť vo vzťahu k negatívnym účinkom, ktoré môže pravdepodobne spôsobiť projekt alebo plán (sám alebo v kombinácii s inými projektmi alebo plánmi). Bude na zodpovednom úrade, aby stanovil, aká úroveň zmierňujúcich opatrení bude požadovaná; pričom by mal úrad brať do úvahy návrhy od príslušných úradov ochrany prírody, nevládných organizácií aj navrhovateľov projektu alebo plánu (príklady prípadových štúdií zmierňujúcich opatrení sú uvedené v boxe 12). Zmiernenie by malo vždy smerovať k vrcholu hierarchie zmierňujúcich opatrení (t. j. vylúčenie dopadov priamo u zdroja), ktoré boli vysvetlené v [kap. 2.6](#) tejto príručky.

Pre vyhodnotenie zmierňujúcich opatrení je treba splniť tieto úlohy:

- vypracovať zoznam opatrení, ktoré majú byť uskutočnené (napr. protihlukové steny, výsadba stromov);
- vysvetliť, akým spôsobom zmierňujúce opatrenie vylúči negatívne dopady na lokalitu;
- vysvetliť, ako tieto opatrenia znížia negatívne dopady na lokalitu;
Následne je potrebné pre každé zo zmierňujúcich opatrení na zozname:
- doložiť, akým spôsobom bude opatrenie zabezpečené, realizované a kým;

- doložiť, s akou pravdepodobnosťou sa dá očakávať jeho úspešnosť;
- uviesť časový harmonogram jeho realizácie vo vzťahu k projektu alebo plánu;
- doložiť, akým spôsobom bude opatrenie monitorované a v prípade jeho zlyhania spôsob nápravy.

Tab. 3 uvádza vzorový formulár *Hodnotenia zmierňujúcich opatrení* ako ukážku spôsobu prezentácie týchto informácií.

Box 12 Príklady prípadových štúdií: Zmierňujúce opatrenia

Výstavba cesty a železnice naprieč arídnym biotopom: v tomto prípade sa súčasťou zmierňujúcich opatrení stalo správne načasovanie stavebných prác s cieľom zabrániť vyrušovaniu živočíchov alebo ničeniu hniezd a úkrytov a vybudovanie ochranných stien ako zábrany pred nárazom a poranením elektrinou u vtákov. Pre zníženie vplyvu stavby na okolie bolo taktiež doporučené sprísniť územné plánovanie.

Železničný projekt v hornatej oblasti: v tomto prípade bol investor požiadany, aby vypracoval a predložil plán návštevnosti, zahrňujúci aj zdokonalený monitorovací program, aby bolo zaručené, že budú vylúčené negatívne účinky.

Výstavba riečnych dokov: v mieste plánovaného vybagrovania nového kanálu a výstavby nábrežia, bolo navrhnuté uskutočnenie monitorovacej štúdie pre vyhodnotenie účinnosti zmierňujúcich opatrení, aby bolo zabezpečené znovuosídlenie územia bezstavovcami.

Výstavba priemyslového areálu: zmierňujúce opatrenia pre súbor väčších projektov zahrnuli zmenu harmonogramu stavebných prác, vypracovanie „kódezu uskutočnenia výstavby“ pre vylúčenie alebo zníženie vplyvu na územie a vyrušovanie a oddelenie celého staveniska vrátane robotníkov ochrannou stenou od vtákov využívajúcich lokalitu sústavy Natura 2000.

3.2.6 Výstupy

Po dokončení zodpovedajúceho hodnotenia by sa malo stať pravidlom, že zodpovedný úrad zostaví *správu o uskutočnení zodpovedajúceho hodnotenia*, ktorá:

- popíše projekt alebo plán v dostatočnom stupni podrobnosti tak, aby aj zástupcovia verejnosti pochopili jeho veľkosť, rozsah a ciele;
- popíše východiskové podmienky lokality sústavy Natura 2000;
- identifikuje negatívne účinky projektu alebo plánu na lokalitu sústavy Natura 2000;
- vysvetlí, ako budú tieto účinky vylúčené pomocou zmierňujúcich opatrení;
- stanoví časový harmonogram a popíše mechanizmy, prostredníctvom ktorých budú zmierňujúce opatrenia zabezpečované, realizované a monitorované.

Správa o uskutočnení zodpovedajúceho hodnotenia by mala byť zaslaná k vyjadreniu príslušným inštitúciám ochrany prírody a verejnosti. Vzorová správa je uvedená v tab. 4.

Pokiaľ sa aj po uplynutí doby na vyjadrenie bez ohľadu na aplikáciu zmierňujúcich opatrení zodpovedný úrad domnieva, že naďalej pretrvávajú určité negatívne účinky, realizácia projektu alebo plánu nemôže pokračovať, pokiaľ nebude dokončené hodnotenie tretej etapy a nebude objektívne konštatované, že neexistujú alternatívne riešenia.

Tab. 3 Zodpovedajúce hodnotenie: Zmierňujúce opatrenia

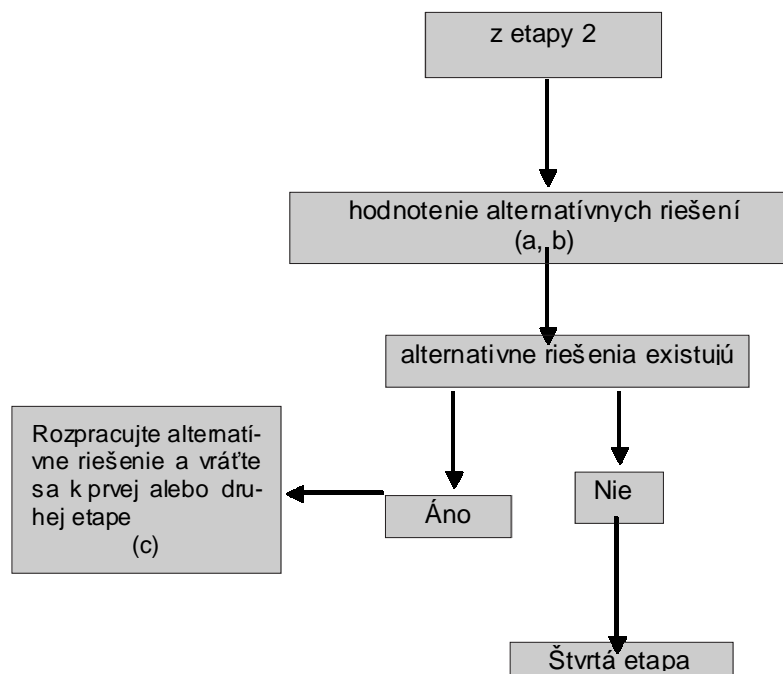
Zoznam navrhnutých opatrení	Vysvetlite, akým spôsobom opatrenie <i>vylúči</i> negatívne účinky na integritu lokality.	Vysvetlite, akým spôsobom opatrenie <i>zniži</i> negatívne účinky na integritu lokality.	Doložte, ako a kým budú opatrenia realizované.
(i)	<i>Uveďte podrobnosti o zmierňujúcich opatreniach s dôrazom na faktory, ktoré sa budú priamo týkať negatívnych účinkov</i>		<i>Táto pasáž môže obsahovať podrobnosti o právne záväzných dohodách, ktoré majú byť naplnené v predstihu pred povolením projektu alebo plánu.</i>
(ii)			
(iii)			
Zoznam navrhnutých opatrení (viď vyššie)	Uveďte doklad o miere spoľahlivosti odhadu pravdepodobnosti ich úspešnosti	Uveďte časový harmonogram realizácie opatrení, vo vzťahu k projektu alebo plánu	Vysvetlite navrhovaný monitorovací program a spôsob, akým sa bude reagovať na prípadný neúspech opatrení
(i)	<i>Možno uviesť údaje z podobných projektov alebo plánov alebo podporované údaje od príslušnej inštitúcie ochrany prírody</i>	<i>Niektoré opatrenia možno začleniť priamo do projektu alebo plánu; v niektorých prípadoch bude nutné, aby dodatočné zmierňujúce opatrenia boli realizované buď už pred povolením projektu alebo plánu resp. čo najskôr po vydaní povolenia</i>	<i>Zabezpečenie monitorovacieho programu a postup pri zlyhaní zmierňujúcich opatrení môže byť obsahom právne záväznej dohody, ktorá by mala byť uzavretá ešte pred vydaním povolenia pre projekt alebo plán.</i>
(ii)			
(iii)			

Poznámka: vzorové formuláre sú uvedené v prílohe 2.

Tab. 4 Pracovný príklad správy o uskutočnení zodpovedajúceho hodnotenia pre veternú turbínu (projekt)

Hodnotenie účinkov projektu alebo plánu na integritu lokality	
Popíšte súčasti projektu alebo plánu (samotne alebo v kombinácii s inými projektmi alebo plánmi), u ktorých je pravdepodobné, že môžu spôsobiť vznik významných účinkov na lokalitu (zo zisťovacieho konania)	<i>Predmetom projektu je päť veterných turbín a pridružená výroba na kopci, ležiacom pri lokalite sústavy Natura 2000. Turbíny sú lokalizované do ťahovej cesty, smerujúcej do jedného z veľkých zimovísk vtákov, kde sa zhromažďujú aj jedinci jedného z medzinárodne významných druhov. Pravdepodobné významné dopady predstavujú možnosť kolízie vtákov s turbínami a ich vyrušovanie.</i>
Uveďte ciele ochrany lokality	<i>Zachovanie lokality s najväčšou koncentráciou určitého druhu vtákov v zemi (9 % celoštátnej populácie) v stave priaznivom z hľadiska ochrany.</i>
Popíšte, ako projekt alebo plán ovplyvní kľúčové druhy a kľúčový biotop. Uveďte všetky nejasnosti a medzery v informáciách.	<i>Existujú výrazné rozdiely v existujúcich vedeckých údajoch o pravdepodobnosti kolízie vtákov s veternými turbínami. Hodnotenie bolo založené na výpočte rizika. Pretože však bolo veľmi málo priamych dôkazov, bol použitý princíp preventívnych opatrení a negatívne účinky boli považované za pravdepodobné.</i>
Popíšte, akým spôsobom by pravdepodobne mohlo dôjsť k ovplyvneniu integrity lokality (podmienené jej štruktúrou a funkciou a cieľmi ochrany) projektom alebo plánom (napr. stratou biotopu, vyrušovaním, rozdelením na dve časti, chemickými zmenami, hydrologickými zmenami, geologickými zmenami apod.). Uveďte všetky nejasnosti a medzery v informáciách.	<i>Nebezpečenstvo kolízií, hlavne u juvenilných a subadultných vtákov, by mohlo viesť k poklesu populácie. Hluk turbín by taktiež mohol spôsobiť vyrušovanie – to je zvlášť významné v období rozmnožovania. To by tiež mohlo znížiť veľkosť rozmnožujúcej sa populácie.</i>
Popíšte, aké zmiernujúce opatrenia by mali byť uskutočnené pre vylúčenie, zmiernenie, alebo nápravu negatívnych účinkov na integritu lokality. Uveďte všetky nejasnosti a medzery v informáciách.	<i>Uvažované zmiernujúce opatrenia zahŕňajú:</i> <ul style="list-style-type: none"> - zníženie výšky turbín; - zmenu technických parametrov turbín; - zväčšenie vzdialenosti medzi turbínami. <i>Výsledky týchto opatrení boli v rámci celkového hodnotenia dopadu na lokalitu posúdené ako neurčité.</i>
Výsledky prejednávania	
Názov inštitúcie alebo osoby, s ktorou sa uskutočnilo rokovanie	Zhrnutie výsledkov rokovania
Ústredný úrad ochrany prírody	<i>Nedá sa predpokladať, že z projektu nevyplývajú žiadne negatívne účinky.</i>
Ochranárske NGO organizácie s celoštátnou pôsobnosťou	<i>Projekt so sebou prináša dlhodobé riziko likvidácie ochranárskych cieľov na lokalite a nemal by byť povolený.</i>
Miestne nevládne ochranárske organizácie	<i>Ide o lokalitu s celoštátnym aj medzinárodným významom pre ochranu prírody; je pravdepodobné, že tento projekt by znížil jej ochranársku hodnotu a preto by nemal byť realizovaný.</i>
Národná asociácia prevádzkovateľov veternej energie	<i>Neexistujú žiadne dôkazy o tom, že by vtáky boli akokoľvek ovplyvňované veternými turbínami, ani o tom, že by existovalo nebezpečenstvo kolízie vtákov s turbínami.</i>

Poznámka: vzorový formulár je uvedený v prílohe 2.

Tretia etapa: hodnotenie alternatívnych riešení**POZNÁMKY**

- a Druhy alternatívnych riešení pozri v kap. 3.3.2.
- b Hodnotenie alternatívnych riešení pozri v kap. 3.3.3 a box 15
- c návrat do prvej etapy do zisťovacieho konania (screeningu) alternatívnych riešení, pokiaľ tieto riešenia predstavujú nový projekt, alebo do druhej etapy, ak ide v prípade alternatívnych riešení o doplnky už existujúceho projektu alebo plánu

*Výstupy z etapy 3: Formulár Hodnotenia alternatívnych riešení (tab. 5)
Stanovisko k hodnoteniu alternatívnych riešení (tab. 6)
Formulár Záznam o hodnotení (alternatívnych riešení) (tab.7)*

3.3 Tretia etapa: Hodnotenie alternatívnych riešení

3.3.1 Úvod

Táto etapa skúma alternatívne spôsoby, ako realizovať projekt alebo plán a vylúčiť pritom tam, kde to je možné, akékoľvek negatívne dopady na integritu lokality sústavy Natura 2000. Diagram Hodnotenia alternatívnych riešení ilustruje celý proces. Pred tým, ako môže byť projekt alebo plán, ktorý buď sám, či v kombinácii s inými projektmi alebo plánmi môže negatívne ovplyvniť lokalitu sústavy Natura 2000, realizovaný, musí byť objektívne dokázané, že neexistujú žiadne alternatívne riešenia. MN2000 uvádza v kap. 5.3.1, že „je na zodpovedných národných úradoch, aby realizovali nevyhnutné porovnanie týchto alternatívnych riešení“. MN2000 taktiež uvádza, že „v tejto fáze preto nesmú iné kritéria (napríklad ekonomické) prevládať nad kritériami ekologickými“. Skúmanie alternatívnych riešení preto vyžaduje, aby **ciele ochrany a stav lokality sústavy Natura 2000 z hľadiska ochrany boli vždy nadradené akýmkoľvek úvahám o nákladoch, meškaniach či iných aspektoch alternatívnych riešení. Zodpovedný úrad by preto nemal obmedziť úvahy o alternatívnych riešeniach len na tie, ktoré sú predložené navrhovateľom projektu alebo plánu.** Je na zodpovednosti každého členského štátu, aké alternatívne riešenia bude posudzovať; tieto riešenia sa môžu nachádzať dokonca aj v iných regiónoch resp. štátoch.

Box 13 Príklady prípadových štúdií: Hodnotenie alternatív

Práce na protipovodňových opatreniach na pobrežnej lokalite: boli uvažované tri skupiny alternatív v súvislosti s programom na ochranu pred povodňami, zahrňujúce vybudovanie ílových hrádzí a ďalšie práce:

1. pokračovanie existujúceho typu starostlivosti (nie je perspektívne, lebo obranný val sa znižuje, čo so sebou prináša ohrozenie lokality sústavy Natura 2000);
2. žiadna činnosť/ústup (neprijateľné, alebo by spôsobilo straty na druhoch, pre ktoré bola lokalita vyhlásená);
- a
3. pokračovať v zámere obnovením kamienkového valu (drahé a v dlhodobom pohľade neperspektívne).

Tieto alternatívy boli testované vzhľadom k ich aplikácii na lokalite sústavy Natura 2000 a pretože všetky tieto tri typy alternatívnych riešení boli identifikované ako nevhodné, návrh na vybudovanie protipovodňovej ochrany ťažkými technickými prostriedkami bol napadnutý.

Budovanie vodných zdrojov v semiarídnej oblasti: pre nájdenie alternatívnych riešení bola uskutočnená SEA pre plán na rozvoj zavlažovania. Na základe hodnotenia dôsledkov alternatív pre lokalitu sústavy Natura 2000 sa dospelo k záveru, že by bolo potrebné pozornejšie zvažovať možnosti ekonomickej diverzifikácie, ktorá nebude závislá na zavlažovaní. Nemohol byť preto urobený záver, že v danom prípade neexistujú alternatívne riešenia.

Projekt na čistiareň odpadových vôd: v tomto prípade bolo posudzovaných desať rôznych možností umiestnenia čistiarne z hľadiska ich relatívneho dopadu na lokalitu sústavy Natura 2000.

Cestný projekt: hodnotené alternatívne riešenie zahŕňalo trasy, vytýčenia, šírku vozovky a možnosť jedno- a dvojprúdovej cesty. Skutočnosť, že boli nájdené alternatívne trasy, ktoré by negatívne neovplyvňovali lokalitu sústavy Natura 2000, znamenala, že nemohol byť vyslovený záver, že alternatívne riešenie neexistuje.

3.3.2 Prvý krok

Aj keď rozhodovanie o tom, či alternatívne riešenia existujú, je úplne na zodpovednosti zodpovedného úradu, bude toto rozhodnutie do určitej miery nevyhnutne závislé na informáciách, poskytnutých navrhovateľom projektu alebo plánu. Prvým krokom zodpovedného úradu pri hodnotení, či existujú alternatívy, je identifikácia cieľov projektu alebo plánu. Od samého počiatku je možné identifikovať celú škálu alternatívnych spôsobov naplnenia cieľov projektu alebo plánu a tieto alternatívy môžu

potom byť hodnotené z hľadiska ich pravdepodobného dopadu na ciele ochrany lokality sústavy Natura 2000.

Pri hodnotení alternatív je veľmi dôležité zahrnúť do hodnotenia aj nulovú variantu („žiadna činnosť“).

Možné alternatívne riešenia môžu obsahovať varianty:

- umiestnenia alebo trasy;
- rozsahu alebo veľkosti;
- prostriedkov k dosiahnutiu plánovaných cieľov (napr. požiadaviek na riadenie);
- metód výstavby (napr. bezhlučná výstavba);
- metód prevádzky;
- metód likvidácie po skončení doby životnosti projektu;
- načasovania a navrhnutia časového harmonogramu (napr. sezónne práce).

Pre každú alternatívu musí existovať jej popis a musí byť uvedené, ako bola hodnotená. Akonáhle budú identifikované všetky potenciálne alternatívy, musia byť vyhodnotené z hľadiska dopadu na lokality sústavy Natura 2000.

3.3.3 Druhý krok: hodnotenie alternatívnych riešení

Úkony, ktoré je potrebné realizovať pri hodnotení alternatív, sú zhrnuté v [boxe 14](#). Navrhujeme použiť formulár *Hodnotenie alternatívnych riešení*; mal by sa stať užitočným nástrojom pre identifikáciu a hodnotenie alternatív (pracovný príklad vyplneného formulára je v [tab. 5](#)). Vyplnený formulár možno taktiež použiť na oznámenie výsledkov hodnotenia dotknutým účastníkom. [Tab. 6](#) prináša príklad *Stanoviska k hodnoteniu alternatívnych riešení*, ktorý možno použiť pre zaznamenávanie a vyhodnocovanie tých alternatívnych riešení, ktoré majú byť vzaté do úvahy.

Box 14 Ako hodnotiť alternatívne riešenia

Pre vyhodnotenie alternatívnych riešení:

- uskutočnite rokovanie s príslušnými orgánmi ochrany prírody a inými inštitúciami;
- využite informácie zhromaždené k dokončeniu zisťovacieho konania a etapy zodpovedajúceho hodnotenia v rámci hodnotenia podľa článku 6;
- identifikujte a charakterizujte najdôležitejšie ciele projektu alebo plánu;
- uveďte maximálne možné množstvo informácií, zdôraznite medzery v informáciách a uveďte zdroje informácií;
- vyhodnoťte každú alternatívu podľa tých istých kritérií, použitých v etape zodpovedajúceho hodnotenia k vyhodnoteniu dopadu navrhovaného projektu alebo plánu na ciele ochrany danej lokality;
- pri hodnotení všetkých alternatív aplikujte princíp predbežnej opatrnosti.

3.3.4 Výstupy

Ihneď po skončení hodnotenia alternatív by mal byť urobený zápis o tom, s akými orgánmi a ostatnými inštitúciami sa uskutočnili rokovania, o ich stanoviskách, aké boli konkrétne výsledky hodnotenia jednotlivých alternatív (t. j. negatívne, pozitívne alebo neutrálne) a s údajmi o tom, kto uskutočnil hodnotenie. Vzorový formulár *Zápisu o hodnotení alternatívnych riešení* je uvedený v [tab. 7](#).

Účelom tohto hodnotenia je určiť, **či sa dá alebo nedá objektívne konštatovať, že neexistujú alternatívne riešenia**. Pokiaľ boli identifikované alternatívne riešenia, ktoré buď vylučujú akékoľvek negatívne dopady alebo ktorých dôsledkom je menej závažný dopad na lokalitu, bude nutné vyhodnotiť ich potenciálne dopady tak, že budú znovu od začiatku podrobené hodnoteniu podľa prvej, respektíve druhej etapy. V prípade, že sa môže odôvodnene a objektívne konštatovať, že alternatívne riešenia neexistujú, je nutné postúpiť do štvrtej etapy tejto metodiky.

Tab. 5: Pracovný príklad formulára Hodnotenia alternatívnych riešení pre cestný projekt

Hodnotenie alternatívnych riešení		
Popis cieľov plánu alebo projektu <i>Súčasť dopravného a prevádzkového programu štrukturálneho fondu Európskej únie s cieľom napojiť okrajové regionálne centrum na celoštátnu cestnú sieť. Projekt spočíva vo výstavbe päťkilometrového úseku dvojnásobnej vozovky popri existujúcom cestnom koridore.</i>	Nulová alternatíva <i>Existujúca cesta je nevhodná pre ťažké dopravné prostriedky, ktoré ju v súčasnosti využívajú pre jej dostatočnú šírku, smerovanie a stav. Bez výstavby novej cesty je pravdepodobné, že stav existujúcej cesty sa bude stále zhoršovať a bude dochádzať ku stále častejším zápcham, spôsobujúcim meškania a hroziace potenciálne vyšší počet nehôd.</i>	
Predvídateľné negatívne účinky projektu alebo plánu na lokalitu sústavy Natura 2000 na základe zodpovedajúceho hodnotenia <i>Lokalita sústavy Natura 2000 je reziduálny lužný les (Ammon glutinoso-incanae) a teda ide o prioritný typ biotopu, uvedený v prílohe I smernice o biotopoch. Realizácia projektu by si vyžiadala odklonenie toku rieky, pretekajúcej lesom, a likvidáciu významného počtu stromov a biotopov. Odklon riečného toku by mal negatívne účinky na hladinu spodnej vody a vodný režim, ktorý podmieňuje existenciu celého biotopu. Likvidácia stromov a strata biotopov by ďalej zvýšili náchylnosť lesa k ďalšiemu trvalému zhoršovaniu jeho stavu.</i>		
Porovnanie s vybraným projektom alebo plánom		
Možné alternatívne riešenia	Údaje o tom, akým spôsobom prebiehalo hodnotenie alternatívnych riešení	Popis relatívnych účinkov na ciele ochrany lokality sústavy Natura 2000 (viac alebo menej negatívne účinky)
Alternatívne umiestnenie/trasy		
Alternatíva 1 <i>Južná trasa, vyháňajúca sa rieke, avšak pretínajúca les</i>	<i>Hodnotenie uskutočnené navrhovateľom; založené na odhade pravdepodobného oneskorenia výstavby a chyba detailné vyhodnotenie dopadov na les.</i>	<i>Aj keď je vylúčená nutnosť odkloniť tok rieky, stále zostávajú negatívne účinky spôsobené zničením stanovišť a fragmentáciou.</i>
Alternatíva 2 <i>Južná trasa, vyháňajúca sa lesu</i>	<i>Hodnotenie uskutočnené navrhovateľom; založené na odhade pravdepodobného oneskorenia výstavby a ďalších finančných nákladov.</i>	<i>Žiadne priame negatívne účinky; budú však ovplyvnené budúce plány na umožnenie rozšíriť rozlohu lesa zalesňovaním okolitej poľnohospodárskej pôdy.</i>
Alternatíva 3 <i>Severná trasa, odkláňajúca cestu omnoho ďalej od lesa</i>	<i>Hodnotenie uskutočnené navrhovateľom; založené na odhade pravdepodobného oneskorenia výstavby a ďalších finančných nákladov, dopadov na fragmentáciu poľnohospodárskych pozemkov a dopadov na archeologické nálezisko.</i>	<i>Hodnotenie, spracované NGO, potvrdzuje, že nenastanú žiadne priame ani nepriame negatívne účinky na lokalitu sústavy Natura 2000</i>
Alternatívna veľkosť a rozsah		
Alternatíva 1 <i>Obmedzená šírka vozovky v úseku, prechádzajúcim lesom</i>	<i>Hodnotenie založené na znížení záberu pôdy. Hodnotenie uskutočnené v rámci projektovej dokumentácie v časti, pojednávajúcej o dopade stavby na životné prostredie.</i>	<i>Hodnotenie NGO preukázalo, že negatívne účinky kvôli likvidácii stromov a strate stanovišť a kvôli zvýšenej pravdepodobnosti vývrátov pretrvávajú.</i>
Alternatíva 2 <i>Mierná zmena trasy smerom na sever tak, aby sa úsek, ktorý prechádzal cez les, tomuto lesu vyhol</i>	<i>Hodnotenie uskutočnené navrhovateľom; zahŕňa potrebu demolácie domov, vyvolanú zmenou trasy. Hodnotenie uskutočnené v rámci projektovej dokumentácie v časti, pojednávajúcej o dopade stavby na životné prostredie.</i>	<i>Hodnotenie NGO potvrdzuje, že dôjde k zníženiu priamych negatívnych účinkov na lokalitu. Potenciálne nebezpečenstvo vývrátov však zostáva, rovnako ako potenciálne riziko negatívnych dopadov počas výstavby vďaka vyrušovaniu a zemným prácam, ktoré môžu dočasne ovplyvniť vodný režim.</i>
Alternatívne spôsoby dosiahnutia cieľov (napr. management požiadaviek)		
Alternatíva 1 <i>Aktívne opatrenie na presmerovanie nákladnej dopravy na existujúcu železničnú sieť.</i>	<i>Hodnotené v porovnaní s cieľmi projektu</i>	<i>Nenastanú žiadne priame ani nepriame účinky na lokalitu sústavy Natura 2000</i>
Záver z hodnotenia alternatív		
<i>Zodpovedný úrad, ktorý je v danom prípade zároveň navrhovateľom projektu, vzal do úvahy rad alternatív. Alternatívy, ktoré boli hodnotené, majú rôzne dopady na lokalitu sústavy Natura 2000. Niektoré z nich, ktoré boli na začiatku kvôli nákladom a časovému oneskoreniu navrhovateľom zamietnuté, majú menší alebo žiadny dopad na lokalitu. Nie je teda možné objektívne konštatovať, že alternatívne riešenia neexistujú.</i>		

Poznámka 1: vzorové formuláre sú uvedené v prílohe 2.

Poznámka 2: Tento pracovný príklad sa nezaobera všetkými typmi alternatívnych riešení, uvedenými vo vzorovom formulári na konci tejto správy; v tomto prípade boli popísané len alternatívne riešenia, ktoré boli skutočne posudzované.

Tab. 6: Stanovisko k hodnoteniu alternatívnych riešení

Popíšte alternatívne riešenie, ktoré vylúči alebo zminimalizuje významné dopady na lokalitu sústavy Natura 2000.	Vysvetlite, čím je navrhovaný projekt alebo plán lepší v porovnaní s ostatnými hodnotenými alternatívnymi riešeniami.
<i>Popis môže zahŕňať aj opakované hodnotenie projektu alebo plánu vo vzťahu ku kritériám, uvedeným pre druhú etapu tejto metodiky.</i>	<i>Vysvetlenie by malo byť založené na popisu relatívnych účinkov na lokalitu sústavy Natura 2000 (napr. budú mať alternatívy viac alebo menej negatívny dopad na lokalitu?).</i>
Uvedte záverečné stanovisko s vysvetlením, prečo sa dospelo k záveru, že v danom prípade nie sú alternatívne riešenia, ktoré by vylúčili zníženie ochrannárskej hodnoty lokality sústavy Natura 2000.	
<i>Toto stanovisko by malo zahŕňať aj odkazy na výsledky hodnotenia a stanoviska dotknutých orgánov ochrany prírody a zodpovedného úradu.</i>	

Poznámka: vzorové formuláre sú uvedené v prílohe 2.

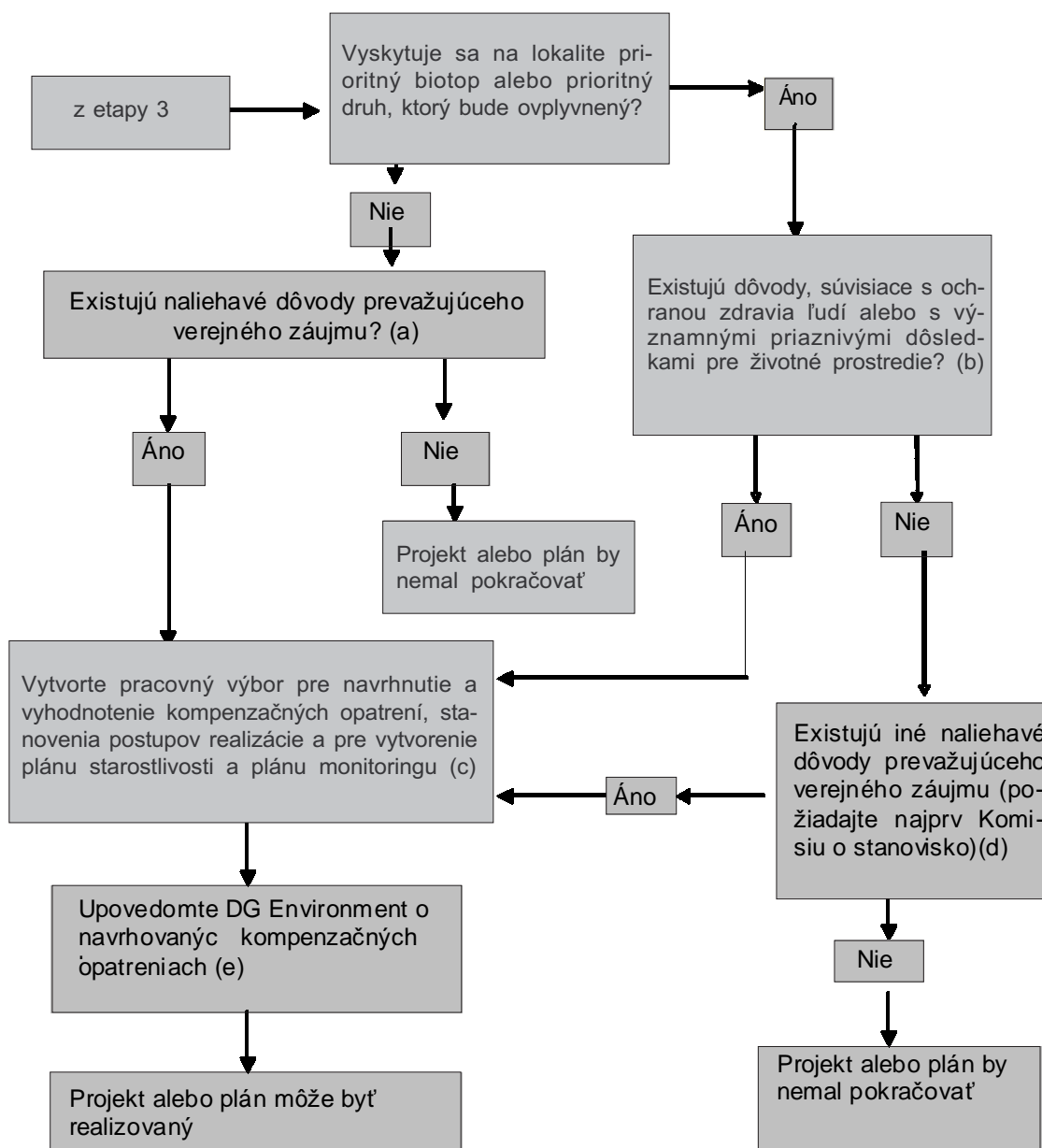
Tab. 7: Vzorový formulár Záznamu o hodnotení (alternatívnych riešení)

Prerokovanie alternatívnych riešení			
Zoznam inštitúcií, s ktorými boli uskutočnené rokovania	Výsledky rokovaní	Dopad alternatív na lokalitu sústavy Natura 2000 je považovaný za negatívny	Dopad alternatív na lokalitu sústavy Natura 2000 je považovaný za pozitívny alebo Neutrálny
<i>Uveďte kontaktné mená a telefón alebo email, údaje k rokovaniu a pod.</i>		<i>Vysvetlite negatívne účinky a kde je to možné, uveďte odkaz na príslušný záznam o hodnotení a ďalšie dokumenty.</i>	<i>Vysvetlite a kde je to možné, uveďte odkaz na príslušný záznam o hodnotení a ďalšie dokumenty, prečo projekt alebo plán nebude mať negatívne účinky.</i>
Údaje, zhromaždené k uskutočneniu hodnotenia			
Kto uskutočnil hodnotenie	<i>Tu by mal byť uvedený zodpovedný úrad, navrhovateľ projektu alebo plánu alebo príslušná zodpovedná vládna inštitúcia.</i>		
Zdroje údajov	<i>Táto pasáž by mala obsahovať podrobnosti o východných podkladových štúdiách, terénnych štúdiách, existujúcich záznamoch a pod.</i>		
Úroveň dokončeného hodnotenia	<i>Môže ísť o úplný proces EIA, teoretickú prípravnú štúdiu a pod. Je dôležité uviesť hodnotenie stupňa spoľahlivosti výsledkov, prezentovaných vhodností.</i>		
Kde sú prístupné kompletne výsledky hodnotenia a kde ich možno pripomenovať?	<i>Uveďte dobu a údaje, kedy je možné informácie pripomenovať, adresy a telefónne čísla kontaktných osôb.</i>		

Poznámka: vzorové formuláre sú uvedené v prílohe 2.

Štvrtá etapa

Hodnotenie v prípade, že neexistujú žiadne alternatívy a negatívne účinky pretrvávajú

POZNÁMKY

- a Pojem „naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu“ je diskutovaný v kapitole 5.3.1 MN2000
 b Pre diskusiu o dôvodoch, súvisiacich s ochranou zdravia ľudí alebo s bezpečnosťou, pozri kap. 5.5.2 MN2000
 c Kompenzačné opatrenia sú opatreniami nad rámec bežných postupov a mali by poskytnúť kompenzáciu v rozsahu, presne zodpovedajúcej strate, ktorá postihla sústavu Natura 2000 (pozri kap. 3.4.2 a box 15).
 d Komisia vydá predbežné stanovisko k závažnosti naliehavých dôvodov prevažujúceho verejného záujmu, ktorými sa argumentuje (pozri kap. 5.5.3 MN2000)
 e Príslušný formulár je uvedený prílohe IV MN2000.

Výstupy etapy 4:

- Formulár Hodnotenia kompenzačných opatrení (tab. 8)*
Formulár Doklad o hodnotení (kompenzačných opatrení) (tab. 9)
Zhrnutie hodnotenia podľa článku 6(3) a 6(4) (tab. 10)

3.4 Štvrtá etapa: Hodnotenie v prípade, že neexistujú žiadne alternatívy a negatívne účinky pretrvávajú

3.4.1 Úvod

Na lokalitách s výskytom prioritných typov biotopov a prioritných druhov je nutné zvažovať, či z projektu alebo plánu vyplývajú alebo nevyplyvajú dôvody, súvisiace s ochranou zdravia ľudí, s bezpečnosťou alebo s významnými priaznivými dôsledkami pre životné prostredie. Pokiaľ takéto dôvody existujú, je nutné uskutočniť hodnotenie kompenzačných opatrení v rámci štvrtej etapy. Ak také dôvody neexistujú, je pred uskutočnením hodnotenia štvrtej etapy potrebné stanoviť, či existujú iné naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu. Tam, kde ich nachádzame, je nutné pred realizáciou projektu alebo plánu uskutočniť vyhodnotenie toho, či kompenzačné opatrenia budú plnohodnotne vyrovnávať poškodenie lokality alebo nie. Účelom tejto metodiky nie je poskytovať doporučenia, týkajúce sa testovania naliehavých dôvodov prevažujúceho verejného záujmu. Táto etapa metodiky sa preto sústreďuje výhradne na to, akým spôsobom majú byť posudzované kompenzačné opatrenia. Zhrnutie štvrtej etapy celého procesu je znázornené na úvodnom diagrame.

3.4.2 Prvý krok: Identifikácia kompenzačných opatrení

MN2000 vysvetľuje, že kompenzačné opatrenia môžu byť až posledným pokusom o udržanie všeobecnej súvislosti sústavy Natura 2000 ako celku (MN2000, kap. 5.4.2). Na základe hodnotenia prípadových štúdií a prehľadu literatúry, zostaveného pre túto príručku, sa zdá, že to je skutočne všeobecný pohľad na kompenzačné opatrenia; často sa však tieto opatrenia považujú za aktivity, poskytujúce nízke záruky úspešnosti. Príklady prác, kde by mohli byť navrhované ako kompenzačné opatrenia, sú uvedené v boxe 15. Box 16 uvádza ďalšie príklady podľa skutočných prípadov.

Box 15 Príklady kompenzačných opatrení

Kompenzačné opatrenia vhodné na vyrovnanie negatívnych účinkov na lokality sústavy Natura 2000 môžu pozostávať z:

- **obnovy** – obnova biotopu pre zaistenie zachovania jeho ochranného hodnoty a súladu s cieľmi ochrany lokality;
- **vytvorenia** – vytvorenie nového biotopu na novej lokalite alebo rozšírenie existujúcej lokality;
- **podpora zlepšenia kvality** – zlepšenie stavu zbytkových biotopov v miere zodpovedajúcej stratám na biotope, zničeného kvôli realizácii projektu alebo plánu; a
- **trvalé uchovanie všetkých zostávajúcich biotopov daného typu** – opatrenia pre zabránenie ďalšej erózii súvislosti sústavy Natura 2000.

Tieto kompenzačné opatrenia musia byť posúdené na zabezpečenie toho, že:

- sú vhodné pre danú lokalitu a zodpovedajú strate, spôsobenej projektom alebo plánom;
- umožní udržať či zlepšiť všeobecnú súvislosť sústavy Natura 2000;
- sú uskutočniteľné; a
- môžu začať fungovať už v dobe, keď lokalita bude vystavená plánovanému poškodeniu (aj keď toto nemusí byť v závislosti na okolnostiach každého prípadu vždy nutné).

3.4.3 Druhý krok: Hodnotenie kompenzačných opatrení

Pred tým, ako bude povolená realizácia projektu alebo plánu, ktorý bude mať negatívny dopad na lokalitu sústavy Natura 2000, je dôležité zistiť vhodnosť kompenzačných opatrení, navrhovaných k vyrovnaniu negatívnych dopadov. Udržovanie a zlepšovanie všeobecnej súvislosti sústavy Natura 2000 bude kľúčovým východiskom pri hodnotení kompenzačných opatrení. Aby boli tieto opatrenia prijateľné, mali by:

- sa týkať v zodpovedajúcich proporciách biotopov a druhov, ktoré budú negatívne ovplyvnené;
- sa vzťahovať k tej istej biogeografickej oblasti v rámci toho istého členského štátu a mali by byť navrhované v čo najväčšej blízkosti k biotopu, ktoré bolo negatívne ovplyvnené projektom alebo plánom;
- poskytovať funkcie porovnateľné s tými, ktoré určili kritéria výberu pôvodnej lokality; a
- mať jasne definované ciele realizácie a manažmentu tak, aby prispievali k udržaniu alebo zlepšeniu súvislosti sústavy Natura 2000.

Pracovný príklad hodnotenia s pomocou vyplňovania formulára je uvedený v tab. 8. Vzorový formulár je uvedený v prílohe 2.

Box 16 Príklady prípadových štúdií: Kompenzačné činnosti

Budovanie prístavu v ústí rieky: v prístavnej lokalite, kde prehĺbenie plavebného kanálu malo viesť k likvidácii sedimentov, bolo ako kompenzačné opatrenie navrhnuté a prijaté vytvorenie nového biotopu, ovplyvňovaného prílivom a odlivom. Pozemky, kde malo byť opatrenie realizované, už boli vo vlastníctve investora a územné rozhodnutie pre kompenzačné opatrenia bolo získané ešte pred schválením projektu, ktorý negatívne ovplyvní lokalitu sústavy Natura 2000.

Výstavba dokov: bolo navrhnuté, aby strata 10 % pobrežnej lokality, ktorá zahŕňa aj územie SPA a kandidátske územie SAC, bola kompenzovaná získaním lokality pre kŕmenie vtákov, vzniknutej likvidáciou pastviny. Miestne NGO však vyslovili názor, že kompenzačné opatrenie by bolo pre záujmy ochrany prírody škodlivejšie než sám projekt. Kompenzačné opatrenie preto nemohlo byť považované za akceptovateľné.

Výstavba cesty a železnice naprieč semiarídnymi biotopmi: kde by určité biotopy boli zničené či ohrozené návrhmi na rozvoj dopravnej infraštruktúry v oblasti stepí a listnatých lesov, návrh kompenzácií zahrňoval vytvorenie biotopu pre poštolku *Falco naumanni* vykúpením zavlažovaných pozemkov a ich premenou na suché pastviny a obnovu okolitej krajiny. V rámci chránených území mali byť taktiež vytvorené nové lokality v záujme Spoločenstva. Všetky kompenzačné opatrenia boli schválené a ich implementácia zahájená ešte pred povolením projektu.

Práce na ochrane proti povodňam na pobrežnej lokalite: pretože bolo možné očakávať, že program na ochranu pred povodňami bude viesť k likvidácii biotopov (celková strata 12 % rozlohy), navrhované kompenzačné opatrenia zahrňovali premenu 26 ha spásanej bariny na biotop, vhodné pre druhy zo SPA, potenciálne ovplyvnené programom. Tieto opatrenia boli prejednávané a odsúhlasené ešte pred povolením projektu.

Veľký cestný projekt: aj po uplatnení zmierňujúcich opatrení zostávali u tohto veľkého cestného projektu niektoré negatívne účinky. Bol vytvorený návrh plánu kompenzácií a predložený verejnosti. Po prejednaní bol plán prepracovaný a zaslaný k pripomienkam dotknutým orgánom ochrany prírody. Plán obsahoval detaily spôsobu, akým by mali byť kompenzované zásahy do života druhov a deštrukcie biotopov, rad kompenzačných cieľov založených na starostlivosti o konkrétne druhy, harmonogram realizácie, vyčíslenie nákladov na kompenzačné opatrenia a návrhy na monitoring a jeho vyhodnocovanie.

Premena mestskej zástavby na pobrežnej lokalite s riečnou priehradou: po navrhnutí likvidácie takmer 200 ha prioritnej lokality s celoštátnym významom vypracoval pracovný výbor, zložený z členov zastupujúcich ústrednú inštitúciu na ochranu krajiny, veľkú ochranársku nevládnú organizáciu a navrhovateľa projektu, návrh kompenzačných opatrení v podobe vytvorenia novej mokradnej rezervácie v rozlohe 400 ha (zčasti premenená poľnohospodárska pôda). Kompenzačný plán zahrňoval aj zabezpečenie dlhodobého vlastníctva a manažmentu, stanovenie cieľov pre novú rezerváciu tak, aby spĺňala status SPA, a monitorovacie opatrenia.

3.4.4 Výstupy

Z odpovedí na otázky vo formulári v tab. 8 možno vysloviť záver, či kompenzačné opatrenia budú či nebudú úspešné pri uchovaní alebo zlepšení všeobecnej súvislosti sústavy Natura 2000. Výsledok hodnotenia by mal byť zaznamenaný do formulára *Záznam o hodnotení (kompenzačných opatrení)* v tab. 9. Hodnotenie kompenzačných opatrení tým však nekončí. Prostredníctvom právne záväzných mechanizmov bude nutné zaistiť, že budú uchované dlhodobé ochranárske záujmy sústavy Natura 2000. To bude vyžadovať, aby bolo zaručené právo dlhodobého užívania lokality, vypracované plány starostlivosti s jasnými a dosiahnuteľnými stredno-, krátko-, i dlhodobými cieľmi a aby fungovali dlhodobé monitorovacie mechanizmy. Monitorovanie je zvlášť dôležité pre to, aby boli zabezpečené ciele ochrany lokalít sústavy Natura 2000. Monitoring je už dlhšiu dobu považovaný za dobrú prax v rámci EIA a je vyžadovaný aj nedávno prijatou smernicou o strategickom hodnotení vplyvov na životné prostredie.

Tab. 8: Pracovný príklad formulára pre hodnotenie kompenzačných opatrení pre stavbu prístavu (projekt)

Názov a stručný popis projektu alebo plánu a spôsobu, akým negatívne ovplyvní lokalitu sústavy Natura 2000	
<i>Návrh spočíva v prehĺbení plavebnej dráhy v terajšom prístave a deponovania vyťaženého materiálu na pobrežné sedimenty, tvoriace súčasť lokality sústavy Natura 2000. Tieto práce budú viesť k likvidácii významnej oblasti sedimentov v prílivovej zóne.</i>	
Popis kompenzačných opatrení	
<i>Vybagrovaný materiál bude použitý k obnove prílivových sedimentov v prístave a navyiac bude vytvorené nové stanovište v rozlohe 4 ha v prílivovej zóne v blízkosti už existujúcej bariny. Riadené vytvorenie nového biotopu bude kompenzovať stratu pôvodného biotopu v prílivovej zóne, spôsobenú bágrovaním. Rozloha a kvalita existujúcich biotopov pre vtáky využívajúce lokalitu bude zachovaná.</i>	
Hodnotiace otázky	Odpovede
Akým spôsobom boli identifikované kompenzačné opatrenia?	<i>Prostredníctvom rokovaní s ústrednou agentúrou ochrany prírody, vhodnými NGO, vlastníkami pozemkov atď. a prostredníctvom riadiacej pracovnej skupiny.</i>
Aké alternatívne opatrenia boli identifikované?	<i>Pre vytvorenie náhradného biotopu boli zvažované iné lokality; vybraná lokalita spĺňa kritéria stanovené inštitúciou ochrany prírody.</i>
Aký je vzťah týchto opatrení k cieľom ochrany danej lokality?	<i>Opatrenia spočívajú v náhrade „kus za kus“, a to v lokalite, ktorá je v dostatočnej blízkosti od pôvodnej lokality, takže je predpoklad, že sa tu vytvoria ekologické podmienky ako na zničenej lokalite.</i>
Týkajú sa tieto opatrenia negatívne ovplyvnených biotopov a druhov, a to v proporcionálnom rozsahu?	<i>Rozloha nového biotopu je rovnaká ako u biotopov zničeného; v budúcnosti sa plánujú ďalšie kompenzácie tvorbou ďalších území.</i>
Ako napomôžu kompenzačné opatrenia v udržiavaní alebo zlepšení všeobecnej súvislosti sústavy Natura 2000?	<i>Kompenzačné opatrenia spočívajú v priamej náhrade za existujúcu lokalitu a budúce plány ešte prehĺbia a zlepšia spojitosť sústavy Natura 2000.</i>
Týkajú sa tieto opatrenia tej istej biogeografickej oblasti v rovnakom členskom štáte?	<i>Áno</i>
Pokiaľ si kompenzačné opatrenia vyžadujú použitie pozemkov mimo postihnutú lokalitu sústavy Natura 2000, sú tieto pozemky v dlhodobom vlastníctve či pod kontrolou navrhovateľa projektu alebo plánu alebo zodpovedajúceho ústredného alebo miestneho úradu?	<i>Pozemky je nutné zaistiť prostredníctvom výkupu a právne záväznými dohodami medzi jednotlivými stranami.</i>
Existujú na lokalite, ktorá predstavuje kompenzáciu, rovnaké geologické, hydrogeologické, pôdne, klimatické a ďalšie miestne podmienky ako na lokalite negatívne ovplyvnenej projektom alebo plánom?	<i>Pre vytvorenie rovnakých podmienok ako na pôvodnej lokalite bude nutné určité úsilie. Agentúra ochrany prírody považuje premiestnenie biotopu v prílivovej zóne za „osvedčenú techniku“.</i>
Poskytujú kompenzačné opatrenia funkcie, porovnateľné s tými, na ktorých boli založené kritéria výberu pôvodnej lokality?	<i>Agentúra ochrany prírody udáva, že akonáhle bude lokalita zabezpečená a začnú fungovať právne opatrenia na jej ochranu, splní požiadavky na zaradenie do sústavy Natura 2000. Budú prehodnotené hranice SPA tak, aby toto územie zahrnulo aj novovytvorený biotop.</i>
Aké doklady existujú o tom, že táto forma kompenzácie bude v dlhodobom pohľade úspešná?	<i>Agentúra ochrany prírody má názor, že existujú dobré dôvody pre domnienku, že kompenzačné opatrenia majú vysokú šancu na úspech. Estuáriá sú však zložitým a dynamickým systémom, takže existuje určitá miera neistoty o tom, či kompenzujúca lokalita bude skutočne presnou náhradou strateného biotopu..</i>

Poznámka: vzorový formulár je uvedený v prílohe 2.

Tab. 9: Formulár pre zápis o hodnotení (kompenzačných opatrení)

Rokovanie o kompenzačných opatreniach			
Zoznam inštitúcií, s ktorými bolo uskutočnené rokovanie	Výsledok rokovaní	Kompenzačné opatrenia sú považované za prijateľné	Kompenzačné opatrenia nie sú považované za prijateľné
<i>Uvedte kontaktné mená a telefónne čísla alebo emailové adresy a údaje o rokovaniach. Menovite uveďte, či tieto osoby boli členmi riadiacej pracovnej skupiny, ktorá napomohla navrhnúť kompenzácie a došla k dohode v otázkach dlhodobého manažmentu a monitorovania.</i>			
Údaje, zhromaždené k uskutočneniu hodnotenia			
Kto uskutočnil hodnotenie	<i>V tejto časti bude uvedený zodpovedný úrad, navrhovateľ projektu alebo plánu alebo príslušná zodpovedná vládna agentúra (ministerstvo).</i>		
Zdroje údajov	<i>Táto pasáž bude obsahovať podrobnosti z východiskových podkladových štúdií, terénnych štúdií, existujúcich záznamov, celoštátnych archívov a databáz a pod.</i>		
Úroveň hodnotenia	<i>Môže ísť o kompletný proces EIA, teoretickú štúdiu a pod. Dôležité je uviesť vyhodnotenie miery spohľadlivosti výsledkov hodnotenia.</i>		
Kde sa dá oboznámiť s úplným znením hodnotenia a vznášať k nemu pripomienky?	<i>Uveďte čas a dátum, kedy možno k materiálom podávať pripomienky, adresy a telefónne čísla kontaktných osôb</i>		

Poznámka: vzorový formulár je uvedený v prílohe 2.

3.5 Zhrnutie hodnotenia

Vyplnenie formulára *Zhrnutie hodnotenia* z tab. 10 pomôže pri dokladovaní skutočnosti, že hodnotenie, vyžadované smernicou o biotopoch, bolo uskutočnené. Navrhovatelia projektov alebo plánov môžu využiť toto zhrnutie ako archívny doklad. Zodpovedné úrady a ďalšie osoby vrátane úradníkov Európskej komisie môžu taktiež použiť tento zápis pre kontrolu priebehu hodnotenia⁸ podľa článku 6.

Detailný súbor doporučení pre preskúmanie informácií, zostavených pre účely hodnotenia podľa článku 6, je uvedený v kap. 3.6.

Tab. 10: Zhrnutie hodnotenia podľa článku 6(3) a 6(4)

Podrobnosti o projekte/pláne a dotknutých inštitúciách a osobách	
Názov a stručný popis projektu alebo plánu	
Názov lokality sústavy Natura 2000, kódové číslo a popis	
Zoznam úradov a ďalších inštitúcií, s ktorými sa uskutočnili rokovania počas hodnotenia	
Zoznam hodnotených dokumentov a správ a ich autorov	
Zoznam všetkých ostatných relevantných dokumentov, skúmaných ako súčasť hodnotenia	
Aplikácia hodnotenia podľa článku 6(3) a 6(4)	
Etapa 1. Výsledky predbežnej identifikácie dopadov a hodnotenia významnosti dopadov	
Etapa 2. Hodnotenie dopadu na integritu lokality (lokality). Hodnotenie zmierňujúcich opatrení	
Etapa 3. Hodnotenie alternatív	
Etapa 4. Hodnotenie naliehavých dôvodov prevažujúceho verejného záujmu a hodnotenia kompenzačných opatrení	
Celkový súhrn „zostatkového“ stavu lokality (lokality) z hľadiska ochrany	

3.6 Súbor doporučení pre preskúmanie informácií, zostavených pre účely hodnotenia podľa článku 6(3) a 6(4) smernice o biotopoch

3.6.1 Úvod

Nasledujúci súbor bol vytvorený v priebehu výskumu hodnotenia pre projekty a plány, ktoré je požadované článkami 6(3) a 6(4) smernice o biotopoch. Je založené na podobných príručkách, vyvinutých pre preskúmanie stanovísk o posúdení vplyvov v rámci procesu EIA. Na rozdiel od procesu EIA však hodnotenie podľa článku 6 nevyžaduje spísanie správy typu stanoviska o posúdení vplyvov a preto tento súbor doporučení môže slúžiť ako systematické vodítko pri analyzovaní širokej škály dokumentárnych podkladov, použitých pri hodnotení podľa článku 6. Ďalším významným rozdielom oproti tomuto doporučenému postupu a postupu, aplikovaného pri vypracovávaní stanovísk o vplyve na životné prostredie, je to, že nebude nutné uskutočniť túto celú analýzu vo všetkých prípadoch. Vo veľkom počte prípadov bude potrebné iba preveriť podklady použité k stanoveniu toho, či konkrétne etapy hodnotenia podľa článku 6 boli naplnené uspokojivým spôsobom. Napríklad pokiaľ sa v screeningovej etape dôjde k záveru, že projekt alebo plán nebude mať žiadne významné účinky na lokalitu sústavy Natura 2000, proces hodnotenia podľa článku 6 sa v tomto bode ukončí.

3.6.2 Aplikácia súboru doporučení

Objem informácií, potrebných pre dokončenie každej etapy hodnotenia, sa bude pre rôzne projekty alebo plány a pre rôzne typy biotopov určite značne líšiť. Preskúmanie to musí vziať do úvahy, spolu so skutočnosťou, že pre niektoré projekty na určitých lokalitách postačí pre stanovenie objektívnych záverov veľmi málo informácií, zatiaľ čo v iných prípadoch bude potrebné nazhromaždiť množstvo podkladov a dokumentácie. Aby aplikácia tohto súboru doporučení odrážala tieto veľmi odlišné požiadavky na informácie, prístup k nemu musí byť úmerný úrovni požadovaných informácií. Vo všetkých prípadoch bude taktiež nutné aplikovať princíp preventívnych opatrení, nakoľko ide o fundamentálny princíp smernice o biotopoch. Preskúmanie teda nebude len obyčajným hodnotením dokumentácie zhromaždenej podľa stanovených kritérií typu áno/nie. Musí byť omnoho prepracovanejšie a musí umožňovať vytvorenie proporcionálnych úsudkov o tom, či informácie, podklady a hodnotenie sú alebo nie sú akceptovateľné v kontexte konkrétneho projektu alebo plánu a konkrétnej lokality sústavy Natura 2000. Pre splnenie týchto požiadaviek bol preto vyvinutý systém klasifikácie pomocou stupňov.

Jednotlivým kritériám posudku možno priradiť tieto stupne:

A = predložené informácie sú úplné, bez významných nedostatkov, a vyslovené závery možno odôvodnene a objektívne prijať.

B = predložené informácie nie sú úplné, avšak vzhľadom k okolnostiam konkrétneho prípadu možno vyslovené závery odôvodnene a objektívne prijať.

C = predložené informácie nie sú úplné, majú významné nedostatky a bude nutné objasniť niektoré záležitosti pred tým, ako bude možné odôvodnene a objektívne prijať vyslovené závery.

D = predložené informácie sú celkovo neadekvátne a závery, vyslovené na ich základe, nie je možné považovať za dôveryhodné.

Posudok má 9 častí:

1. Charakteristika projektu alebo plánu
2. Kumulatívne účinky
3. Popis lokality sústavy Natura 2000
4. Zisťovacie konanie
5. Zodpovedajúce hodnotenie
6. Zmierňujúce opatrenia
7. Alternatívne riešenia
8. Naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu
9. Kompenzačné opatrenia

Pre uskutočnenie prieskumu bude najprv nutné identifikovať všetky podkladové dokumenty a zostaviť ich zoznam. Týmito dokumentmi môže byť stanovisko o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, správy konzultačných firiem, národných, regionálnych alebo miestnych odborných inštitúcií, písomné podklady od navrhovateľov projektu alebo plánu, výsledky rokovaní, právne dokumenty zabezpečujúce realizáciu zmierňujúcich opatrení a/alebo kompenzačných opatrení a tam, kde boli zostavené, aj zodpovedajúce správy o uskutočnenom hodnotení a formulár potvrdení o tom, že nenastanú závažné účinky.

Behom aplikácie súboru doporučení pre prieskum je nutné skúmať všetky relevantné dokumenty z hľadiska ich obsahu vo vzťahu ku všetkým kritériám prieskumu v rôznych častiach. Každému kritériu je potom pridelený stupeň A až D a na záver je každej časti pridelený celkový hodnotiaci stupeň. Celkový stupeň vychádza z individuálnych stupňov, pridelených každému z kritérií. Nemusi však vždy zodpovedať stupni, pridelenému v najvyššom počte prípadov u jednotlivých kritérií, nakoľko niektoré kritéria je možné považovať v konkrétnom prípade za dôležitejšie ako iné. Preto napríklad aj keď 7 z 8 kritérií prvej časti bude zaradené do stupňa A, skutočnosť, že nie sú známe podrobnosti o veľkosti, rozsahu atď. projektu alebo plánu spôsobí, že celkovo bude časť hodnotená stupňom D. Na konci súboru je uvedená porovnávacια časť, ktorá umožňuje urobiť ohodnotenie celého hodnotenia jedným zhrňujúcim stupňom. Tak ako u súhrnných stupňov jednotlivých oddielov je i toto záverečné ohodnotenie založené na adekvátnosti jednotlivých uskutočnených častí hodnotenia.

3.6.3 Užívatelia súboru doporučení

Tento súbor doporučení pre prieskum môže byť používaný zodpovednými úradmi, príslušnou inštitúciou ochrany prírody aj ďalšími osobami na zistenie toho, či pre hodnotenie bol zhromaždený relevantný podkladový materiál a že hodnotenie – a predovšetkým závery, ktoré z neho vyplynú – bolo uskutočnené natoľko transparentne a objektívne, ako je to len možné. Súbor môže byť využitý aj úradníkmi Komisie, zaoberajúcimi sa žiadosťami o prieskum hodnotenia podľa článku 6.

SÚBOR DOPORUČENÍ PRE PRIESKUM HODNOTENIA PODĽA ČLÁNKU 6

Hodnotené kritéria	Pridelený stupeň	Poznámky
1. Charakteristika projektu alebo plánu		
1.1 Účel a ciele projektu alebo plánu sú úplne vysvetlené		
1.2 Dokumentácia obsahuje plány, diagramy a mapy, z ktorých možno zreteľne určiť polohu navrhovaného projektu alebo plánu		
1.3 Veľkosť, rozmer, rozloha a záber/pokryvnosť pôdy projektu alebo plánu sú úplne vysvetlené		
1.4 Uveďte podrobnosti o povrchových zmenách, ku ktorým dôjde počas jednotlivých etáp realizácie projektu alebo plánu		
1.5 Popíšte požiadavky na zdroje pre výstavbu/prevádzku a likvidáciu projektu alebo plánu (vrátane vodných zdrojov, stavebného materiálu a prítomnosti osôb)		
1.6 Uveďte časový harmonogram jednotlivých činností, ktoré budú dôsledkom realizácie projektu alebo plánu (vrátane pravdepodobného zahájenia a dokončenia)		
1.7 Popíšte, aký odpad či iné rezíduá budú vznikáť (vrátane uvedenia množstva) a spôsoby ich odstránenia		
1.8 Identifikujte všetky odpady a ďalšie rezíduá (vrátane kvantifikovateľných údajov), ktoré môžu mať konkrétny dopad v kontexte lokality sústavy Natura 2000		
1.9 Popíšte všetky ďalšie služby, potrebné k realizácii projektu alebo plánu (vrátane produktovodov, nadzemného elektrického vedenia), ich umiestnenia a prostriedky výstavby.		
Doplňujúce kritéria podľa potreby		
Celkový stupeň pre časť 1		

Hodnotené kritéria	Pridelený stupeň	Poznámky
2. Kumulatívne účinky		
2.1 Identifikujte všetky projekty alebo plány, ktoré môžu v kombinácii s navrhovaným projektom alebo plánom spôsobiť vznik negatívnych dopadov na lokalitu sústavy Natura 2000		
2.2 Definujte hranice, v ktorých ste identifikovali kumulatívne účinky		
2.3 Definujte časové horizonty, v rámci ktorých ste posudzovali kumulatívne účinky		
2.4 Identifikujte potenciálne cesty kumulatívneho pôsobenia		
Doplňujúce kritéria podľa potreby		
Celkový stupeň za časť 2		
3. Popis lokality sústavy Natura 2000		
3.1 Popíšte lokalitu z hľadiska fyzických charakteristík, typov biotopov, prítomnosti kľúčových druhov a pod.		
3.2 Uveďte kompletné ciele ochrany lokality vrátane faktorov prispievajúcich k jej ochrannárskej hodnote		
3.3 Vysvetlite všetky plánované či predvídateľné ochrannárske aktivity, u ktorých je pravdepodobné, že by mohli ovplyvniť lokalitu v budúcnosti		
3.4 Vysvetlite existujúce východiskové podmienky – vrátane dynamiky druhov a biotopov a ekológie (vrátane sezónnych výkyvov), fyzickú a chemickú skladbu a rozhodujúce štruktúrne a funkčné vzťahy, udržiavajúce integritu lokality		
3.5 Uveďte podrobnosti o hodnote lokality v rámci sústavy Natura 2000 (napr. 15 % populácie v členskom štáte a pod.)		
3.6 Popíšte na základe kvalifikovaného odhadu, ako sa budú východiskové podmienky na lokalite meniť v budúcnosti, ak nebude projekt alebo plán uskutočnený		
3.7 Popíšte metódy použité pre zber informácií o východiskových podmienkach lokality		
3.8 Uveďte, s ktorými organizáciami bolo rokované o tom, že zhromaždia informácie o lokalite		
3.9 Uveďte podrobnosti o organizáciách, s ktorými bolo rokované o tom, že zhromaždia informácie o lokalite		
Doplňujúce kritéria podľa potreby		
Celkový stupeň za časť 3		

Hodnotené kritéria	Pridelený stupeň	Poznámky
4. Zisťovacie konanie – screening		
4.1 Pokiaľ sa očakáva, že na lokalite sústavy Natura 2000 nedôjde k významným dopadom, je nutné pripojiť Stanovisko o nezistení významných dopadov, kde bude zreteľne uvedené, ako sa došlo k takému záveru a ku ktorému budú priložené doklady o tom, že príslušné inštitúcie a úrady ochrany prírody s týmto záverom súhlasia		
4.2 Ak sa dajú identifikovať možné významné dopady, musia byť zreteľne vysvetlené a tam, kde to je možné, aj kvantifikované.		
4.3 Metodiky, použité v zisťovacom konaní sú dokladované		
4.4 V dokumentácii existujú jasné dôkazy o tom, že hodnotenie možností kumulatívnych dopadov z iných projektov alebo plánov bolo uskutočnené v dostatočnom rozsahu		
Doplňujúce kritéria podľa potreby		
Celkový stupeň za časť 4		
5. Zodpovedajúce hodnotenie		
5.1 Metódy hodnotenia a predpovedanie sú zreteľne vysvetlené; sú uvedené a overené zdroje informácií		
5.2 Účinky projektu alebo plánu na definovanú štruktúru a funkciu lokality sú úplne vysvetlené		
5.3 Dopady projektu alebo plánu na definovanú štruktúru a funkciu lokality sú úplne vysvetlené		
5.4 Všetky územné straty v rámci lokality či zmenšenia populácie druhov sú vyčíslené a vyhodnotené z hľadiska ich dopadu na ciele ochrany lokality a na kľúčové biotopy a druhy		
5.6 Pravdepodobné dopady na lokalitu spôsobené vyrúšaním, rozdelením, fragmentáciou a chemickými zmenami atď. sú úplne vyhodnotené a vysvetlené		
Doplňujúce kritéria podľa potreby		
Celkový stupeň za časť 5		

Hodnotené kritéria	Pridelený stupeň	Poznámky
6. Zmierňujúce opatrenia		
6.1 Zodpovedný úrad identifikoval vhodné zmierňujúce opatrenia; tie boli posúdené z hľadiska ich pravdepodobných dopadov na lokalitu		
6.2 Existujú jasné dôkazy o tom, že zmierňujúce opatrenia boli hodnotené v rámci „hierarchie zmierňujúcich opatrení“ (s tým, že preferovaným východiskom je úplne vylúčenie negatívnych dopadov na lokalitu)		
6.3 Existujú jasné dôkazy o tom, že zmierňujúce opatrenia majú podporu príslušných inštitúcií ochrany prírody		
6.4 Existujú jasné dôkazy o tom, že zmierňujúce opatrenia možno zabezpečiť v krátko- stredno- aj dlhodobom horizonte prostredníctvom právnych alebo finančných mechanizmov		
Doplnujúce kritéria podľa potreby		
Celkový stupeň za časť 6		
7. Alternatívne riešenia		
7.1 Všetky uskutočniteľné alternatívne riešenia boli identifikované a úplne vyhodnotené z hľadiska ich pravdepodobných dopadov na lokalitu sústavy Natura 2000		
7.2 Identifikované alternatívy boli preverené a vyhodnotené zodpovednou inštitúciou ochrany prírody a zodpovedným úradom		
7.3 Každé tvrdenie, že alternatívne riešenia neexistujú, je úplne vysvetlené a je oprávnené		
Doplnujúce kritéria podľa potreby		
Celkový stupeň za časť 7		

Hodnotené kritéria	Pridelený stupeň	Poznámky
8. Naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu		
8.1 Tieto dôvody boli úplne preskúmané, vysvetlené a ospravedlnené		
Celkový stupeň za časť 8		
9. Kompenzačné opatrenia		
9.1 Podstata kompenzačných opatrení je úplne objasnená		
9.2 Kompenzačné opatrenia boli kompletne vyhodnotené z hľadiska ich schopnosti udržiavať súvislosť sústavy Natura 2000		
9.3 Existujú jasné dôkazy (z predchádzajúcej praxe alebo podrobných štúdií), že kompenzačné opatrenia budú úspešné		
9.3 Existujú jasné dôkazy, že kompenzačné opatrenia boli dostatočne prejednávané s príslušnými inštitúciami a organizáciami		
9.4 Charakteristiky kompenzačných opatrení (napr. rozloha a pod.) budú zaistené pre budúce záujmy ochrany prírody v krátko-, stredno- aj dlhodobom výhľade		
9.5 Kompenzačné opatrenia sú súčasťou realizačného plánu, obsahujúceho jasné ciele, monitoring a režim starostlivosti (manažmentu)		
9.6 Existujú doklady o tom, že pokiaľ monitoring odhalí zlyhanie schopnosti kompenzačných opatrení splniť pôvodné ciele, budú podniknuté kroky k náprave týchto nedostatkov		
Doplňujúce kritéria podľa potreby		
Celkový stupeň za časť 9		

Celková hodnotiacia známka podľa článku 6 v danom prípade		
Hodnotená časť	Stupeň	Poznámky
1. Charakteristika projektu alebo plánu		
2. Kumulatívne účinky		
3. Popis lokality sústavy Natura 2000		
4. Zisťovacie konanie		
5. Zodpovedajúce hodnotenie		
6. Zmierňujúce opatrenia		
7. Alternatívne riešenia		
8. Naliehavé dôvody prevažujúceho verejného záujmu		
9. Kompenzačné opatrenia		
Celkový stupeň hodnotenia		
Všeobecné poznámky k adekvátnosti hodnotenia		

ZÁKLADNÉ REFERENCIE A METODICKÉ PRÍRUČKY

- Associated of British Ports Research (ABP) (1999)** Good Practice Guidelines for Ports and Harbours Operating within or near UK European Marine Sites, **Peterborough, English Nature (UK Marine SACs Project)**
- Bisset, R and L Verbeek (1998)** Guide for Environmental Appraisal: for use in Development Co-operation, **Netherlands Development Assistance, Ministry of Foreign Affairs.**
- Byron, H (2000)** Biodiversity and Environmental Impact Assessment: Good Practice Guide for Road Schemes Impact, **Sandy, UK, The RSPB, WWF-UK, English Nature and the Wildlife Trusts**
- Canadian Environmental Assessment Agency (1996)** **A Guide on Biodiversity and Environmental Assessment, Quebec, Canadian Environmental Assessment Agency**
- Canadian Environmental Assessment Agency (undated)** Reference Guide: Addressing Cumulative Environmental Effects, **Quebec, Canadian Environmental Assessment Agency**
- CEC (1993)** Environmental Procedures and Methodology Governing Lome IV Development Co-operation Projects. User's Guide and Sectoral Environmental Assessment Sourcebook. **Brussels, CEC**
- CEC (1999)** Interpretation manual of European Union Habitats, **Brussels, CEC**
- CEC (1998)** Implementing the Habitats Directive in Marine and Coastal Areas, **Brussels, CEC**
- CEC (1998)** A Handbook on Environmental Assessment of Regional Development Plans and EU Structural Funds Programmes, **Brussels, CEC**
- CEC (2000)** COM(2000) 1 Final, Communication from the Commission on the Precautionary Principle, **Brussels, CEC.**
- CEC (2000)** Managing Natura 2000 sites: The provisions of Article 6 of the 'Habitats' Directive 92/43/EEC, **Brussels, CEC.**
- CEC (2001)** Environmental Impact Assessment Guidance on Screening, **Brussels, CEC**
- CEC (2001)** Environmental Impact Assessment Guidance on Scoping, **Brussels, CEC**
- CEC (2001)** Environmental Impact Assessment Guidance on EIS Review, **Brussels, CEC**
- Council on Environmental Quality (1997)** Considering Cumulative Effects, **USA, CEQ**
- Cowell, R. (2000)** *Environmental Compensation and the Mediation of Environmental Change: Making Capital out of Cardiff Bay*, in *Journal of Environmental Planning and management*, 43(5), 689–710.
- English Nature (1997a) **Habitats Regulations Guidance Note**, Peterborough, English Nature
- English Nature (1997b)** *The Appropriate Assessment (Regulation 48) The Conservation (Natural Habitats &c) Regulations 1994*, Habitats Regulations Guidance Note 1. **Peterborough, English Nature**
- English Nature (1999)** *The Determination of Likely Significant Effect under The Conservation (Natural Habitats &c) Regulations 1994*, Habitats Regulations Guidance Note 3. **Peterborough, English Nature**
- Glasson, J, R. Therivel and A. Chadwick (1999)** Introduction to Environmental Impact Assessment 2nd Edition, **London, UCL Press.**
- Hegmann, G., C. Cocklin, R. Creasey, S. Dupuis, A. Kennedy, L. Kingsley, W. Ross. H. Spalding and D. Stalker (1999)** Cumulative Effects Assessment Practitioners Guide, **Quebec, Canadian Environmental Assessment Agency**
- IUCN (1994)** Parks for Life: Action for Protected Areas in Europe, **www.IUCN.org**

- Milko, R. (1998)** Migratory Birds Environmental Assessment Guidelines, **Ottawa, Canadian Wildlife Service.**
- Milko, R. (1998)** Wetlands Environmental Assessment Guidelines, **Ottawa, Canadian Wildlife Service.**
- Morris, P. and R. Therivel (2001) (eds)** Methods of Environmental Impact Assessment 2nd ed, **London, Spon.**
- Pritchard DE (2000)** Report and Analysis on issues Related to Resolution VII.12: Action in Response to Change in Ecological Character of Listed Wetlands, www.ramsar.org
- Ramsar Bureau (1990):** Guidelines for the Implementation of the Wise Use Concept, www.ramsar.org
- Ramsar Bureau (1993):** Guidelines on management Planning for Ramsar Sites and other Wetlands, www.ramsar.org
- Ramsar Bureau (1999):** Wetland Risk Assessment Framework, www.ramsar.org
- Ridgeway, B, M. McCabe, J. Bailey, R. Saunders, B. Sadler (1996)** UNEP EIA Training Manual: Environmental Impact Assessment Training Resource Manual (Draft), **Canberra, Environment Australia.**
- Uren, S (1997) Assessing Significance in Environmental Assessment in Environmental Assessment, December, pp. 24–25.**
- World Bank Environment Department (1996)** Analysis of Alternatives in Environmental Assessment Sourcebook Update no. 17, **World Bank Environment Department**

Str. 54

Internetové stránky, na ktorých je možné nájsť metodické príručky pre hodnotenia

<http://europa.eu.int/comm/environment/nature/home.htm>

<http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm>

<http://ceq.eh.doe.gov/nepa/nepanet.htm>

<http://chm.environment.gov.au/general/publications.html>

<http://parkscanada.pch.gc.ca>

<http://www.igc.org/wri/sdis/impact/index.html>

<http://www.IUCN.org>

<http://www.oneworld.org/iied/>

<http://www.ramsar.org>

Príloha 1

**VÝCHODISKOVÉ PODKLADOVÉ ŠTÚDIE, PREDPOVEDANIE DOPADU
A HODNOTENIE VÝZNAMNOSTI**

OBSAH

1 – ÚVOD

- 1.1 Čo sa očakáva od ekologického hodnotenia?
- 1.2 Identifikácia potenciálnych dopadov
- 1.3 Ktoré zložky ekosystému by mali byť skúmané?

2 – VÝCHODISKOVÉ PODKLADOVÉ ŠTÚDIE

- 1.1 Úvod
- 2.2 Terénne štúdie
- 2.3 Štúdie o rastlinách a biotopoch
- 2.4 Vtáky
- 2.5 Cicavce
- 2.6 Obojživelníky a plazy
- 2.7 Suchozemské bezstavovce
- 2.8 Analýza dát a interpretácia výsledkov

3 – PREDPOVEDANIE DOPADU

- 3.2 Vstupy pre predikciu dopadu
- 3.3 Metódy predikcie dopadu

4 – HODNOTENIE VÝZNAMNOSTI

Referencie

1. ÚVOD

Táto príloha bola zaradená s cieľom poskytnúť úvod k metódam používaným pri analýze dopadu na suchozemské, mokradňové, sladkovodné a morské biotopy v rámci sústavy Natura 2000. Popísané metódy pokrývajú etapu východných podkladových štúdií o faune, flóre a biotopoch, etapu identifikácie a predpovedania pravdepodobných účinkov ako aj etapu hodnotenia ich významnosti. Kvôli množstvu druhov a typov biotopov v celej Európe však nemôže byť uvedený úplný popis týchto metód; čitateľovi preto odporúčame publikácie, kde možno získať podrobnejšie informácie. V závere predchádzajúcej kapitoly bol taktiež uvedený zoznam webových stránok s ďalšími užitočnými údajmi. Popisované metódy sú v princípe zhodné s tými, ktoré sa používajú pri hodnotení vplyvov na životné prostredie a pri hodnotení kumulatívnych účinkov. Pre spracovanie podkladových štúdií a uskutočňovanie vyhodnocovania bude nutné zapojenie veľmi dobre zaškolených a skúsených ekológov.

1.1 Čo sa očakáva od ekologického hodnotenia?

Cieľom ekologického hodnotenia je umožniť pochopiť skladbu a ekologický význam druhov, spoločenstiev a ekosystémov v rámci oblasti, v ktorej má dôjsť k realizácii príslušného zámeru, a odhadnúť ich pravdepodobnú odozvu na zdroj rušivého vplyvu. Ďalej sa robí predikcia (predpoveď) typu a rozsahu pravdepodobného dopadu dotyčného zámeru na voľne rastúce rastliny a voľne žijúce živočíchy na danej lokalite. To následne vedie k navrhnutiu alternatív k návrhu zmierňujúcich opatrení, ktoré by minimalizovali alebo úplne vylúčili predpovedané dopady, alebo k odmietnutiu návrhu, pokiaľ je taký postup považovaný za nutný. Na záver bude vypracovaný monitorovací program, indikujúci, ktoré javy na danej lokalite majú byť monitorované, v akých intervaloch a kým.

Spoločenstvá a ekosystémy sa prelínajú. Sladkovodné mokrade zahŕňajú gradient ekosystémov od otvorených vôd po semiterestrické systémy ako sú rašeliniská a bariny a tie zas prechádzajú do suchozemských systémov ako sú trávnaté spoločenstvá, vresoviská a lesy. Pri navrhovaní a koordinácii ekologického hodnotenia je nutné pamätať na to, že:

- sa nedá očakávať, že by jediný ekológ sám dokázal obsiahnuť všetky aspekty ekologického hodnotenia, a bude preto nutné najat' špecialistov na rôzne taxonomické skupiny a/alebo ekosystémy;
- jednotlivé taxonomické skupiny alebo ekosystémy nemôžu byť sledované izolovane, a preto je treba prácu a závery tímu špecialistov navzájom koordinovať; a
- ekologické hodnotenie by malo byť koordinované s ďalšími aktivitami zaoberajúcimi sa environmentálnymi systémami ako je klíma, pôda a voda, ktoré predstavujú podstatné zložky ekosystémov.

1.2 Identifikácie potenciálnych dopadov

Účinky každého projektu na životné prostredie budú úplne jedinečné vďaka spôsobu jeho výstavby, prevádzky, dĺžky trvania a umiestenia. Tieto účinky môžu mať pôsobenie obmedzené len na danú lokalitu (napr. priame odstránenie vegetácie), ale môžu vplyvať aj mimo ňu (napr. zvyšujúca sa hladina živín vedúca k eutrofizácii). Existujú však niektoré všeobecné metódy, ktorými možno tieto účinky klasifikovať a napomôcť tak zamerať sa na podstatu dopadov a ich pravdepodobný rozsah. Mnoho environmentálnych praktikov preto posudzuje akýkoľvek zámer predovšetkým z hľadiska jeho fyzických, chemických a biologických účinkov.

Fyzické účinky. Fyzické zmeny životného prostredia môžu zahŕňať priame odstránenie vegetácie so sprievodnými dopadmi na rastliny a živočíchy, vytváranie bariér pre pohyb suchozemských druhov a (najčastejšie) priame zmeny biotopov. Fyzické účinky môžu byť veľkého merítka a teda viditeľné, avšak môžu byť aj výrazne menšie a menej nápadné. Priame zmeny biotopov najčastejšie zahŕňajú zničenie určitého typu biotopu nejakým druhom výstavby. K stratám biotopov však dochádza aj v dôsledku realizácie melioračných plánov pre získavanie pôdy, zavázaním lokalít nežiadúcimi materiálmi (odstránenie vrchnej vrstvy pôdy a zaťaženie) a podobne.

Vytváranie bariér. Vznik bariér môže ovplyvniť premiestňovanie mnohých druhov suchozemských organizmov vrátane migrácií na miesta rozmnožovania, životne dôležitých pre zachovanie niektorých druhov/populácií. Okrem zreteľne lokalizovaných a často intenzívnych účinkov, spojených s fyzickými premenami biotopov, môžu nastávať účinky ďalšie, s ďaleko väčším dosahom, ktoré sú spojené s fyzickými zmenami suchozemského prostredia. Líniové stavby (cesty, produktovody a nadzemné elektrovody), zámery s veľkým plošným záberom (hnedouhoľné lomy, zlaté doly) a plány na rozsiahly urbanistický rozvoj likvidujú veľké plochy biotopov a ovplyvňujú tak areály rozšírenia / migračné cesty mnohých suchozemských organizmov.

Chemické účinky. Medzi najčastejšie patria zmeny v stave živín, vnášania uhl'ovodíkov a zmeny v pH, vedúce ku kontaminácii ťažkými kovmi. Zmeny v stave živín môžu nastať priamo (ako napríklad v odpadových usadzovacích nádržiach pri likvidácii minerálnych látok), ako dôsledok ľudských činností (ako v prípade likvidácie kalov z čistiarní odpadových vôd) alebo nepriamo negatívnym pôsobením v oblastiach, ktoré majú „uzavreté“ veľké množstvo živín vo vrchných vrstvách pôdy. Existencia mnohých typov vegetácie a biotopov závisí na nízkej hladine živín a akékoľvek vnášanie živín má za následok inváziu biotopovo nepôvodných druhov na úkor druhov domácich. Mimoriadny význam majú taktiež činnosti, pri ktorých dochádza k zmenám pH pôdy.

Biologické účinky – rastlinstvo. Častým veľkoplošným problémom býva introdukcia nepôvodných rastlinných druhov, často pri záverečných povrchových úpravách po skončení stavebných prác. Nepôvodné druhy (často stromové) so sebou prinášajú celý rad potenciálnych problémov. Môžu rásť rýchlejšie ako domáce druhy a v kompetícii s nimi byť úspešnejšie; majú tendenciu uchytíť sa prostredníctvom nesprávnych techník a postupov, ako je napríklad hlboká orba; môžu dramaticky zmeniť vodný režim príslušného biotopu. Iné problémy predstavuje zvýšená aplikácia pesticídov a zavedenie nových genetických kmeňov druhov, ktoré sa síce už v danej oblasti vyskytujú, ale u týchto môže teoreticky dôjsť k zmene pôvodnej genetickej štruktúry.

Biologické účinky – živočíšstvo. Veľký problém predstavuje „otvorenie“ v minulosti neprístupných území nepôvodným druhom živočíchov, hlavne líškam, psom a zdivočeným mačkám. Nepôvodné živočíchy súťažia s domácimi druhmi o potravu a ďalšie zdroje a často nemajú žiadnych prirodzených nepriateľov, kontrolujúcich ich populácie. Odchyt nepôvodných druhov môže spôsobiť, že do pascí budú chytené aj domáce druhy.

1.3 Ktoré zložky ekosystému by mali byť skúmané?

Väčšina ekosystémov je tvorených veľkým počtom komponentov, ktoré môžu byť ovplyvnené konkrétnymi projektmi. Medzi tieto komponenty patria niektoré, označované ako „rozhodujúce premenné“, ktoré sú kritické pri vyhodnocovaní stavu suchozemského prostredia, ktoré má byť ovplyvnené, pri predikcii pravdepodobných účinkov projektu na toto prostredie a pri meraní veľkosti týchto účinkov. Odôvodnenie výberu týchto rozhodujúcich premenných by malo byť súčasťou dokumentácie. Medzi komponenty, ktorých štúdium býva najužitočnejšie, patria napríklad:

- *komponenty významné pre človeka* (ekonomicky významné živočíchy a typy biotopov, druhy významné pre ekoturistiku);
- *komponenty s vnútornou (implicitnou) hodnotou* (vzácne alebo ohrozené druhy alebo stanovište s výskytom mimoriadne diverzifikovaných spoločenstiev či mimoriadne cenných druhov);
- *„kľúčové“ komponenty*. Niektoré „kľúčové“ druhy majú veľký alebo relatívne vysoký účinok na štruktúru biotopu alebo spoločenstiev vzhľadom k ich početnosti alebo veľkosti, čo má za následok vznik kaskádového efektu na ostatné zložky ekosystému;
- *komponenty, slúžiace ako indikátory zmeny*, odrážajúce „zdravotný stav“ daného ekosystému. Medzi tieto indikátory patria: spoločenstvá organizmov a populácie druhov, toxikologická odpoveď a biologicky podmienený nárast toxických látok.

2. VÝCHODISKOVÉ PODKLADOVÉ ŠTÚDIE

2.1 Úvod

Východiskové podkladové štúdie popisujú stav životného prostredia v oblasti, kam má byť situovaný projekt pred jeho realizáciou. Sú východiskom pre hodnotenie a vyžadujú rokovania a konzultácie so špecialistami už na samom začiatku prípravy plánovania budúceho návrhu. Špecialisti okrem toho, že zaručujú odbornosť, musia taktiež chápať potreby investora aj hodnotiacej inštitúcie. Stručný východiskový súpis požiadaviek, ktorých sa ďalej musia všetci držať, musí byť odsúhlasený všetkými zainteresovanými stranami. Úspech je potom podmienený kvalitným prejednávaním a dostatočným finančným zabezpečením.

Životne dôležité, avšak často zložité je stanovenie oblasti pôsobenia dopadu, nakoľko u väčšiny biotopov nie sú ich hranice definovateľné. Preto sa taktiež dopady abiotických činiteľov menia, napríklad vo vzťahu k ročnému obdobiu. Môže teda byť potrebné uskutočniť dodatočnú revíziu hraníc oblasti pravdepodobného dopadu na základe novozistených informácií a s touto skutočnosťou musia všetky štúdie počítať. Východiskové štúdie by mali zahŕňať aj fyzické parametre typu orientácie k svetovým stranám, geológie a topografie, nakoľko väčšina záujmov, týkajúcich sa biotopov, má väzbu na fyzické charakteristiky územia.

Niektoré z požadovaných informácií pre hodnotenie suchozemských biotopov by sa malo dať získať kompilačne z teoretických podkladov. Pri stanovení, či dochádza k významným zmenám v topografických charakteristikách, ako je napríklad pobrežná erózia, môžu byť užitočné mapy a letecké snímky. Existujúce informácie však môžu byť nedostatočné a/alebo zastaralé; v takých prípadoch je potrebné vždy získať nové podklady.

2.2 Terénne štúdie

Pokiaľ to je nutné, musia praktickí ekológovia vytvoriť nové či prispôbiť existujúce základné metodiky na zistenie informácií v takom formáte, ktorý umožní vytváranie prognóz. Posudzovaná oblasť by mala zahŕňať toľko typov biotopov a taxonomických skupín, koľko je možné. Dáta, získané z terénnych prieskumov, by mali poskytnúť objektívny základ pre hodnotiaci proces. Metódy zberu by mali byť opakovateľné a vo väčšine prípadov by mali byť získavané kvantitatívne dáta. Pri výbere odborníkov pre terénne štúdie by mali ich navrhovatelia vychádzať z predpokladu, že títo odborníci budú oboznámení s požadovanými metódami zisťovania zvolených rozhodujúcich premenných a budú mať s nimi praktické skúsenosti. Táto Príloha nepopisuje detailne metódy zberu údajov, ale skôr zdôrazňuje tie aspekty terénnych štúdií, ktoré by mali byť brané do úvahy a do konkrétnych štúdií by mali byť zahrnuté.

Tam, kde teoretické podklady indikujú buď prítomnosť druhov, populácií alebo spoločenstiev, uvedených v smernici o biotopoch a/alebo smernici o vtákoch, či prítomnosť biotopov vhodných pre také druhy, prípadne kde teoretické podklady naznačujú, že plánovaný zámer môže mať významný dopad na územie, významné svojou vysokou ochrannou hodnotou alebo v rámci územia hraníc lokality, o ktorej je známe, že sa na nej nachádzajú významné druhy, populácie alebo spoločenstvá, bude potrebné uskutočniť rozsiahle botanické a zoológické kvantitatívne štúdie. Podobne bude potrebné realizovať ďalšie prieskumy aj tam, kde tieto podklady naznačujú, že sa na lokalite nachádza zraniteľný biotop so vzácnymi spoločenstvami rastlín a/alebo živočíchov. Východzie informácie sú

uvedené v štandardných dátových formulároch lokalít sústavy Natura 2000; okrem toho je potrebné myslieť na využitie detailných vedomostí miestnych odborníkov a predchádzajúcich terénnych štúdií, podniknutých v rámci daného územia.

Ďalšie situácie, vyžadujúce uskutočnenie nových súhrnných prieskumov, nastanú vtedy, ak:

- teoretické podklady uvádzajú, že na dotknutom území sa vyskytujú druhy, považované na miestnej úrovni za významné;
- je pravdepodobné, že druhy môžu byť ovplyvnené v priebehu realizácie zámeru;
- populácie majú dôležité funkcie v rámci biotopov na mieste, do ktorého sa navrhuje realizácia zámeru, a v jeho okolí; a
- dopad plánovaného zámeru povedie k významným zmenám biotopov (napríklad trvalé odstránenie živočíchov spásajúcich trávu v určitých typoch travinných biotopov).

Tam, kde je pravdepodobné, že dôjde k dopadu na významné druhy, malo by byť, pokiaľ to je možné, uvedené príslušné percento miestnej, regionálnej, celoštátnej a celkovej populácie. Rovnako pri rastlinách by mal byť uvedený ich areál vo vzťahu k celkovému počtu existujúcich biotopov. Ak má dôjsť k ovplyvneniu migrujúcich druhov, ak je to možné, opäť by mala byť uvedená veľkosť postihnutej populácie v pomere k miestnej, regionálnej, celoštátnej a celkovej populácii.

2.3 Štúdie o rastlinách a biotopoch

Prieskumy biotopov predstavujú významnú súčasť ekologických hodnotení. Cieľom nasledujúcej metodiky je predovšetkým správne nasmerovať plánovanie a uskutočňovanie takých prieskumov; uvedené sú dostupné možnosti zberu vzoriek. Je dôležité mať na pamäti, že ťažisko všetkých biotopových prieskumov musí ležať v území, ktoré má byť postihnuté.

V ideálnom prípade by terénne prieskumy rastlín a biotopov mali zahŕňať štúdie o cievnatých rastlinách, machoch, lišajníkoch aj hubách. Je preto nevyhnutné získať poznatky od špecialistov, schopných identifikovať všetky tieto skupiny.

Pri plánovaní detailných terénnych prieskumov existuje päť dôležitých faktorov:

- veľkosť vzorky
- spôsob zberu (napr. náhodný výber, zber podľa vrstiev a pod.)
- meranie početnosti druhov
- environmentálne faktory
- metódy analýzy dát.

Prieskumy rastlín a biotopov sa líšia v miere vynaloženého úsilia a sú ovplyvnené skladbou vegetácie na študovanej lokalite, dĺžkou realizácie prieskumu a dostupnými finančnými zdrojmi a kvalifikáciou a skúsenosťami osôb uskutočňujúcimi prieskumy. Doporučuje sa trojfázový postup:

Fáza 1. Zaoberá sa všeobecným popisom biotopu (biotopov) a vegetačných typov na študovanej lokalite; jej výsledkom je zoznam nájdených druhov.

Fáza 2. Poskytuje ďalšie informácie o konkrétnych lokalitách v rámci celej skúmanej oblasti. K tomu sú potrebné údaje o významnosti druhov v rámci spoločenstiev, získané zberom kvantitatívnych

vegetačných údajov. Výstupom tejto fázy by mal byť popis a klasifikácia vegetácie podľa všeobecne užívaných postupov.

Fáza 3. Intenzívny zber detailných kvantitatívnych informácií o populáciách druhov a o spoločenstvách. Je najčastejšie vyžadovaný k objasneniu zložitého usporiadania vnútri spoločenstiev alebo pre stanovenie vzťahov medzi druhmi a spoločenstvami a jedného alebo viacerých kritických faktorov. Pre hodnotenie podľa článku 6 smernice o biotopoch nemusí byť fáza 3 potrebná.

2.4 Vtáky

Metódy sčítania vtákov sú veľmi dobre prepracované – porovnaj Bibby *et al.* (1992) pre techniky sčítania širokého okruhu druhov vtákov (brodivce, dravci, sťahovavé a nemigrujúce spevavce, pobrežné morské vtáky a pod.) ako aj pre interpretáciu výsledkov sčítania a spôsoby monitorovania. Hockin *et al.* (1992) popisujú ďalšie výskumy o účinkoch vyrušovania na vtáky.

Tam, kde je pravdepodobné, že plánovaný zámer ovplyvní vzácne sa rozmnožujúce druhy, budú vhodné metódy prieskumov závisieť na tom, o aké druhy ide, a na typoch biotopov, kde sa tieto druhy vyskytujú. Súčasťou všetkých metód sú pešie pochôdzky a automatickou požiadavkou je rozpoznávanie hlasov vtákov. Metódy sú ovplyvnené sezónnymi variáciami (obdobie rozmnožovania, obdobie mimo túto dobu) a dennou dobou (skoré ráno je najvhodnejším časom pre sčítanie väčšiny druhov). Adekvátnosť výsledkov sčítania vtákov závisí na jeho opakovaní (skoré ranné návštevy v týždenných intervaloch, zmeny smeru sčítacích trás s cieľom zmapovania čo najväčšej časti lokality, zaznamenávanie polohy a doby pozorovaní). Presnosť sčítania ovplyvňujú niektoré faktory, hlavne relatívna početnosť biotopov a vtákov, ich nápadnosť a počasie.

Všeobecné sčítanie vtákov by malo zahrňovať jednu alebo niekoľko nasledujúcich techník (podrobnosti pozri v Bibby *et al.*, 1992):

- *Mapovanie teritórií* – môže byť využité pre stanovenie hustoty, miest výskytu a teritórií.
- *Líniové transekty* – pešie transekty pevnej dĺžky a polohy s nemennou rýchlosťou chôdze.
- *Bodové sčítanie* – využíva náhodne zvolené body, na ktorých sú uskutočňované pozorovania; je to užitočná technika pre poznávanie asociácií medzi vtákmi a biotopom.

Tam, kde plánovaný zámer bude mať potenciálny dopad na druhy alebo populácie, považované za miestne významné, väčšina prieskumov bude pozostávať z najmenej jednej (s preferenciou väčšieho počtu) návštevy lokality v dobe prítomnosti vtákov, načasované tak, aby došlo k čo najmenšiemu vyrušovaniu, mimo doby sedenia na vajciach alebo kŕmenia mláďat.

Plány alebo projekty, ktoré potenciálne môžu ovplyvniť miesta odpočinku alebo kŕmenia migrujúcich druhov, by mali byť doprevádzané údajmi o mieste s najvyšším výskytom daného druhu (druhov) minimálne za posledných 5 rokov. Ak nie je takýto údaj k dispozícii, treba u takýchto druhov podniknúť prieskum dĺžky využívania lokality, a to v mesačných intervaloch počas celého obdobia využívania lokality vtákmi.

Zvláštne okolnosti – sčítanie nočných vtákov. Najúspešnejšou metódou pre detekciu nočných druhov je využitie kombinácie bodového osvetlenia v predpokladanom teritóriu lovu/rozmnožovania s prehrávaním magnetofónových nahrávok s hlasmi daných druhov k vyvolaniu teritoriálnej odpovede (podrobnosti pozri v Bibby *et al.*, 1992).

2.5 Cicavce

Väčšina cicavcov sa skúma ťažšie ako vtáky. Pri prieskumoch sa často využívajú náhodné pozorovania/rozpoznávanie hlasov alebo známy výskyt, viazaný na stopy, trus alebo iné teritoriálne značky. Mnohé techniky, používané pre zisťovanie výskytu cicavcov na určitom biotope, sú závislé na vysokom stupni odbornosti a veľmi často bývajú časovo náročné. Napriek tomu musí byť výskum cicavcov integrálnou súčasťou celkového ekologického hodnotenia lokality, na ktorej má potenciálne dôjsť k realizácii zámeru.

Pomerne ľahko sa dajú odhaliť úkryty cicavcov (hniezda, dutiny, nory a pod.); taktiež trus a časti rastlín pozdĺž trás, ktorými sa pohybujú za potravou, sú užitočnými znakmi ich výskytu, hlavne tých druhov, ktoré majú mimoriadne nápadný spôsob získavania potravy. Šelmy a niektorí hlodavci vytvárajú pri hľadaní rastlinnej potravy alebo bezstavovcov charakteristické krmné miesta. Veľmi skúsení pozorovatelia dokážu identifikovať cicavce podľa výkalov, zbytkov ich koristi, zvukov a pachov. Väčšina odborníkov však využíva predovšetkým stopy alebo odchyt samotných jedincov. Stopy možno najlepšie nájsť v hlinitých vlhkých úsekoch, kadiaľ cicavci prichádzajú piť; určovanie podľa usporiadania stôp môže uľahčiť vhodná literatúra. Detaily o metódach prieskumu cicavcov uvádza Wemmer *et al.* (1996).

Prítomnosť určitých druhov možno zistiť pomocou ich zvukových nahrávok – ak sú jedinci týchto druhov prítomní na lokalite, na tieto hlasy odpovedajú. Ide o užitočnú neagresívnu metódu pre vytvorenie obrazu o cicavcoch danej lokality. Pre nočné stromové druhy sa osvedčila kombinácia silného bodového osvetlenia (100 W) v predpokladanom loviacom/páriacom teritóriu s magnetofónovou nahrávkou ich hlasov.

Druhy netopierov možno zaznamenávať pomocou ultrazvukových netopierich detektorov. Každý druh netopiera vysiela svoj vlastný ekolokačný zvuk na konkrétnej frekvencii, ktorú možno vyladiť na komerčne dostupnom detektore, napr. typu „Anabat“. Používanie takýchto detektorov je bežnou prácou pri uskutočňovaní výskumu netopierov pre účely procesu EIA a aj napriek určitým problémom poskytuje spoľahlivé údaje o tom, či sa určité druhy netopierov na lokalite vyskytujú. Väčšina metód prieskumov cicavcov a mnohé metódy odhadovania ich početnosti vyžadujú odchyt. Pre cicavce určitých veľkostí na rôznych biotopoch existujú špecifické techniky a pasce, ako napríklad padacie pasce, Longworthove alebo Shermanove pasce pre malé suchozemské cicavce, Elliotove pasce pre stromové cicavce a netopierie siete a sieťové pasce na netopiere. Odchyt by mali vykonávať oprávnení odborníci. Jones *et al.* (1996) obsiahle diskutuje celú škálu existujúcich techník pre odchyt stredných až veľkých cicavcov; doporučujeme tento text pred zahájením prác dôkladne prečítať. Uskutočňovanie výskumov je potrebné prispôbiť dobe a spôsobu rozmnožovania dotknutých druhov.

Zisťovanie prítomnosti stredných a veľkých cicavcov je spravidla vhodnejšie realizovať menej násilnými metódami. Základnou metódou je použitie „vlasových trubičiek“. Ide o plastové trubičky,

navnadené vhodným lákadlom, s lepiacou páskou. Živočích sa o ne v snahe dosiahnuť na návnadu otiera a na pásku sa pritom nalepí trocha srsti, ktorú možno odobrať k rozboru.

Ďalšou nenásilnou metódou, užitočnou hlavne pri určovaní kryptických (utajených) druhov, je prieskum trusu. Zber a určovanie trusu veľkých suchozemských cicavcov dáva užitočný obraz o druhoch, využívajúcich študovanú lokalitu, a o ich distribúciu na nej. Zvlášť prínosný môže byť výskum trusu predátorov, nakoľko trus obsahuje kosti, srst', šupiny a perie niektorých iných živočíchov z danej lokality. Rozbor trusu je zložitý proces a môže byť robený len skúseným odborníkom.

2.6 Obojživelníky a plazy

Rozhodujúcim faktorom pri prieskume plazov a obojživelníkov je denná doba, pretože rozšírenie týchto chladnokrvných živočíchov a ich aktivitu ovplyvňuje teplota. U plazov sťažuje výskum ich vysoká pohyblivosť a veľká diverzita.

Pre účely ekologického hodnotenia sa prieskum plazov uskutočňuje najčastejšie formou priameho pozorovania pozdĺž transektu, vedúceho cez rôzne typy biotopov, alebo prostredníctvom padacích pascí, položených v súradnicovom systéme vnútri celého študovaného územia. Techniky prieskumu obojživelníkov sú veľmi dobre zhrnuté v literatúre (pozri Heyer *et al.*, 1994, pre obsiahly popis všetkých aspektov monitorovania a merania obojživelníkov, ktoré zahŕňajú úplnú druhovú inventarizáciu, zvukové transekty, odchyt do pascí, zber lariev).

2.7 Suchozemské bezstavovce

Už aj veľmi obmedzený prieskum odhalí množstvo jedincov, ktoré je nutné determinovať, čo vyžaduje špecialistov, hlavne pokiaľ požadujeme determináciu až na druhovej úrovni. Pred realizáciou prieskumu bezstavovcov je dôležité stanoviť jeho ciele, podľa ktorých sa riadi druh a úroveň použitých techník. Cieľom môže byť vytvorenie úplného zoznamu druhov (nie je dostatočne realistické, nakoľko ide o činnosť časovo veľmi náročnú), reprezentatívny zoznam indikačných druhov pre všetky vegetačné spoločenstvá na lokalite, zoznam pozoruhodných (vzácných) druhov alebo klasifikácia spoločenstiev bezstavovcov pomocou indikačných druhov.

Brooks (1993) doporučuje položiť si nasledujúce otázky, ktoré by si mal každý zodpovedať ešte pred zahájením akéhokoľvek prieskumu: kde a kedy zbierať, koľko vzoriek čoho, aká metóda zberu bude použitá. Ideálne rozvrhnutie spôsobu zberu by malo odrážať stupeň diverzity biotopu a na druhej strane by mal byť zber uskutočniteľný z hľadiska vynaloženého úsilia a času. Mal by sa uskutočňovať v ročnom období, keď sa väčšina druhov hmyzu nachádza v adultnej fáze životného cyklu (čo minimalizuje problémy s juvenilnými jedincami), musí sa však v priebehu roka opakovať, pričom je treba venovať mimoriadnu pozornosť počasiu. Za normálnych okolností sa venuje pozornosť mimoriadnym, reprezentatívnym (reprezentujúcim typ biotopu/vegetačný typ) alebo indikačným druhom. Techniky zberu u bezstavovcoch popisujú Morris, Thurling & Shreeve (1995); patria medzi ne priame pozorovania a determinácie, prechádzanie transektom, chytanie sieťkou, odber vrchnej vrstvy pôdy, zber z povrchu listov a rôzne metódy odchytu do pascí pre neskoršie určovanie a analýzu za pomoci padacích, vytriasacích, lepiacich, vodných, svetelných alebo iných špeciálnych pascí.

2.8 Analýza dát a interpretácia výsledkov

Analýza dát musí byť robená už v počiatočných etapách plánovania ekologickej hodnotiacej štúdie, aby bolo zabezpečené, že zhromaždené údaje budú môcť byť využité pri hodnotení okolností, ktoré sa objavujú počas fázy stanovovania obsahu a rozsahu dokumentácie.

Všeobecne možno konštatovať, že nie je možné, uskutočniteľné ani ekonomické skúmať rozhodujúce premenné prostredníctvom vyzbierania celej populácie v záujmovej oblasti (Winer *et al.*, 1991, Underwood, 1997); vzorky je preto nutné odoberať objektívnym spôsobom, pri ktorom predpokladáme, že reprezentujú danú populáciu. K vyhodnoteniu miery spoľahlivosti toho, že vzorky skutočne reprezentujú celú populáciu a poskytujú tak dobrý podklad pre rozhodovanie, používame štatistické metódy.

Napriek svojej relatívnej zložitosti umožňujú štatistické testy odborníkovi odhadnúť, či rozdiely medzi vzorkami odrážajú skutočnú odlišnosť medzi jednotlivými prístupmi alebo či ide len o náhodný efekt. Kritickým krokom celého procesu je definovanie hypotéz, ktoré sa dajú následne testovať. Green (1979) a Underwood (1990) podávajú dobré prehľady postupov pri štatistickom testovaní v ekológii. Vo väčšine ekologických štúdií sa používajú dva základné typy testov:

- univariantný, kde je testovaná hypotéza o jedinej závislej premennej a jej vzťahy k jednej alebo viacerým nezávislým premenným;
- multivariantný, pri ktorom sa zhľukujú skupiny objektov na základe ich podobnosti alebo odlišnosti (Clarke, 1993).

V rámci každého z týchto typov existuje rozdelenie na parametrické a neparametrické testy. Parametrické testy sú založené na meraní strednej hodnoty (priemerov) a rozptylu (štandardná odchýlka) a predpokladajú normálne rozdelenie dát. Neparametrické testy sú založené na radoch, u ktorých sa nepredpokladá pravidelné rozdelenie dát. Popisy týchto metód možno nájsť v mnohých učebniciach, napr. Siegel a Castellan (1988) a Winer *et al.* (1991). Tieto metódy poskytujú ekológom rad analytických nástrojov pre hodnotenie celkovej štruktúry skúmaných spoločenstiev organizmov a umožňujú im posúdiť pravdepodobnú odpoveď jednotlivých konkrétnych populácií druhov na potenciálne dopady.

Štatistické testy by mali do viesť vedca k uskutočňovaniu zberu dát na základe logického rámca tak, aby prinášali odpoveď na konkrétne špecifické otázky. Čím presnejšia je otázka, tým vyššia je pravdepodobnosť, že získame jednoznačný výsledok, t. j. či existuje alebo neexistuje rozdiel. Potenciálnym problémom štatistických textov je to, že býva často zložité objasniť implikácie netechnického charakteru, plynúce z výsledkov štatistických textov, rozhodujúcim činiteľom a zainteresovaným stranám.

3. PREDPOVEDANIE DOPADU

3.1 Úvod

Po stanovení rozsahu požadovaných prác (úloha 2) a popise suchozemského prostredia, ktoré môže byť ovplyvnené (úloha 3), je nevyhnutné uskutočniť predpoveď toho, čo by sa s týmto prostredím stalo pri existencii navrhovaného projektu. Je potrebné vyhodnotiť i významnosť predpovedaných účinkov tak, aby zainteresované strany mohli porovnávať a ohodnotiť predpovedané pozitívne a negatívne dopady. Tie by mali byť predpovedané čo najpresnejšie a tak, aby východiská pre predpovede boli úplne jednoznačné. Kdekoľvek to je možné, predpovede by mali byť prezentované takým spôsobom, aby sa dali testovať tak, aby sa mohli výstupy testov priamo prepojiť s monitorovacím programom.

3.2 Vstupy pre predikciu dopadu

Predpovedanie odpovede (pokiaľ vôbec nejaká bude) rozhodujúcej premennej na vyrušovanie môže byť obtiažne a pokiaľ chýbajú podrobné vedecké informácie, vyžaduje prístup s využitím princípu preventívnych opatrení. Pre predpovedanie šírky pravdepodobných dopadov je potrebné, aby boli splnené nasledujúce podmienky:

- ekológovia majú byť dobre oboznámení s podstatou navrhovaného zámeru vrátane spôsobu realizácie, činností pri výstavbe a časového harmonogramu;
- musia byť uskutočnené podrobné predpovede fyzických a chemických zmien (často za pomoci ďalších špecialistov), ktoré nastanú v dôsledku navrhovaného zámeru;
- musí existovať popis biotopov a zvolených rozhodujúcich premenných;
- je potrebné vedieť, akým spôsobom budú rozhodujúce premenné odpovedať na navrhovaný druh vyrušovania;
- je nutné poznať pôsobenie podobných projektov z iných miest; a
- je potrebné vedieť o minulých, súčasných alebo iných schválených projektoch v okolí, ktoré môžu spôsobovať spolu s hodnoteným projektom interaktívne alebo kumulatívne dopady.

3.3 Metódy predikcie dopadu

Predpovedanie dopadu navrhovaného projektu by sa malo vykonávať prostredníctvom štruktúrovaného rámca (pozri Morris & Therivel, 1995; Thomas, 1998). K tomu je potrebné, aby bol identifikovaný typ dopadu – spravidla uvádzaný v podobe

- priamych a nepriamych účinkov;
- krátko- a dlhodobých účinkov;
- účinkov výstavby, prevádzky a likvidácie;
- izolovaných a interaktívnych účinkov; a
- kumulatívnych účinkov.

Používanými metódami sú:

Priame merania; napr. územia alebo biotopov zničených či ovplyvnených, relatívnych strát v populáciách druhov, biotopov a spoločenstiev.

Obrazové, sieťové a systémové diagramy; identifikujú následné reťazce dopadov, vyvolané dopadom priamym; nepriame dopady možno označovať ako sekundárne, terciárne a pod. na základe príčinnej súvislosti ich vzniku. Systémové diagramy sú lepšie ako diagramy sieťové, pokiaľ ide o ilustrovanie vzájomných vzťahov a ciest pôsobenia vplyvov (pozri CEQ 1997, str. A-13 – A-18).

Kvantitatívne predikčné modely; poskytujú matematicky odvodené predpovede, založené na dátach a predpokladoch o sile a smere dopadov. Modely môžu extrapolovať predpovede, ktoré súhlasia s údajmi z minulosti aj súčasnosti (analýzy trendov, scenáre vývoja, analógie, pri ktorých sa prenášajú informácie z iných vhodných lokalít), a intuitívne predpovede. Normatívne prístupy k modelovaniu pracujú s obráteným poradím, keď sa vychádza od požadovaného výstupu a hodnotí sa, či navrhovaný projekt tieto ciele naplní (pozri Morris a Therivel, 1995, str. 132–138, a CEQ 1997 str. A-19 – A-23). Niektoré z bežne používaných modelov predpovedania šírenia znečisťujúcich látok vo vzduchu, pôdnej erózii, ukladania sedimentov v prúde a kyslíkový deficit v znečistených riekach.

Geografické informačné systémy (GIS) sú využívané k vytváraniu modelov priestorových vzťahov, ako je prekrývanie vrstiev, alebo k mapovaniu oblastí a lokalít, citlivých na stratu biotopov. GIS predstavujú kombináciu počítačovej kartografie, ukladania mapových údajov a riadiaceho databázového systému, ukladajúceho atribúty typu využitia pozemku alebo svahovitosti. GIS umožňuje, aby uložené premenné boli ukázané, kombinované a veľmi rýchlo analyzované. (pozri Prílohu D, Morris a Therivel, 1995)

Informácie z predchádzajúcich podobných projektov; môžu byť užitočné, hlavne pokiaľ boli uskutočnené kvantitatívne predpovede a ich výsledok bol monitorovaný v praxi.

Expertné stanoviská a úsudky; vyplývajúce z predchádzajúcej praxe a konzultácií.

Popis a korelácie: fyzické faktory (vodný režim, hluk), ktoré môžu mať priamy vzťah k rozšíreniu a početnosti druhov. Ak je možné predpovedať budúce fyzické podmienky, možno na tomto základe predpovedať aj budúce početnosti.

Analýza únosnej kapacity (pozri CEQ, 1997, str. Q-33 – A-36); pozostáva z identifikovania prahovej hodnoty stresu, pod ktorým sa môžu funkcie populácií a ekosystému ešte udržiavať. Analýza nosnej kapacity zahrňuje identifikáciu potenciálne limitujúcich faktorov a navrhnutie matematických rovníc, popisujúcich kapacitu zdroja alebo systému v podobe prahovej hodnoty, vyvolané každým z limitujúcich faktorov.

Ekosystémová analýza (pozri CEQ 1997, str. A-37 – A-42). Cieľom tohto postupu je vytvoriť široký regionálny pohľad v holistickom rámci. Ekosystémová analýza má tri základné princípy: (1) akceptácia pohľadu na ekosystémy na „úrovni krajiny“; (2) použitie radu indikátorov vrátane dát na úrovni spoločenstiev a ekosystémov a (3) do úvahy sa berie množstvo interakcií medzi ekologickými komponentmi, ktoré sú potrebné k udržiavaniu funkcií ekosystému.

4. HODNOTENIE VÝZNAMNOSTI

Hodnotenie je proces, pri ktorom je vyhodnocovaná dôležitosť alebo významnosť dopadu projektu/plánu (negatívneho či priaznivého). Vo väčšine prípadov ide o rozhodnutie, vychádzajúce z množstva faktorov; možno ho však dosiahnuť aj objektívnejším spôsobom za použitia daných kritérií a štandardov. Glasson et al. (1999) verí, že hodnotenie by malo byť často skôr jednoduchšie a pragmatické, ako založené na zložitých a dôkladne prepracovaných analýzach. Hodnotenie významnosti bude založené napríklad na nasledujúcich faktoroch:

- charaktere a viditeľnej hodnote ovplyvneného prostredia;
- šírky, priestorového rozsahu a trvania očakávanej zmeny;
- schopnosti prostredia pružne sa vyrovnáť so zmenou;
- miere spoľahlivosti, s akou možno presne predpovedať zmeny;
- existenciu stratégií, programov, plánov a pod., ktoré možno použiť ako kritéria;
- existencii environmentálnych štandardov, s ktorými možno porovnávať návrh (napr. normy kvality ovzdušia, kvality vody a pod.);
- stupňa verejného záujmu a záujmu na príslušných environmentálnych zdrojoch a ďalších záležitostiach, spojených s navrhovaným projektom;
- možnostiach zmierňovania dopadov, trvalej udržateľnosti a reverzibility.

Pri alternatívnom prístupe je potrebné špecifikovať, čo za konkrétnych okolností predstavuje významný dopad. Tento postup bol použitý v Austrálii na základe zákona Austrálskeho zväzu o ochrane životného prostredia a ochrane biodiverzity z roku 1999. Kritéria významnosti sú stanovované rôzne pre rôzne typy prírodných javov, napr. pre vyhlásené ramsarské mokrade, chránené ohrozené druhy a ekologické spoločenstvá, morské prostredie atď. Napríklad pre ramsarskú mokrad' je dopad významný, ak:

- sú zničené alebo zmenené časti územia mokrade
- dôjde k rozsiahlej alebo kvantifikovateľnej zmene prírodného hydrologického režimu mokrade (napr. zmeny v dobe, trvaní a frekvencii období prúdenia podzemných a povrchových vôd do a z mokrade);
- je významne ovplyvnený biotop alebo životný cyklus pôvodného druhu, závisiaceho na mokradi;
- dôjde k rozsiahlej alebo kvantifikovateľnej zmene vo fyzicko-chemickom stave mokrade (napr. zmena salinity, znečistenia, hladiny živín, teploty, zákalu a pod.)
- do mokrade sú zavlečené invazívne druhy.
- Podobne pre oficiálne uznané migrujúce druhy je dopad považovaný za významný, pokiaľ:
- mení (vrátane fragmentácie, zmeny režimu vypaľovania, zmeny obehu živín alebo hydrologického cyklu), ničí alebo izoluje oblasť s biotopom, významným pre prežitie druhu;
- dôjde k zavlečeniu inváznych druhov na významné biotopy daného druhu;
- vážnym spôsobom naruší životný cyklus (rozmnožovanie, kŕmenie, migračné chovanie alebo odpočinok) ekologicky významnej časti populácie druhu.

REFERENCIE

- Beanlands, G. E. & Duinker, P. N. (1983). An ecological framework for environmental impact assessment in Canada. FEARO, Canada.
- Bibby, C. J. Burgess, N. D. & Hill, D. (1992). Bird Census Techniques. Academic Press, London.
- Brooks, S. J. (1993). Guidelines for invertebrate site surveys. British Wildlife, 4, 283–286.
- CEQ (Council on Environmental Quality, USA) (1997) Considering Cumulative Effects, Washington: Executive Office of the President, and available at: <http://ceq.doe.gov/nepa/nepanet.htm>.
- Clarke, K. R. (1993). Non-parametric multivariate analyses of changes in community structure. Australian Journal of Ecology, 18, 117–143.
- Glasson, J., Therivel, R. and Chadwick, A. (1999, 2nd edition) Introduction to Environmental Impact Assessment, London: UCL Press.
- Green, R. H. (1979). Sampling design and statistical methods for environmental biologists. Wiley Interscience, New York.
- Heyer, W. R., Donnelly, M. A., McDiarmid, R. W., Hayek, L. C. & Foster, M. S (Eds.). (1994). Measuring and monitoring biological diversity: Standard methods for amphibians. Smithsonian Institution Press, Washington & London.
- Hegmann, G., Cocklin, C., Creasey, R., Dupuis, S., Kennedy, A. Kingsley, L., Ross, W. Spaling, H. and Stalker, D. (1999) *Cumulative effects assessment practitioners guide*, Hull, Quebec: Minister of Public Works and Government Services. Also available at: www.ceaa.gc.ca/publications_e/cumul/guide_e.htm
- Hockin, D., Ounstead, M., Gorman, M., Hill, D., Keller, V. & Barker, M.A. (1992). Examination of the effects of disturbance on birds with reference to its importance in ecological assessments. Journal of Environmental management, 36, 253–286.
- Hyder Consulting (1999) *Guidelines for the assessment of indirect and cumulative impacts as well as impact interactions*, Brussels: European Commission – DGXI. Also available at: <http://europa.eu.int/comm/environment/eia/eia-support.htm>
- Jones, C., McShea, W. J., Conroy, M. J. & Kunz, T. H. (1996). Capturing Mammals. In: Measuring and Monitoring Biological Diversity: Standard Methods for Mammals (Eds. Wilson, D. E., Cole, F. R., Nichols, J. D., Rudran, R. & Foster, M. S.). Smithsonian Institution Press, Washington & London.
- Kent, M. & Coker, P. (1992). Vegetation description and analysis: A practical approach. Belhaven Press, London.
- Morris, P. & Therivel, R. (1995). Methods of Environmental Impact Assessment. UCL Press Ltd. London.
- Morris, P., Thurling, D. & Shreeve, T. (1995). Terrestrial Ecology. In: Methods of Environmental Impact Assessment (Eds. Morris & Therivel). UCL Press Ltd. London.
- Siegel, S. & Castellan, N.J. (1988). Nonparametric statistics for the behavioural sciences. McGraw-Hill, New York.
- Underwood, A. J. (1990). Experiments in ecology and management: Their logic, functions and interpretation. Australian Journal of Ecology, 15, 365–389.
- Underwood, A. J. (1997). Experiments in Ecology; Their logical design and interpretation using analysis of variance. Cambridge University Press, Cambridge.

-
- Wemmer, C., Kunz, T. H., Lundie-Jenkins, G. & McShea, W. J. (1996), Mammalian Signs. *In*: Measuring and Monitoring Biological Diversity: Standard Methods for Mammals (Eds. Wilson, D. E., Cole, F. R., Nichols, J. D., Rudran, R. & Foster, M. S.). Smithsonian Institution Press, Washington & London.
- Winer, B. J., Brown, D. R. & Michels, K. M. (1991). Statistical principles in experimental design. McGraw Hill, New York.

VZOROVÉ HODNOTIACE FORMULÁRE

Tab. 1 Formulár pre zisťovacie konanie

Stručný popis projektu alebo plánu	
Stručný popis lokality sústavy Natura 2000	
Kritéria hodnotenia	
Popis individuálnych prvkov projektu (buď pôsobiacich samostatne alebo v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi), u ktorých je pravdepodobne, že môžu mať dopady na lokalitu sústavy Natura 2000	
Popis všetkých pravdepodobných priamych, nepriamych alebo sekundárnych dopadov projektu (buď samostatných, alebo pôsobiacich v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi) na lokalitu sústavy Natura 2000 pôsobením <ul style="list-style-type: none"> - veľkosti a merítka; - záberu pôdy; - vzdialenosti od lokality sústavy Natura 2000 alebo od kľúčových fenoménov lokality; - požiadaviek na prírodné zdroje (čerpanie vody a pod.); - požiadaviek na výkopové práce; - dopravných požiadaviek; doby trvania stavby, doby prevádzky, dĺžky likvidácie a pod.; <ul style="list-style-type: none"> - ostatné 	
Popis všetkých pravdepodobných zmien na lokalite, vzniknutých v dôsledku <ul style="list-style-type: none"> - redukcie rozlohy biotopu; - vyrušovania kľúčových druhov; - fragmentácie biotopov alebo výskytu druhov; - zníženie v druhovej hustote; - zmeny kľúčových indikátorov, majúcich ochrannú hodnotu (kvalita vody a pod.); - zmeny klímy 	
Popis všetkých pravdepodobných dopadov na danú lokalitu sústavy Natura 2000 z hľadiska <ul style="list-style-type: none"> - interferencie s kľúčovými vzťahmi, ktorými je definovaná štruktúra lokality; - interferencie s kľúčovými vzťahmi, ktorými je definovaná funkcia lokality. 	
Súpis indikátorov významnosti ako výsledku identifikácie vyššie popísaných účinkov z hľadiska <ul style="list-style-type: none"> - straty - fragmentácie - prerušenia - vyrušovanie - zmeny kľúčových charakteristík lokality (napr. kvality vody a pod.) 	
Výpis tých prvkov projektu alebo plánu (v rámci vyššie uvedených) alebo ich kombinácií, u ktorých je pravdepodobné, že môžu mať pravdepodobne vyššie uvedené typy dopadov alebo u ktorých rozmer či šírka dopadov nie sú známe.	

Tab. 2 Záznam o nezistení významných účinkov

Názov projektu alebo plánu			
Názov a poloha lokality sústavy Natura 2000			
Popis projektu alebo plánu			
Súvisí projekt alebo plán priamo s manažmentom lokality alebo je pre ňu nevyhnutný (uved'te podrobnosti)?			
Existujú ďalšie projekty alebo plány, ktoré, ak budú hodnotené spolu s týmto projektom, by mohli ovplyvniť lokalitu (uved'te podrobnosti)?			
Hodnotenie významnosti účinkov			
Popíšte, prečo je pravdepodobné, že projekt alebo plán (samotný alebo v kombinácii) bude mať vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000			
Vysvetlite, prečo tieto účinky nie sú považované za významné			
Zoznam inštitúcií, s ktorými bola záležitosť prerokovaná:			
Výsledky rokovania			
Údaje zhromaždené k uskutočneniu hodnotenia			
Kto uskutočnil hodnotenie	Zdroje dát	Dosiahnutá úroveň hodnotenia	Kde sa dá zoznámiť s kompletnými výsledkami hodnotenia s možnosťou pripomenkovať?

Tab. 3 Zodpovedajúce hodnotenie: Zmierňujúce opatrenia

Zoznam navrhnutých opatrení	Vysvetlite, akým spôsobom opatrenie <i>vylúči</i> negatívne účinky na integritu lokality.	Vysvetlite, akým spôsobom opatrenie <i>zníži</i> negatívne účinky na integritu lokality.	Doložte, ako a kým budú opatrenia realizované.
(i)			
(ii)			
(iii)			
Zoznam navrhnutých opatrení (viď vyššie)	Uveďte doklad o miere spoľahlivosti odhadu pravdepodobnosti ich úspešnosti	Uveďte časový harmonogram realizácie opatrení, vo vzťahu k projektu alebo plánu	Vysvetlite navrhovaný monitorovací program a spôsob, akým sa bude reagovať na prípadný neúspech opatrení
(i)			
(ii)			
(iii)			

Tab. 4 Zodpovedajúce hodnotenie

Hodnotenie účinkov projektu alebo plánu na integritu lokality	
Popíšte súčasti projektu alebo plánu (samotne alebo v kombinácii s inými projektmi alebo plánmi), u ktorých je pravdepodobné, že môžu spôsobiť vznik významných účinkov na lokalitu (zo zisťovacieho konania)	
Uveďte ciele ochrany lokality	
Popíšte, ako projekt alebo plán ovplyvní kľúčové druhy a kľúčové stanovište. Uveďte všetky nejasnosti a medzery v informáciách.	
Popíšte, akým spôsobom by pravdepodobne mohlo dôjsť k ovplyvneniu integrity lokality (podmienené jej štruktúrou a funkciou a cieľmi ochrany) projektom alebo plánom (napr. stratou stanovišťa, vyrušovaním, rozdelením na dve časti, chemickými zmenami, hydrologickými zmenami, geologickými zmenami apod.). Uveďte všetky nejasnosti a medzery v informáciách.	
Popíšte, aké zmiernujúce opatrenia by mali byť uskutočnené pre vylúčenie, zmiernenie, alebo nápravu negatívnych účinkov na integritu lokality. Uveďte všetky nejasnosti a medzery v informáciách.	
Výsledky prejednávania	
Názov inštitúcie alebo osoby, s ktorou bolo uskutočnené rokovanie	Zhrnutie výsledkov rokovania

Tab. 5: Hodnotenie alternatívnych riešení

Hodnotenie alternatívnych riešení		
Popis cieľov plánu alebo projektu		Nulová alternatíva
Predvídateľné negatívne účinky projektu alebo plánu na lokalitu sústavy Natura 2000 na základe zodpovedajúceho hodnotenia		
Porovnanie s vybraným projektom alebo plánom		
Možné alternatívne riešenia	Údaje o tom, akým spôsobom prebiehalo hodnotenie alternatívnych riešení	Popis relatívnych účinkov na ciele ochrany lokality sústavy Natura 2000 (viac alebo menej negatívne účinky)
Alternatívne umiestnenie/trasy		
Alternatíva 1		
Alternatíva 2		
Alternatíva 3		
Alternatívna veľkosť a rozsah		
Alternatíva 1		
Alternatíva 2		
Alternatíva 3		
Alternatívne spôsoby dosiahnutia cieľov (napr. manažment požiadaviek)		
Alternatíva 1		
Alternatíva 2		
Alternatíva 3		

Tab. 5: Hodnotenie alternatívnych riešení (pokračovanie)

Možné alternatívne riešenia	Údaje o tom, akým spôsobom prebiehalo hodnotenie alternatívnych riešení	Popis relatívnych účinkov na ciele ochrany lokality sústavy Natura 2000 (viac alebo menej negatívne účinky)
Alternatívne metódy výstavby		
Alternatíva 1		
Alternatíva 2		
Alternatíva 3		
Alternatívne prevádzkové metódy		
Alternatíva 1		
Alternatíva 2		
Alternatíva 3		
Alternatívne metódy ukončenia prevádzky		
Alternatíva 1		
Alternatíva 2		
Alternatíva 3		
Alternatívne časové rozhrania		
Alternatíva 1		
Alternatíva 2		
Alternatíva 3		
Záver o hodnotení alternatív		

Tab. 6: Stanovisko k hodnoteniu alternatívnych riešení

Popíšte alternatívne riešenie, ktoré vylúči alebo zminimalizuje významné dopady na lokalitu sústavy Natura 2000.	Vysvetlite, čím je navrhovaný projekt alebo plán lepší v porovnaní s ostatnými hodnotenými alternatívnymi riešeniami.
Uvedte záverečné stanovisko s vysvetlením, prečo sa dospelo k záveru, že v danom prípade nie sú alternatívne riešenia, ktoré by vylúčili zníženie ochrannárskej hodnoty lokality sústavy Natura 2000.	

Tab. 7: Vzorový formulár Záznamu o hodnotení (alternatívnych riešení)

Prerokovanie alternatívnych riešení			
Zoznam inštitúcií, s ktorými boli uskutočnené rokovania	Výsledky rokovaní	Dopad alternatív na lokalitu sústavy Natura 2000 je považovaný za negatívny	Dopad alternatív na lokalitu sústavy Natura 2000 je považovaný za pozitívny alebo neutrálny
Údaje, zhromaždené k uskutočneniu hodnotenia			
Kto uskutočnil hodnotenie			
Zdroje údajov			
Úroveň dokončeného hodnotenia			
Kde sú sprístupnené kompletne výsledky hodnotenia a kde ich možno pripomenkovať?			

Tab. 8: Hodnotenie kompenzačných opatrení

Názov a stručný popis projektu alebo plánu a spôsobu, akým negatívne ovplyvní lokalitu sústavy Natura 2000	
Popis kompenzačných opatrení	
Hodnotiace otázky	Odpovede
Akým spôsobom boli identifikované kompenzačné opatrenia?	
Aké alternatívne opatrenia boli identifikované?	
Aký je vzťah týchto opatrení k cieľom ochrany danej lokality?	
Týkajú sa tieto opatrenia negatívne ovplyvnených bitopov a druhov, a to v proporcionálnom rozsahu?	
Ako napomôžu kompenzačné opatrenia v udržiavaní alebo zlepšení všeobecnej súvislosti sústavy Natura 2000?	
Týkajú sa tieto opatrenia tej istej biogeografickej oblasti v rovnakom členskom štáte?	
Pokiaľ si kompenzačné opatrenia vyžadujú použitie pozemkov mimo postihnutú lokalitu sústavy Natura 2000, sú tieto pozemky v dlhodobom vlastníctve či pod kontrolou navrhovateľa projektu alebo plánu alebo zodpovedajúceho ústredného alebo miestneho úradu?	
Existujú na lokalite, ktorá predstavuje kompenzáciu, rovnaké geologické, hydrogeologické, pôdne, klimatické a ďalšie miestne podmienky ako na lokalite negatívne ovplyvnenej projektom alebo plánom?	
Poskytujú kompenzačné opatrenia funkcie, porovnateľné s tými, na ktorých boli založené kritéria výberu pôvodnej lokality?	
Aké doklady existujú o tom, že táto forma kompenzácie bude v dlhodobom pohľade úspešná?	

Tab. 9: Formulár pre zápis o hodnotení (kompenzačných opatrení)

Rokovanie o kompenzačných opatreniach			
Zoznam inštitúcií, s ktorými bolo uskutočnené rokovanie	Výsledok rokovaní	Kompenzačné opatrenia sú považované za prijateľné	Kompenzačné opatrenia nie sú považované za prijateľné
Údaje, zhromaždené k uskutočneniu hodnotenia			
Kto uskutočnil hodnotenie			
Zdroje údajov			
Úroveň hodnotenia			
Kde sa dá oboznámiť s úplným znením hodnotenia a vznášať k nemu pripomienky?			

Príloha 3

VYSVETLIVKY K TEXTU

- ¹ Smernica Rady 92/43/EHS o ochrane prírodných biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, Úradný vestník Európskych spoločenstiev, L 206, 22. 7. 1992, str. 7.
- ² Pre účely hodnotenia podľa článku 6 sa za lokality sústavy Natura 2000 považujú územia, označené ako lokality významné pre Spoločenstvo v zmysle smernice o biotopoch alebo klasifikované ako chránené vtáčie územia v zmysle smernice o vtákoch 79/409/EHS.
- ³ Vid' <http://europa.eu.int/comm/environment/nature/home.htm>
- ⁴ Zoznam typov biotopov a druhov v záujme Spoločenstva pozri prílohy smernice o vtákoch a smernice o biotopoch. Ďalší výklad typov prírodných biotopov, obsiahnutých vo smernici o biotopoch, možno nájsť v Interpretáčnom manuáli biotopov EU, CEC 1999, Brusel.
- ⁵ Európska komisia (2001)
- ⁶ Smernica Rady o hodnotení účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie, OJ L 197, 21. 7. 2001, str. 30
- ⁷ Všeobecný pokyn k uskutočňovaniu hodnotenia kumulatívnych účinkov bol zostavený DG ENV (Hyder (1999))
- ⁸ V prípade informácií, odovzdávaných formálne Komisii na základe ustanovenia prvého pododstavca článku 6(4) a pre stanovisko podľa druhého pododstavca toho istého článku, by mali byť používané zodpovedajúce štandardizované formuláre, vypracované Komisiou (príloha IV príručky MN2000)

Názov: Hodnotenie plánov a projektov významne ovplyvňujúcich lokality sústavy Natura 2000: Metodická príručka k ustanoveniam článkov 6 (3) a 6 (4) smernice 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín

Vydavateľ Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

Vydanie 2002

Rozsah 87 strán, 5,54 AH, 5,71 VH

Náklad 380 výtlačkov

Obálka R. Watzka

Tlač a grafická
úprava textu Vydavateľstvo TU vo Zvolene

ISBN 80-228-1213-7